

COMMENTARII
DE REBUS
IN
SCIENTIA NATVRALI
ET
MEDICINA
GESTIS.

VOLUMINIS IX. PARS III.

LIPSIAE MDCCLXI.

APVD IOH. FRIDERICVM GLEDITSCH.

Venduntur etiam

Amstelodami apud I. Schreuder et P. Mortier iun. Londini apud C. G. Seyffert, Parisiis apud Briasson, Patavii apud I. Manfrè, Venetiis in B. Albrizzi et S. Coletti officinis, Romae apud Venant. Monaldini.

COPIES OF THE

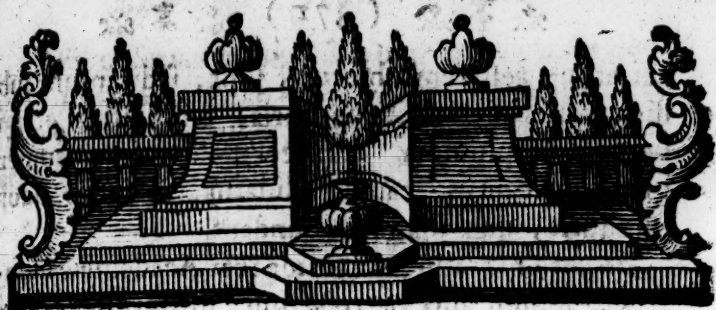
REPORT OF THE

COMMISSIONERS OF THE

LAND OFFICE

FOR THE YEAR 1881

ALBANY, N. Y. 1882

I.

Histoire de l'Academie Royale des Sciences.
Année MDCCLIV. Avec les Mémoires de
Mathématique et de Physique pour la même
année, tirés de Registres de cette Academie.
A Paris, de l'Inprimerie Royale. MDCCLIX.
4. Hist. 1 Alph. Mém. 3 Alph. 19 $\frac{1}{2}$ pl. 21
Tab. aen.

h. e.

Historia Academiae regiae scientiarum Parisinae
ad annum 1754. cum Commentariis mathe-
maticis ac physicis.

Antequam ad hos commentarios enar-
randos nos accingamus, nonnulla ex
Historia Academiae delibanda nobis
sunt. Inter haec primo occurrunt
Observationes ad physicam generalem spectantes octo.

Prima est de ignibus, qui sponte sua nati sunt p. 28.
in superficie quorundam corporum, praecipue
tectorum stramineorum, et sepium ex arundine
factorum, in locis quibusdam agri *Tarvisini*. Per

ver atque aestatem obseruati sunt, sed tantum in die, variis diei noctisue horis, tempestate etiam ventosa et pluuiosa. Praecessit illos fere semper gallorum cantus, canum ulularus, et fortis odor sulphuris, quo illa loca abundant.

Secundo narratur, REAUMURIUM Academiae monstrasse nidum auis petrefactum, in Saxonia nonnisi repertum; quod ob corporum vere petrefactorum raritatem dignum visum est memoria.

Tertio, Idem monstrauit, et tanquam operum mirae diligentiae et industriae laudauit, tamen praelongam, de folliculo bombycis exolatam.

Quarto vidit academia rarum in piscium generum monstrum, duo pisciculos ventribus iunctos.

Quinta obseruatio est de quadam sublimatione hydrargyri in barometro simplici, quae in conclaui per hiemem raro et modice calefacto contigit. Nempe in parte vacua tubi ascenderant globuli nudis oculis haud conspicui, innumerabili multitudine, qui anteriori praesertim parti tubi adhaerebant, et vitrum ibi opacum reddebant. Et quousquam hi globuli per succussiones tubi tollebantur, tamen post octiduum nouae maculae similes ibidem rursus conspiciebantur. Idem in alio barometro admodum phosphoro obseruatum est. Vtrum detur hydrargyrus, qui tam modico caloris gradu sublimari possit, an huius phaenomeni singularis causa quaerenda sit in attractione vitri, per ambeuntem aerem electrificati, Academia in dubio relinquit.

Sexta est de halone seu corona circa Solem vis.

Septima, de lapide bezoardico orientali, ob magnitudinem, quae oui struthio-cameli magnitudinem aequat, notabili, qui in capra siluestri repertus dicitur.

Vltima, de fonte, qui sub finem aestatis nocte multo plus aquae, quam interdiu, effundit.

His obseruationibus subiungitur recensio libri, cui titulus est: *Experiences physico-méchaniques etc. traduites de l'Anglois de Mr. HAUKSBEЕ par feu M. de REMOND etc.*

Sequuntur *obseruationes anatomicae*, quarum p. 62. prima haec est. Ex tumore magno, adhaerenti ad collum infantis, et, dum infans in lucem edebatur, disrupto, effluxerant, praeter magnam sanguinis copiam, plurima frusta cartilaginum atque ossium. Admiratio rei effecit, vt saccus ille, infante post horam mortuo, cultro anatomico subiceretur. Parietes eius erant ex prolongata cute; in medio reperiebantur ossa, quorum inordinata strues basin cranii male conformatam referebat; prope pedunculum autem, qui saccum cum collo infantis iungebat, corpora haerebant membranosa, teretia, contorta, aerem inflatum admittentia, paruis intestinis plane similia. Hunc tumorem putruerant vasa distincta admodum, quorum alia erant arteriae ex carotide laeua, alia venae ex subclauia sinistra oriundae.

Secunda obseruatio. Virgo, annos nata vnde- uiginti, iugulabatur feбри putrida, in qua effluxus puris ex aure dextra, cum vehementi capitis dolore, notabilis visus erat. Post eius obitum instituta sectio capitis monstrabat in cerebro, cuius substantia in hemisphaerio dextro flaua, et consistentia alterata, apparebat, tumorem cysticum, oui gallinacei magnitudine, mollem, puris flauo plenum. Dextrum os temporis erat cariosum in parte interna inferiore, et in angulo, quem cum osse petroso format, caries excauauerat sulcum, per quem materies purulenta defluerat in cellulas apophysis mammillaris, vnde in cavitatem tympani delata, et per meatum auditorium egressa erat.

Tertia obseruatio. Ex equae ventre cum vermibus expulsi sunt hippolithi permagno numero, in quorum singulorum medio fuit granum plumbi.

Quarta ad historiam naturalem elephantorum spectantia varia tradit ex epistola de elephanto, qui *Neapoli* alebatur, a Consule gallico, ibidem degenti, scripta. Ratio etiam eum alendi, et regendi, hic descripta legitur.

p. 70. In quinta Cl. LIEUTAUD mentionem facit feminae, quae tumorem habuit in ea regione colli, ubi glandula thyreoidea sita est, qui, quum per decem annos exiguus fuisset, et vix molestus, tandem per sex ultimos vitae menses subitaneum incrementum cepit, respirationem molestam reddidit, nullisque topicis, neque aliis remediis cessit. Quam aegram quum repentina mors inter confabulandum cum aequalibus prostrauisset, vidit Vir Cl. in arteria aspera huius feminae sub larynge fluctuans corpus membranofum albidum, irregularis figurae, internae superficiei arteriae asperae lata basi affixum; in dissecta autem glandula thyreoidea reperit saccum, malum aurantium capientem, aqua limpida tumidum, et praeterea continentem plurimas cystides minores, aquae insipidae plenas, sphaericas; quibus facile, quum leuiter adhaererent, exeritis, vidit cartilagineas tracheae ea in parte, qua sacculus iste ipsis contiguus erat, destructas, ita vt ibi arteria aspera pertusa esset foramine circulari, cuius diameter dimidium fere pollicem aequabat, et quod hydatides similes istis in sacco contentis, sed vacuae, replebant. Hae corpori isti, in arteria aspera fluctuanti, continuae erant. Effusio liquoris ex his hydatidibus in arteriam asperam causa repentinae mortis fuisse videtur: nisi forte a corpore illo membranoso, laryngi per vocem, aut ineptam colli posituram, praetenso, subitanea suffocatio effecta est. Vt cunq̃ue sit, hoc notatu dignum haec docet obser-

obseruatio, posse vasorum lymphaticorum dilata-
tione cartilagine destrui, quemadmodum in aneu-
rysmate idem vasorum sanguiferorum expansione
accidit. Ab eodem Cl. LIEUTAUD in alio cada-
uere verus polypus in trachea sub larynge, et in
alio polypus in ipsa larynge deprehensus est.

Sexta obseruatio continet ea, quae Cl. HERIS-
SANT ex anatomia struthiocameli de intestinis eius,
musculis pectoralibus, et sterno notabilia didicit.
Sternum in hac aue multo longius esse affirmat,
quam secundum PERRAULT.

Proximum locum occupat recensio libri de hip-
piatrica, cuius Auctor est LA FOSSE.

Obseruatio chemica vnica hic habetur. Quum P. 86.
vas, in quo cobaltum fuerat repositum, et cuius
orificium charta spissiore et charta tenui tectum
fuerat, post viginti annos aperiretur: in chartae te-
nuis superficie interna videbatur arbusculum, licet
in charta spissa, quae sub tenui fuerat posita, vix
vlla impressio conspici posset.

De re quoque *botanica* vna tantum obseruatio p. 87.
est in hoc volumine, quae docet, squamas scillae
non esse mera bulbi inuolucra, sed continere ger-
mina, per quae planta multiplicari queat.

Inter *machinas atque inuenta*, quae Academia Pa. p. 139.
risina approbavit, sunt duo instrumenta, introdu-
cendis in pulmones vaporibus salutaribus apta.

Sub finem Historiae huius anni leguntur *elogia*
Christiani L. B. de WOLFF, *Martini* FOLKES, *Abra-*
hami de MOIURE, et Comitissae d'ONSENBAY, cui
magnam nominis celebritatem conciliauerat mu-
seum, a praeparatis anatomicis, singularibus cor-

poribus naturalibus, et praesertim machinis atque instrumentis omnis generis instructissimum, quod ipse Academiae scientiarum Parisiensi testamento legauit.

Pergimus ad ipsos commentarios physicos et mathematicos huius voluminis, quorum est

1) *De variis sententiis super quaestione, an mare glaciale arcticum traici possit, et de ficta diuersorum fluminum coniunctione* *. Auctore Cl. BUACHE.

P. 19. 2) Cl. GUETTARD de *stalactitis* **. Postquam Auctor varia de usu huius vocabuli, eiusque synonymorum (*stalagmiae, firiae*) apud veteres et recentiores auctores annotauit, monet, se hoc nomine compellare omnem materiem, quae ex aqua, in qua p. 24. antea soluta et suspensa fuerat, se praecipitauit, et aliquam figuram ordinatam assumsit, siue libere, siue restricta per parietes seu terminos loci, in quo genita est. Quum autem, hac definitione admissa, patet tot constitui posse species stalactitarum, quot materiae, diuersae naturae, in aqua solui possunt. Auctor de illis tantum stalactitis agere constituit, qui *arenarii* et *calcarii* dici possunt. Et in hoc quidem commentario de solis arenariis exponit, initium capiens ab eis, qui in montibus prope *Stamps* reperiuntur. Hi montes fere toti ex arena compositi sunt, inter quam strata tamen diuersa, parum profunda, extensa sunt. Primum constat humo, secundum vel marga, vel lapidibus calcariis, tertium siliice fusco, quartum turbinitis, quintum bolo subnigra, sextum stalactitis, de quibus hic agitur. Quidam habent figuram globi, maiores ex permultis globorum segmentis compositi sunt. Durities eorum

vari

* Lectus d. 13 Nouemb. 1754.

** Lectus d. 24 Dec. 1754.

varia est; quidam digitis possunt conteri, sed aeri diu expositi duriores euadunt. Verisimile est, eos in cauis, quae aqua, in montis interiora penetrans, formauit in arenosa montis materia, gigni, dum minima arenae granula, quae secum vehit aqua, ibi praecipitentur, adiuuantibus illorum concretionem particulis argillaceis vel bolaribus, quas aqua de stratis superioribus abrasit, et quae vice glutinis fungi videntur. Similem stalactitarum genesis Auctor in duabus aliis lapicidinis obseruauit. Attamen glutine illo non omnino opus esse ad formandos stalactitas, colligit inde, quod illi etiam in locis reperiuntur, vbi montes aliam structuram habent, quam paullo antea descriptam, veluti prope *Bavillam*, vbi in superficie fere terrae nascuntur stalactitae, multo maiores istis, qui prope *Stampas* effodiuntur. Quum inter illos occurrant, statuvis vel figuris humanis imperfectis aliquatenus similes: occasionem inde arripit Auctor, notandi quosdam historiae naturalis amatores, qui cum ALDROVANDO fossilibus omne fere pretium statuunt ex similitudine cum animalibus, vel parte aliqua corporis animalis aut humani, quam similitudinem saepissime illis viuida nimis ipsorum phantasia affingit, quique naturam sibi persuadent in formandis istis fossilibus figuram perfectissimorum corporum affectare. Fieri etiam potuisse existimat, vt conspecta in aliquo campo eiusmodi lapidum figuratorum multitudo olim fabulae de satis aeuo Deucalionis hominibus originem daret.

3) *Observationes astronomicae in insula Mauritiï seu Francica habitae a Cl. de LACAILLE anno 1753*.*

4) *Commentarii de stalactitis pars secunda Auctore Cl. GUETTARD. Hic de stalactitis calcariis agitur. p. 57.*

Aa 5

Primum

* Lectae d. 11 Maii 1754.

Primum horum lapidum exemplum petit Auctor a rupe, qua textum est latus montis proxime *Meldae* versus meridiem et orientem solem spectans. In fastigio huius montis est scaturigo aquae. Mons ipse constat ex saxo tenero et molli. Hunc aqua istius fontis, quum olim per declivem montis libere dimanaret, videtur soluisse, et ex huius aquae sedimento, temporis progressu, natam esse illam rupem credibile est. Partes huius rupis non sunt continuæ, sed multis cauernis et minusculis et maiusculis, interstinctæ, in quibus elegantes ramificationes, et columnæ fere cylindricæ, et papillæ variarum figurarum, et quidquid in specubus maioribus nonnullorum montium non sine admiratione animaduersum est, in paruo cernere licet. Ramificationes illæ sunt a plantis, per limum, quem aqua prædicti fontis generauit, incrustatis, et tantum non omnes sunt intus cauæ, quoniam rami plantarum tandem putrefactione destructi sunt. De hac rupe PERRAULT iam scripserat in libro, cui titulum fecit, *de l'origine des fontaines*: sed in eius narratione ac descriptione varia reprehendenda inueniunt

P. 68. Cl. GUETTARD. Alterum exemplum stalactitarum calcariorum petit e *Monte martyrum* prope Lutecias Parisiorum, vbi stalactitæ reperiuntur in fissuris saxorum, ex quibus gypsum paratur. Ex horum saxorum externa superficie efflorescit pulvis; et huic pulveri per aquam abrepto, et in fissuras delato, stalactitas illos originem debere existimat. Repugnare quidem huic sententiae videtur, quod hi stalactitæ ab aqua forti facile soluantur, licet ipsorum illorum saxorum particulae in aqua forti illaesaepersistant: sed respondet Auctor, fieri posse, ut id, quod aqua ex istis faxis secum abstulerit, suo alcali, per quod actionem acidi nitrosi impeditur constat, priuatur, posito videlicet, aquam esse acido

P. 71. quodam grauidam, quod sese in solutione pulueris seu farinae supra memoratae cum sale alcalino huius pulueris

pulueris coniungat, qua coniunctione separatio materiae salinae saxi, a materie eiusdem calcinabili efficiatur. Hanc explicationem per examen chemicum aquae et saxi *montis martyrum*, quod ipse adhuc instituire pollicetur, confirmatum iri confidit. Interim haud negat, simplicio rem explicationem haberi posse ex eo, quod inter saxa huius montis nonnulla strata lapidum calcariorum obseruata sunt, qui ab aqua forti, magna saltem ex parte, solui possunt. Transsit hinc ad genus stalactitarum, quod in specubus et antris quorundam montium reperitur, et, quum satis durum sit, vt polituram ferat, eisdemque venis, atque alabastrum, notatum sit, et ad huius naturam prorsus accedat, pro alabaistro haberi debet, ideoque ab IMPERATO (Hist. nat. L. 24. cap. 13. 14.) *alabastrum congelatum* dictum est. Verum inde monet, haudquam inferendum esse, quod omne alabastrum sit stalactites, nisi antea demonstretur, alabastrum vbi-
cunque locorum ex aqua formari eodem modo, quo stalactites, neque ea etiam ratione generari, qua vulgares lapides, quorum ingentes massae in sat magnis stratis reperiuntur. Porro, quia Cl. LINNAEVS stalactitas, quibus alabastrum originem debet, spatosos esse affirmat, spatium autem omne an calcinabile sit, nuper Cl. POTTIVS dubitauit, hac data occasione edisserit Auctor sententiam suam de diuisione alabastri in gypso sum et calcarium, nec non spatium in vitrescens, gypseum, et calcarium. Ad alabastri diuisionem quod attinet, natam eam p. 84.
esse iudicat ex confusione duarum methodorum, ad genera fossilium constituenda hactenus adhibitarum, quarum altera characteribus sponte in sensus incur-
rentibus contenta est, altera autem docimastice vtitur. Secundum illam methodum alabastri nomen acceperunt lapides marmore paullo molliores, sed polituram tamen admittentes, et semipellucidi;
secun-

secundum hanc vero quidam horum lapidum ad gypsum referendi sunt, quia ab acidis mineralibus non solvuntur, et gypsum ex iis parari potest, quidam autem ad marmora, quum solvantur ab acidis et calcem praebeant vulgarem. At vero quum illa methodus, quam *superficialem* dici posse autumat, ob characteres vagos, et saepe in vno eodemque corpore variantes, cedere huic debeat, ab iis, qui historiam naturalem fossilium accuratius tractare velint, alabastrum, ex quo gypsum parari potest, inter species gypsi iudicatur esse referendum, et alterum alabastrum genus inter marmoris species. Similiter nomina spatii vitrescentis, spatii gypsofi, spatii alcalini incommoda esse existimat; non enim eidem lapidum generi subiiciendos esse duos lapides, quorum alter vitrificari, alter calcinari possit. Hinc se ait, mallem cum Cl. LINNAEO spatii nomen solis illis sic dictorum fossilium proprium facere, quae, calcem praebeant, reliqua autem ad alia genera referre, simul ac certum sit, ea proprietatibus essentialibus aliis praedita esse, vel etiam nova ipsis nomina imponere, si ad genera iam denominata reduci nequeant. Sic spatium, quod vitrescens a Cl. WOLTERSDOFF dictum est, inter fluores censendum putat, spatium vero gypsofum ad gypsum, et bituminosum odoriferum ad bitumina ablegandum esse. His disputatis, concludit tandem, stalactitem spatiosum reuera ex spatio constare, sed ex spatio calcinabili, et cuius crystallisatio, si ea regularis sit, formam acutum pyramidalium affectet.

p. 92.

5) *Diuersae observationes, quas in tribus navigationibus in promontorium Bonae Spei, in insulam Francicam, et in insulam Borboniam habuit Cl. de LACAILLE* *. Inter has observationes sunt aliquae ad forum nostrum pertinentes. Miram Vir Cl. disse-

* Lectae d 26 Febr. 1755.

differentiam obseruauit inter inclinationem eiusdem
extremitatis acus magneticae, quando septentrio-
nibus, et quando meridiei obuertebatur in omnibus
locis vltra duodecimum gradum latitudinis australis
sitis, seu in quibus inclinatio acus contraria depre-
hendebatur illi, quam in nostris regionibus habet;
namque in latitudine australi 12 graduum et longi-
tudine occidentali 34 graduum (inde a meridiano
Parisorum numerata) inclinatio erat nulla. Scilicet p. 95.
in quolibet illorum locorum quum extremitas acus,
quae per se versus septentriones spectat, meridiei
obuertebatur, inclinatio eius 1, 2, vel nonnunquam,
3 gradibus maior deprehendebatur in hoc situ quam
in priori; id quod in nostris regionibus non accidit.
Culpam huius diuersitatis neque in sinistram con-
structionem instrumenti, neque in obseruandi diffi-
cultatem potest conicere. Quia autem Cl. DANIEL
BERNOVLLI existimauit, culpam in vicio instru-
menti latere: examen instrumenti sui Cl. de LA
CAILLE secundum praecepta BERNOVLLII insti-
tuit, et hic descripsit, vt harum rerum intelligentes
de fide, quam obseruationes suae mereantur, possent
iudicare. In insula *Francia* est species vespertilio-
num, qui felis bimestris magnitudinem habent; hos
in mensis apponunt, ob gratum saporem, quem
fasculo, in quo coquantur, conciliant. Serpentes
in hac insula non viuere posse dicuntur.

6) *Commentarii de stalactitis pars tertia, in qua
stalactitarum calcariorum descriptio continuatur a Cl.* p. 131.
GUETTARD. Plurimi hic recensentur et descri-
buntur stalactitae calcarii, quorum plerique natu-
ram spati habent, partim e diuersorum montium
cauernis vel specubus eruti, partim in alueis aqua-
rum fluentium, vel receptaculis stagnantium nati.
Singulãria in his singulis lapidibus Auctor accurate
notat et explicat. Occurrit inter eos etiam *flor ferri*
vulgo

p. 154. vulgo sic dictus, in metallis ferrariis *Stiriae* primum repertus, de quo varias scriptorum sententias enumerat, suamque sic exponit, ut dicat, eum esse italicum ex spato filamentoso constantem.

7) *Operationes iussu Academiae eo fine institutae, ut decidatur quaestio, quatenus inter diuersas mensuras gradus meridiani in vicinia Lutetiae ceteris sit praefrendenda, per Viros Cl. BOUGUER, CAMUS, CASSINI DE THURY, et PINGRE **.

p. 187. 8) *Historia anatomica lienis. Commentarius primus Cl. de LA SONE ***. Praemissa breui historia laborum, quos MALPIGHIVS ac RYVSCHIVS anatomiae lienis impenderunt, Auctor institutionis disquisitionis suae capit a volumine huius visceris.

p. 192. Id nonnunquam valde exiguum, interdum autem enorme, sine status morborum indicibus, reperit. Hic non veretur Cl. LIEUTAUD accedere, et magnitudinem lienis, quippe quae a plenitudine vel reuitate ventriculi pendeat, determinari non posse.

p. 194. censet. Tunicae etiam, lienem vestientis, indole variat: in homine tamen sano ut plurimum subtilis et satis elastica deprehensa est; in bouis, aliorumque quadrupedum liene crassior est illa tunica, et facile apparet composita e duabus laminis per totam cellulosa iunctis. Quas duas laminas Cl. de LA SONE lieni quoque hominis hic vindicat. In lamina interna etiam plana fibrarum carnearum nonnunquam, et quadam adhibita praeparatione, videntur, quae plana in lienis bouini tunica sponte se oculis sistunt. Haec lamina non solum arcte cingit substantiam lienis, sed ei etiam in permultis punctis sic adhaeret, ut ex illis punctis adhaesionis filamenta subtilia in visceris interiora penetrent, quae aliquod

* L. d. 23 Mart. 1757.

** L. d. 14 Nouemb. 1753.

quasi rete inter se inuicem formant. Haec autem filamenta Cl. Auctori non esse videntur vasa capillaria, sed fibrillae destinatae ramificationibus vasorum et substantiae pulposae sustentandis atque alligandis. Neque tamen assentiri potest MALPIGHIO, qui p. 196. has fibrillas pro muscularibus habet. Notabilis est p. 204. differentia inter structuram lienis vitulini vel veruecini, et lienis in homine aliisque nonnullis animantibus structuram. Hunc vasa splenica intrant per plures truncos, illum per vnum; in illo arteria, vbi viscus intrat, eiusque ramificationes singulae vestiuntur vagina seu capsula peculiari, quae tunicas crassiores reddit, in hoc tunicae arteriae manent, quales erant ante insertionem; in illo vena mox mutatur in canalem singularem, depositis omnibus fere inuolucris suis, et hic canalis in multos quasi sinus diuiditur, qui tandem in cavitates vix visibiles degenerant, in hoc autem vena characterem suum et figuram retinet; in illo tunica est crassa, et in duas laminas manifesto separabilis, in hoc subtilis, et non semper e laminis composita apparet; in illo denique ex interiori lamina tunicae fila exeunt crassa, alba, elastica, ligamentosa, quae diuisa in ramos se adiungunt aliis similibus, et iterum iterumque subdivisa tandem ad tunicas vasorum splenicorum firmiter adhaerent, in lienē autem hominis haec fila deficient. Ea fila Autor coniicit in illis lienibus, quos arteria aequae ac vena in trunco vno intrat, originem debere tunicis, quas vena, dum in canalem et sinus venosos mutatur, deponit. Hinc etiam esse putat capsulam arteriae splenicae, quam tamen non nisi dimidium truncum arteriae recipere et vestire tradit. Deinceps, quid de vasis lymphaticis lienis diuersi Anatomici senserint, exponit, atque ea lienī hominis negari non posse, licet non magno numero in ipso reperiantur, affirmat. Ramificationes vltimae arteriae splenicae
aut

- aut abeunt in substantiam pulposam, aut cum substantia confunduntur, quam parenchyma quidem cum veteribus dicere licebit, sed non in proprio vocabuli significatu, quamvis MALPIGHIVS hunc significatum tueri susceperit. Non enim esse sanguinem extravasatum et coagulatum Cl. Auctor hoc loco euincit, sed substantiam organicam Globulos illos seu vesiculas, quas MALPIGHIVS huic substantiae tribuerat, et glandulas simplices appellauerat, in multis quidem lienibus tam sine praeparatione, quam post praeparationem in aqua ebullientis examinatis, non vidit, in nonnullis tamen magnam harum glandularum copiam utroque modo deprehendit; neque huius diuersitatis causam a toto visceris morbo vel sano pendere autumat. Huc aliquamdiu haesitauit, vtrum MALPIGHII sententia an eorum, qui cum RUYSCHIO substantiam lienis pulposam totam vasculosam dicunt, amplectenda sit. Sed diligentius perpensa et adhibita methodo MALPIGHII, quae diuturnam satis macerationem lienis in aqua requirit, glandulas illas simplices seu folliculos fere semper conspexit, ideoque a MALPIGHII partibus hac in re stare non videtur. Praeterea quae contra hanc sententiam RUYSCHIVS protulit argumenta, inuolida iudicat, quoniam propriis didicit experimentis, injecta methodo *Ruyfchiana* materiem neutiquam in pulposam lienis substantiam penetrare. Insuper grauioribus quas hic affert, rationibus adductus negat in uersum, praeparationem *Ruyfchianam* aptum esse medium, ad cognitionem perfectam tam totius visceris perueniendi. Accedit denique ad considerandam litem Anatomicorum de cellulis lienis; et postquam diuersas earum notiones, quae veteribus ante MALPIGHIVM, ipsi MALPIGHIO, et deinceps WINSLOVIO fuerunt, enarrauit, affirmat, inuolutione lienis, per incisionem, in superficiem substantiae
- p. 208.
- p. 212.
- p. 214.
- p. 217.

substantiae eius factam, manifesto existentiam
cellularum in hoc viscere, inter quas omnes libe-
rum sit viarum commercium, et praeterea com-
municationem harum cellularum cum venis splenicis
demonstrari, easque ergo cellulas sibi nil aliud esse
videri, quam extremos sinus venosos, qui tanquam p. 227.
singulares appendices vltimorum ramulorum venae
splenicae appareant, destinatae recipiendo ab arteriis
capillaribus peculiari liquori. Quod autem parietes
harum cellularum attinet, eos membranofos cum
MALPIGHIO vocare veretur, cui imposuisse vide- p. 229.
tur eorum in liene post inflationem exsiccato appa-
rentia; quotiescunque enim ipse Vir Cl. lienem
recentem transuersim sectum in aqua maceravit,
leniter illo aliquoties compresso, omne istud textum
cellulosum, fufum quasi, disparuit, nullis eius
vestigiiis remanentibus. Quamobrem parietes cel-
lularum pulposos esse statuit. De aliis ad cognitio-
nem lienis pertinentibus rebus, quae supersunt,
in posterum se acturum esse, spem nobis pergra-
tam facit.

9) *De longitudine geographica abbathiae S. Mat.* p. 237.
*thaei per Cl. de THVRY **.

10) *De alabastro commentarius Cl. DAUBEN-*
*TON **.* Vir Cl. sumta occasione ab alabastro,
quod ex specubus *Arciensibus*, (quibus nomen est a
villa Arcio (*Arcy*); inter *Antissiodorum* et *Aballonem*,
vrbes *Burgundiae*, sita in capite montis, hos memora-
biles specus continentis) secum abstulerat, constituit
definire atque explicare naturam et formationem
eius, quod calcarium dicit, alabastri. Namque et
calcariam alabastri speciem dari contra Cl. *POTTIVM*
affirmat.

* L. d. 16 Mart. 1754.

** L. d. 23 Aug. 1754.

affirmat. Quod agens, simul stalactitarum genesin explicare annititur.

p. 250. 11) *De directione filorum, ex quibus pondera suspensa sunt* Auctore Cl. BOUGUER *. Ex observatione motus cuiusdam ponderum, e filis praelongis pendulorum, nonnulli in opinionem inciderunt, de rectionem grauium in superficie telluris variationi notabili subiectam esse. Hanc opinionem BOUGUER per experimenta accurate a se instituta hic refellit, et istum motum causis accidentalibus, atque ad systema cosmicum nequaquam pertinentibus, veluti calori aeris etc. attribuendum esse ostendit.

p. 274. 12) *De osteocolla prope Stampas reperiunda commentatio* Cl. GUETTARD **. Verisimillima est explicatio ortus huius fossilis, quam Vir Cl. hic proponit. Natam esse, ait, hanc osteocollam in locis olim paludosis, et plantas aquaticas alentibus, dum caules et scapi earum incrustati fuerint materie, ex marga et arena constante, quam torrentes aquae pluuiae, vel fluuii ripas suas transgressi, de montibus aduexerint, ibique deposuerint. Quae explanatione multis argumentis confirmata, atque exemplis variis illustrata, colligit etiam quidquid omnes sen- qui de osteocolla inde ab ERASTO, Medico Heidelbergensi seculi decimi sexti, vsque ad Cl. GLEDITSCHIVM scripserunt, de fossilis huius natam ac genesi annotarunt, et quorundam, maxime vero Cl. GLEDITSCHII, sententiis criticas suas observationes subiungit. Tandem attingit quaestionem ad quodnam fossilium genus osteocolla referenda sit, et respondet, quum osteocolla, ex mente sua, per stalactite margaceo habenda sit, locum illi assignandum esse sub genere, quod marga appellatur, et

* L. d. 28 Apr. 1756.

** L. d. 15 Iunii 1754.

definiendam esse osteocollam per margam super quouis corpore figurato depositam, species autem osteocollae secundum diuerfas figuras constitui posse.

13) *Tabulae locorum Iouis Saturni ac Soli oppositorum, in specula astronomica regia ab anno 1733 ad annum 1755 obseruatorum, una cum commentario de obseruationibus, ex quibus hae tabulae computatae sunt* Auctore Cl. LE GENTIL.

14) *Variae obseruationes oeconomicae de apibus* per Cl. DU HAMEL *. In hac scriptione nouae P. 331. traduntur methodi, vsu iam comprobatae, per quas vitae apum et soboli magis parçitur, examina melius coguntur et seruantur, multoque largior cerae ac mellis vindemia, quam vulgata ratione, obtinetur.

15) Cl. BOUGUER *solutiones praecipuorum problematum de nauium gubernatione.*

16) *Obseruationes anatomicae de corde. Commentarius tertius* Cl. LIEUTAUD, in quo auriculae, foramen ouale, et canalis arteriosus describuntur **. Auricula prima cordis (h. e. quam venae cauae intrant ***, directionem habet verticalem, et eius capacitas quam secundae maior est: sed rationem inter capa. P. 369. citates auricularum et ventriculorum cordis accurate definire velle, frustraneum laborem iudicat Cl. LIEUTAUD. Ambas venas cauas, quanquam primo intuitu sibi mutuo occurrere videantur, tamen vere continuas dici posse negat, ob habitum et crassitiem canalis intermedii. Figuram auriculae primae mente reducit ad rectangulum oblongum. Tres cauitates in ea distinguit, quarum prima est p. 371.

Bb 2

appen-

* L. d. 21 Apr. 1754.

** L. d. 21 Aug. 1745.

*** Vid. Comment. nostr. Vol. VI. p. 670.

appendix in supremo angulo sinistro, secunda et in angulo inferiori sinistro, in qua vena coronaria se terminat, et quae in nonnullis cordibus tam profunda est, ut pro appendice haberi queat, tertia est orificium foraminis ovalis in fundo auriculae inter ambarum venarum cauarum orificia, quod orificium in adultis etiam euidenter apparet. Valvulae venae coronariae et cauae inferioris in eadem auricula plerumque manifestae sunt, atque etiam si ipsae destructae sint, tamen vestigia earum haud difficulter cognoscuntur. Valvula semilunaris venae coronariae, quae sese, praeter morem aliorum valvularum, opponit cursui sanguinis, eamque retardat; unde facile perspicitur, cur haec valvula, ceu foetui tantum utilis, aetatis progressu destruitur, ut saepe nihil eius, praeter fila aliquot fluctuantia, remaneat. Valvula cauae venae inferioris, quae interdum et in adultis superest, etsi ab **ASTACHIO** cognomen traxit, in ipsius tamen tabula

p. 372. male delineata dicitur. Situs eius in cadauere quidem est oblique transuersus respectu axis venae; cuspis eius laeua, quae altior est dextra, sese super eminentiam sinistri marginis foraminis ovalis extendit, dextra parti orificii venae cauae, a corde remotissimae, alligata est: In viuo autem foetu valvula haec eandem cum vena directionem habet, et quasi agger est membranofus, quo sanguis cogitur in foramen ouale influere. Quanquam autem membranofam Auctor appellat hanc valvulam, tamen non negat, stratum fibrarum musculosarum inter duas eius laminas comprehendi. Si quando in adultis adhuc comparet, tantum non semper foraminibus pertusa cernitur, nonnunquam etiam eius loco tantum filamenta quaedam, vel simplicia, vel in retis modum contexta conspiciuntur. Cuius

p. 374. rei hanc perhibet rationem, quod continuo sanguis, versus

versus cordis ventriculum nunc fluentis, impulsu et frictione haec subtilis membrana attenuatur, et tandem pertunditur ac laceratur. Equidem huic explicationi aduersari videtur, quod interdum filamenta illa, quae putat esse a dilaceratione valvulae residua, alteris suis extremitatibus in regionibus auriculae, ab orificio venae cauae remotis, infixae deprehendantur: respondet, autem, haec fila, ab initio fluctuantia, postea se suis extremis liberis ad parietes auriculae applicuisse, et hunc contactum succedente tempore in firmam adhaesionem et continuitatem mutatum esse. Idem quoque valvulae venae coronariae accidere affirmat. At vero cum his filamentis non confundenda esse, monet, fila, quae a margine venae cauae ad orificium venae coronariae pertingere obseruantur; haec enim fila P. 375. statim ab initio in hoc situ nata esse, quum cuspis dextra valvulae venae coronariae cornui sinistro valvulae EYSTACHII affixa saepe reperiatur. Valvula EYSTACHII vt facilius demonstretur, enchirases quaedam adhibendae sunt, quas Auctor hoc loco tradit; eosque, qui hanc valvulam duplicem dixerunt, deceptos putat plicis, quae circa eam facile formantur, si ea minus dextre tractetur. Auriculae secundae pars posterior, et septo vicina, crassior est parietibus auriculae primae, reliqua autem pars et appendix eandem cum prima auricula crassitiem habent, et lacertulos similiter fere dispositos. Appendix existimat formatam esse per expansionem parietis auriculae ab impulsu continuo sanguinis e venis pulmonaribus sinistris erumpentis; quemadmodum et auriculae primae appendix sanguini e vena caua inferiori irruenti originem debere videtur. Modum, quo foramen P. 379. quale oblitteratur, sic explicat. Vbi venae pulmonales tantam copiam sanguinis in auriculam secundam effundunt, quanta ad aequilibrium cum

sanguine in primam ingesto requiritur, valvula foraminis ovalis nanciscitur situm septo parallelum, et sese ad partes prominentes septi, quascunque contingit, applicat, et, quoniam ob pressionem sanguinis ex vtraque eius parte contrariam atque aequalem in hoc situ quiescit, adhaeret istis partibus, tandemque adnascitur, pro more partium solidarum et mollium corporis viui, quae, vbi sat diu in contactu mutuo perseverant, tandem vniuntur et crescunt. Mechanismum denique, quo canalis arteriosus post natiuitatem clauditur, ita exponit. Bronchiis per aerem in pulmones irruentem extensis ac dilatatis, primae eorum diuisiones, cordi et altera parte innixae, ex altera versus aortam accedant, et ad eam se applicent, necesse est. Hinc etiam canalis arteriosus, qui ad latus aortae anteriora versus iacet, ac directionem habet ipsi sensu parallelam, totus comprimitur perpetuo, in ipsa quoque expiratione, quoniam bronchia nunquam aere prorsus vacua sunt. Sanguini ergo non amplius tam liber, quam antea, transitus per hunc canalem conceditur. Praeterea propter dilatationem ramorum arteriae pulmonalis, quae pulmonum explicationem consequitur, aliquid sanguinis huic canali subtrahitur, quod nunc in arteria pulmonali, vbi minorem resistantiam offendit, progreditur. Insuper extensio arcus aortae, qui bronchorum dilatatione amplior redditur, eiusque per tracheae dilatationem facta promotio sinistrorsum versus canalem arteriosum, nouum sanguinis cursum adiuuant et dirigunt. Sic canalis ille coarctatus successiue, et vacuefactus, tandem consolidatur.

17) Cl. de L'ISLE obseruatio occultationis stellae & aquarii a luna, et coniunctionis stellae θ cum luna, die 21 Nouembris 1754.

18) Cl. DU HAMEL *obseruationes botanico-meteorologicae anno 1753 habitae prope Pluuerium in prouincia Vastiniensi* *.

19) Cl. D'ALEMBERT *inuestigatio praecessoris aequinoctiorum, et nutationis axis telluris, in hypothesi meridianorum terrestrium dissimilium* **.

20) *Noua inquisitione in formationem gingiuarum, et laminae vitreae dentium. Auctore Cl. HERISSANT* ***.
 Secundum haec noua reperta Viri Cl. gingiua datur p. 431.
 duplex, altera *temporaria*, altera *permanens*. Illa spissa et coriacea inuestit maxillae omnem partem, in qua sunt alueoli, et hos perfecte claudit, haec autem est illius ac periostei productio. Folliculus seu sacculus membranaceus, in quo dens, antequam ex alueolo prorumpit, absconditus latet, est pariter productio gingivae temporariae, et toti quidem superficiei coronae dentis adhaeret, maxime autem confiniis coronae et radices. Vbi dens satis firmus euasit, ut in lucem possit prodire, orificium illius folliculi, quod ad aperturam alueoli spectat, insensibiliter dilatatur, fundusque paulatim versus aperturam alueoli attollitur, donec tota corona supra marginem aperturae alueoli emineat; et dum haec fiunt, folliculus sese extrorsum explicat super maxilla, et gingiuam permanentem format; dens autem ipse continuata pressione rumpit et perforat gingiuam temporariam, ex qua, simulac perforata est, fragmenta seu laciniae secedunt, quibus delapsis, recens gingiua permanens, quae se rubicundo colore, et minori tenacitate, ab altera gingiua distinguit, in conspectum datur. Idem ille folliculus, cuius crassities cum dente crescit, in super-
 ficie

* L. d. 12 Iunii 1754.

** L. mense Decembri 1756.

*** L. d. 13 Nouemb. 1754.

ficie sua interiori, qua dentem contingit, tunc quum dentis corona perfecte formata est, infinitam habet multitudinem vesicularum pellucidarum, quae in seriebus belle ordinatis dispositae sunt, et liquorem limpidissimum; si observatio haec iusto tempore instituatur, continent; nam paullo post hic liquor spissior et lacteus euadit. Huncce liquorem Cl. HERISSANT coniicit gignere laminam vitream dentis, dum ipse in secessione supra descripta folliculi a superficie dentis guttatim e vesiculis istis expressus, circumfluat dentis nudatam modo superficiem, atque in solidissimum corpus abeat, coronae dentis firmissime adhaerens. Istas autem vesiculas optime in dentibus nascentibus vitulorum vel pulorum per lentem microscopicam conspici, lectorem monet.

- 21) Cl. GUETTARD *commentarius, in quo generatim examinantur solum, lapides et varia fossilia in Campania Gallica, et quibusdam adiacentium provinciarum locis* *. Hoc commentario V. Cl. prosequitur suum institutum, historiam mineralogicam Galliae perficiendi. Nobis ex hac longiori dissertatione pauca annotasse suffecerit. In monte Campaniae
- P. 448. *Beru dicto*, reperitur crystalli *Islandicae* species in strato arenae nigrae. *Trecis* pigmentum album (*blanc de Troyes*), a nonnullis pigmentum album
- P. 468. *Hispanicum* (*blanc d'Espagne*) perperam vocatum, paratur ex creta, quae in villa vicina *Villecroy* proxime sub humo reperitur; quod parandi modus
- P. 458. hic exacte describitur. In territorio *Remensis* multo admodum genera conchyliorum in lapide arenario
- P. 474. lutei coloris, et haud procul a *Trecis* cornua *Ammonis* cum aliis corporibus marinis in terra argillacea nigra reperiuntur, quorum superficies est splendide flava, a particulis forsan sulphureis, inquit
- Auctor.

* L. d. 3 Iulii 1754.

Auctor, quae cum hac terra permixtae sunt. Prope *Grandipratum* et in pago *Molesmienti* effodiuntur cor. p. 492. pora marina, ad classem coralliorum pertinentia, maxime astroitae, et madreporae, in lapidibus albis calcariis delitescunt.

21) *Historia morborum epidemiorum anno 1754 Lutetiae observatorum, cum temperie aeris per Cl. MALOUIN **. Tres primi menses huius anni fuerunt siccioris temperiei. Maximum frigus fuit octavo Februarii, quo die liquor thermometri *Reaumuriani* descendit ad $11\frac{3}{4}$ gradum. Multi subito mortui sunt, praesertim senes. Mense Martio epidemica erat pleuritis gangraenosa cum conatibus vomendi, quae aegros paucis diebus necabat. Per emetica bilis eiiciebatur; pulsus erat constrictus; tussis nulla, vel parca. Venae sectiones parum iuuabant aegros, bechica nihil, diluentia autem et purgantia vtilissime adhibebantur.

Vere temperies aeris sicca fuit. Scorbuto permulti infestati sunt. Singularis est Cl. MALOVINI observatio haec. Puella, tredecim annos nata, p. 505. quae cum alia, ob variolas decumbente, familiariter vivebat, dolorem capitis ac renum, languorem, et anxietatem praecordiorum queri coeperat, et simul humorem biliosum ex ore et aluo reddere. Ipse confestim illam *ἀνω καὶ κάτω* purgabat, non quidem violenter, sed tamen sine intermissione, usque ad quartum diem, quo pustulae in cute erumpebant, ab omnibus pro variolis agnitae. Ille adhuc purgans remedium administrabat, quemadmodum id in morbo cutis a vitiosis humoribus facere solet. Hinc eruptio pustularum cessabat, et porro aegra per aliquot dies tanquam conualescens tractabatur. Deinde eam optime valuisse ait, et sic melius cum ea actum fuisse, quam si variolae ipsi

Bb 5 per

* L. d. 8 Febr. 1757.

per infitionem fuissent communicatae; quia humores variolosi in hac puella eo ipso tempore, quo natura eos moueret, euacuati fuerint. Simili casu hanc sententiam confirmare studet, feminae nimirum, 30 annos natae, in qua variolae quarto ab eruptione die subito per animi commotiones retropulsae disparuerant; hanc maximis anxietatibus fere oppressam emeticum, cordialibus iunctum, clysmata et purgationes releuarunt; et posthac eadem femina, licet iam aliquotanni elapsi sint, neque variolis iterum, neque alio morbo correpta est.

Aestatis admodum calidae initium humidum, finis siccus fuit. Liquor in thermometro ad 30 gradum ascendit.

Autumnus siccus magis, quam humidus dici potuit. Multi hac tempestate aegrotarunt febribus continuis, vel eruptionibus in cute, vel faucium morbis.

Annus hic inter siccos numerandus fuit, quum altitudo pluviae non nisi 14'' 7''' deprehensa sit. Mortui sunt hoc anno Lutetiae 21337, scilicet vires 11851, feminae 9486. Nati autem sunt infantes 23140, masculini sexus 11624, feminini 11516.

23) Cl. CLAIRAUT *Commentarius de orbita apparente Solis circa tellurem, quae ipsi, habita ratione perturbationum a luna et planetis primariis, assignanda est* *.

24) Cl. DE L'ISLE *determinatio longitudinis geographicae insulae Maderae etc.* **.

25) Cl.

* L. die 9 Iulii 1757.

** L. d. 27 Nou. 1754.

25) Cl. ROUELLE *commentatio de salibus neutris, in qua duae novae classes huiusmodi salium, et phaenomenon singulare excessus acidi in illis ostenduntur. Salem neutrum* Vir Cl. appellat, qui formatus est e materia qualicunque, quacum acidum est unitum in forma concreta seu solida. Horum salium tres classes constituit, quarum primam occupant *perfecta salia neutra*, quae iustam quantitatem acidi ad p. 573. exactum usque punctum saturationis habet, et gradum solubilitatis mediocrem, velut tartarus vitriolatus, sal mirabile GLAUVERI, cet; alteram *salia neutra cum minimo acido*, quae sunt insolubilia, aut saltem perparum solubilia; tertiam denique *salia neutra cum abundante acido*, in quibus iusto maior quantitas acidi inest, ita ut acidum, quod punctum saturationis excedit, intime cohaereat et coniunctum sit cum reliquis partibus, non autem tantum illis permixtum sit. Huius postremae classis salia perfacile inquit Auctor, solvuntur, comparata cum eis, quae ex eadem basi cum minimo acido formantur, adeo ut plurima eorum etiam in aere deliquescant. Iam eorum salium, quae ad secundam et tertiam classem pertinent, distinctionem a salibus neutris perfectis necessariam esse, et ad Chemiae perfectionem utilem, docere allaborat per aliquot exempla. Scilicet considerat ea salia, quae fiunt combinando acidum salis marini cum mercurio, acidum vitriolicum, cum mercurio, acidum salis marini cum regulo antimonii, acidum nitri cum bismuto, et acidum vitriolicum cum alcali fixo. Ut mentem Cl. Viri magis declaremus, vnum alterumue exemplum hic exponere lubet. Acidum salis marini p. 576. cum mercurio unitum non solum mercurium sublimatum corrosivum suppeditat, sed etiam mercurium dulcem sublimatum. Ille est sal neuter cum excedente acido, et propterea quatuor eius partes possunt adhuc tres partes mercurii crudi solvere, quae ipsa

ipsa solutione mercurium dulcem prodire constat. Et acidum in mercurio sublimato corrosiuo abundans non duntaxat mixtum, sed intime vnitum esse cum mercurio, ex eo, quod simul sublimentur, colligit Auctor. Denique eandem facillime solubilem esse, notum est. Mercurius contra dulci longe aliam naturam habet, non solum si vires, sed etiam si solubilitatem spectes, quippe qui tam difficulter solubilis est, vt, secundum experimentum Auctoris, 1100 partes aquae feruentis ad solutionem suam requirant. Est ergo sal quidem medium, sed ab isto distinguendus; vnde salis neutrius cum minimo acido, vel *insolubilis*, nomen ipsi conuenire, Auctor iudicat. Similiter omnes fere materias metallicas cum quolibet acido affirmat simul praebere duplicis generis salia neutra. Idem de alcali fixo et acido vitriolico ostendere voluit exemplo postro-

p. 586. mo. Quatuor vncias tartari vitriolati, siccissimi, in puluerem redacti, cum duabus vnciis olei vitrioli vulgaris quidem, sed boni tamen, commiscuit; quod non sine efferuescentia factum est. Mixtum igne reuerberii tractauit, et liquorem inde distillauit, donec vapores albi cessarent. Liquor destillatus pondere sex drachmas effecit, massa salina fusa in fundo retortae residua quinque vncias cum vna drachma. Haec massa, Auctor ait, ex aere aquam attrahit, soluta in aqua crystallos praebet, ac cum alcalinis et fixis, et volatilibus, efferuescit, tinctorumque violarum rubrum colorem conciliat, aliasque habet proprietates, quibus a tartaro vitriolato distinguitur; sed eas Cl. Auctor alia commentatione est expositurus.

26) *Observatio transitus Mercurii per Solem in nodo ascendendi die 6. Maii 1753. vna cum methodo, hinc ducendi orbitae elementa Auctore Cl. LE FRANÇOIS DE LA LANDE **

L. d. 19 Maii. 1753. 27)

27) *Cl. DE PARCIEUX commentatio, qua demonstratur, aquam fluentem, quae machinae cuius, veluti molendino, aliiue, agitandae destinatur, semper plus efficere per pondus suum, quam per impulsum, agendo, et rotam fitulis instructam, quae lente circum agatur, plus efficere, quam si celeriter circum agatur, habito ad celeritatem et copiam aquae, respectu **.

28) *Cl. DE LA CONDAMINE commentatio de in-p. 615. fitione variolarum ***. Elegans haec commentatio, in qua historia insitionis variolarum et factorum, quae haec praxis experta est, copiose et accurate traditur, atque omnes criminationes vel dubitationes, quas hactenus multi eidem opposuerunt partim medicis, partim ethicis argumentis, partim religionis praetextu vsi, solide refutantur; et a nobis olim iam *** laudata, et, quum in *Promptuario Hamburgensi* in germanicam linguam translata habeatur, nimis nota est nostris hominibus, quam vt plura de ea hoc loco dicere opus sit.

29) *Cl. DE PARCIEUX commentarius de experimento, quo demonstratur, rotam fitulis instructam, ab aquae copia eadem agitatum, eo plus posse, quo lentius circum agatur *****.

30) *Equitis D'ARCY meditationes de machinis hydraulicis †*.

31) *Observationes meteorologicae in specula astronomica regia anno 1754 habitae a Cl. DE FOUCHY*.

32) *Cl.*

* Lecta in conuentu publico paschali an. 1753.

** Lecta in conuentu publico an. 1754 d. 24 April.

*** Vid. nostr. Comment. Vol. IV. p. 159.

**** Lectus d. 31 Aug. 1754.

† Lectae d. 14 Iunii 1755.

32) Cl. MONTET *commentatio de panniculis prope montem pessulanum paratis, ex quibus Balnei Tornam solis fabricantur.* In dioecesi Nemausensi de villa, Grand - galargues dicta, quinque leucas a Montepeffulano distans, vbi panniculi e cannabini filis texti tinguntur succo plantae, quam incolae p. 688. *maurelle* vocant, TOURNEFORTIUS autem *Rhionidem*, et LINNAEVS *croton foliis rhombeis repandis, capsulis pendulis, caule herbaceo* appellauit. Hi panniculis tinctis vtuntur Amstelodami ad fabricandum pigmentum coeruleum, *Torne Solis* nomine notum. Modus istos panniculos tingendi in hac commentatione describitur.

II.

Vsus opii salubris et noxius in morborum modela, solidis et certis principiis superstructus, a D. BALTHASARE LVDOVICO TRAILLES, Medico Vratisl. atque Academ. Caes. Nat. Cur. Adiuncto. Sectio Tertia. Vratislaviae. Sumptibus Ioannis Ernesti Meyeri, 1760. 4. Alph. I pl. 13.

Non absque voluptate Lectoribus nostris elegantissimi istius de opio continuati operis, utilitate sua nunquam destituti, summam exhibemus, cuius finem rerum harum gnari auide adhuc expectarunt omnes. Verum citra voluntatem, ille labor ita increuit, vt promissis, quae in secunda sectione dederat Noster, stare nunc non posset, sed quartam, vltimam tamen, de eodem argumento superaddere quasi cogeretur. Excusat vero Nostrum rerum copia, excusat argumenti dignitas; cuius demum finem eo maiori desiderio nosmet ipsi expectamus, quo perfectius hoc opus aestimari debeat.

Quod

Quod ad tertiam hanc sectionem spectat, ab initio statim, ante quam ipsum opus aggreditur, Noster quaedam praefixit, quae vel auctiora vel magis emendata prioribus, sectione prima et secunda expositis, addi iubet. Ipsum vero opus tribus absolvitur capitibus; quorum primum convulsiones et epilepsiam, alterum convulsivos morbos, tertiumque demum dysenteriam aliosque fluxus alui recenset, causas eorum disquirit insimulque ostendit, quid opii usus varie in iisdem praestare valeat.

Num ad consopandas vel et curandas convulsiones opium aptum remedium sit, primo hic disquiritur. Sunt autem omnes convulsiones violentae et inuitae musculorum animalium contractiones, quarum causae potiores ad tres classes, repletionem nimirum, inanitionem et irritationem reduci poterunt. Ad primae classis causas referuntur plethora, febris, inflammatio, spissitudo sanguinis, cruditates in primis viis coaceruatae, serum abundans, excretionum sanguinearum et serosarum suppressio idque genus alia. Quodsi nunc ab his causis convulsiones natae sint, omne id remedium dabit, quod expansionem fluidorum et repletionem minuit; hinc venaesectio, diluentia, attenuantia, refrigerantia et euacuantia atque cuncta, quae derivationem excitant, conveniunt. Cum autem opium humores in grauiores commotiones rapiat, eosdem expandat et repletionem ideo vel inducat, vel augeat, istud proinde ad curationem nunquam exhiberi potest. Forte vero, convulsiones ab inanitione ortae, cum causae prioribus contrariae hic sint, opio curari possunt? Certe, si huius generis convulsiones perpenderit, vnicam spem in replentibus et, quae succos sanis similes restituunt, ponendam esse, videbis. Quid itaque opium, licet expandat humores et rarefaciat, praestare hic valeret? Nonne ad breue tantum tempus hacce ratione palliativa obtinere-

obtineretur curatio? Maioris momenti videtur obiectio, si dicant, mederi opium conuulsionibus ab inanitione ortis, excretiones compescendo, cum has eo sopiri, notum sit. Sed haec etiam non absque omni restrictione vera sunt. Nunquam enim conuenit opium, si haemorrhagiae causae suppeditant, nec etiam, ubi aliae fluxiones, opium minime obediens, conuulsionibus ortum praebet. Ita opium nec sudores leuat, nec diabetem tollit, nec venerem, nec spermatis excretionem inuoluntarias refranat, sed potius auget. Si vero aliquis in compescendis excretionibus opium potest, idcirco in emesi nimia nimiaque deiectione aluina expectandum est: in utroque enim casu non nocebit, si sanguini etiam aliquis motus velocior et aliqua expansio inducatur.

p. 14. Quodsi vero ab irritatione oriantur conuulsionibus, opium interdum in iis conuenire, negandum non est. Maxime autem id valet, ubi solum motus vitium subest, ut in hypochondriacis, dein si dolor aut stimulus, genus nervorum acrius adficiens, addatur, vel demum, si acrimonia tenuissimae molis et efficacia naturae per cutis poros eliminanda est, licet tamen, ut cum opiatis talia infimul adhibeantur, quae et diluant et obtundant, stimulumque inuoluant.

p. 16. Si epilepsiam eiusque varias species persequamur, haereditaria primo et connata in consuetudinem venit. In hac certe opium minus confert: cum enim ea a mobilitate, teneritudine et sensibilitate nervorum dependeat, opium potius dispositionem ad morbum magis iuuat inque habitum deductum obfirmat. Alia epilepsiae species est, cuius causas in capite interno vel externo quaeres. Spectant huc laesiones capitis, humores extrauasi, ossium malae conformationes, partium membranarum indurationes et erosiones, inflammatio nimiaque
furores

finuum atque vasorum repletio. Ad hanc speciem curandam opium impar est, siquidem istas causas nunquam euertere, nec etiam occasionem malo nascituro praecidere valet. Alia porro species est, quae interceptis euacuationibus solemnibus sanguineis aut serosis ortum debet. Hanc si curare velis, fac, ad consueta loca determinentur humores, cui vero fini opium raro aut nunquam respondere videbis. Alia iterum species est, quae a violenta irritatione et commotione totius generis nervosi, ab animi affectibus, doloribus acutissimis et quacunque causa, nervos vellicante et irritante, producit. In hac sane, si vnquam, opium multum boni praestare videtur. Si enim ab immateriali causa, animi e. g. affectu, nata fuerit epilepsia solumque motuum vitium subsit, opium tunc, pacatam menti tranquillitatem inferendo, princeps facile remedium erit. Pari etiam ratione prodest, si dolor in causa est: tunc enim per istud obtinetur, ut sensorium commune dolorem, a quo nascitur epilepsia, non sentiat. Sed magna hic prudentia opus est: manet namque causa doloris restatque nimia nervosi systematis sensibilitas et mobilitas, quibus postea, motibus vehementioribus sedatis, per alia succurrendum est. Ultima tandem species est, ubi causa in externis partibus v. g. manu, pede haeret. In hac opium prorsus nihil valet, cum contra ligaturae fortes, artificialis loci exulceratio, caustica etc. multum boni praestarent. Quod ad ipsum paroxysmum attinet, opium nec ante eum conducit; siquidem causae, quae ad proximam actionem disponunt, in congestione humorum versus caput fundantur atque ideo opium causam hanc potius auget et accelerat. Sed nec etiam in ipso paroxysmo valet, quia actus deglutitionis tunc temporis impossibilis est. Neque demum, post paroxysmum opium exhibere, convenit; remanet

enim semper a debilitato cerebro stupor et sopor, quae certe vitia opium augebit inque summum in
 p. 31. mum vitae periculum aegrotantem coniciet. Est autem paroxysmum autem opium nunquam conducit, siquidem in plurimis epilepticis euacuatione et reuulsione opus est, ideoque opium, cum ad caput humores vrgeat et contrarium effectum praestare exhiberi nequit.

P. 35. In altero capite, ubi conuulsivos morbos pertractat Noster, primo de opii usu in hypochondriaco malo agit. Morbus hic spasmodicus duplicis generis esse solet: in altero nimirum materies quaedam, quam atrabiliaria vocant, in visceribus abdominalibus colligitur, in altero autem, absque materie, totum genus nervosum ita mobile et irritabile deprehenditur, ut vel a leui animi affluente producantur symptomata. In priori euacuatione, attenuantia et roborantia necessaria sunt, in posteriori autem debilis ventriculi, intestinorum, omnium viscerum totiusque systematis nervosi tonus roborandus sanguinisque languens circulus ita adiuuandus est, ut ubique liber habeatur. Sed non huic indicationi opium satisfacere potest: nec enim istud euacuationem nec debitam attenuationem praestat, nec etiam robur addere valet, sed, contra, contrarium his praestet, causam huius morbi potius augeat. Nonne vero lenimen symptomatum praestat? Ita fere primo intuitu videtur. At si perpendamus praecipua fereque omnia symptomata hypochondriaca a deiectione ventriculi et intestinorum tonu et motuque horum viscerum peristaltico sequi et inordinato, siue morbus cum materie atrabiliaria et absque ea sit, provenire, opium sane, actione fibrarum motricium in canali alimentorum deiectionis motumque segniorem efficiens, pro hoc quoque scopo neutiquam convenire, recte iudicabitur.

Eadem fere et de usu opii in malo hysterico p. 44.
 morbo, praecedenti analogo, valent. Hicce enim
 morbus spasmodico conuulsuus non ab vtero male
 affecto, licet interdum etiam aliquid ad eum
 producendum conferat, sed ab ataxia spirituum
 maleque affectis nervis, per viscera abdominis disper-
 sis, dependet. Laudarunt quidem permulti in
 paroxysmo hysterico opium, id tamen omnibus
 feminis promiscue exhibere, omnibusque sympto-
 matibus destinare, non conuenit. Inter praecipua,
 quae in paroxysmo obseruantur, symptomata,
 cuiuscunque partis dolor immanis, aut vomitus
 enormes, aut diarrhoea opii usum indicant. Tunc
 certe, si vnquam, ab opio expectes iuuamen, si-
 quidem omnia alia remedia conuulsione ventriculi
 prius excutiuntur, quam agere in eundem queant.
 Attendendum vero est, vtrum vomitus a colluue
 vitiosorum humorum sit, in quo casu ad opium
 statim confugiendum non est; an potius iste inanis
 sit et a solo motuum vitio dependeat, vbi sane
 opium plura praestabit. Pari quoque ratione
 egregie conducit opium, si colicae hystericae, diris
 interdum vomitionibus stipatae, aegrotantes excru-
 ciant, in quo casu oleum amygdalarum dulcium,
 cum opio coniunctum dolorem leuat. Non nocet
 etiam opium, si vomitus, colici dolores aliaque
 symptomata febrem aemulentur statisque tempori-
 bus recurrant: tunc enim opium facit, vt febris
 ista neruosa vel tollatur, vel praecaueatur. In
 conuulsione demum et epilepsia hysterica, si solum
 motuum vitium adest, plurimum iuuat opium; sin
 vero isti motus conuulsui congesti versus caput
 sanguinis effectus sunt, venaesectio locum habebit,
 nec vnquam opium. Quamquam vero negandum
 non est, opium interdum hystericis conducere,
 id tamen semper caute exhibendum est. Nunquam
 enim eo ipso vera morbi radix attingitur, tonusque
 ventri-

ventriculi et intestinorum, in quae semper adhibere suam primariam exercet, debilitatus iam eo magis infringitur, quapropter tonica, quantum fieri potest, et martem in primis et corticem Peruvianum prae exhibere praestat.

p. 64

His de conuulsivis morbis vniuersalibus expostis, particulares nunc motus conuulsivos Nodius considerat primoque de vomitu agit. Huius enim multiplex est: si etenim a cruditatibus, in ventriculo coaceruatis, oritur vomitus, iste potius ad vomitoriis adiuuandus est, vel aluum cunctis usurpanda sunt, posthac autem tonica et aromatica exhibere conducit, ideoque opium contrarios his effectus exserens, neutiquam hoc in casu valet. Si deinde ab acris vomitu corrosivis aut validioribus purgantibus et emeticis nimia dosi aut minus opportuno tempore exhibitus vomitus oritur, opium exhibendum non est. Licet enim ob compescendos spasmos indicetur, id tamen neutiquam conuenit, siquidem acris ille stimulus inuoluendus aut eliminandus omnino, opio non includitur, huiusque actione finita, peior vomitus reddit. Minime etiam conducit opium, si a crassa acri materie, in humorum massa habitante, et versus exteriora ableganda, circa ventriculum moras neccente, vomitus prouenit: Cum praecipue materiae plerumque dispositio ad inflammationem inducatur, ut in variolis, morbillis, febris acutis observatur; opium sane, causam non remouens, exhiberi nequit, sed antiphlogistica eligenda sunt. Si vero ab humore arthritico cedente vomitus oritur, opium, cum circuli sanguinis non debilitet, sed potius, eodem regimine reddito, perspirationem et sudorem moueat, conuenire videtur. Cautione tamen et hic opus est seduloque attendendum num subiecta induruerint, numque acris arthriticus nimis alte in ventriculo

ventriculi tunicis labemque visceri intulerit, vbi sane opium iuuare nihil potest. A vasis ventriculi, sanguinem coaceruatum libero motu non transmittentibus, nimis oppletis, diductis, obstructis et varicosis si oritur vomitus, vt in suppressione haemorrhoidum fluxuque mensium fieri solet, opium, congestum sanguinem magis rarefaciens ideoque vasa magis implens nunquam prodest, sed suppressionem confirmat. Si a vasis ventriculi constrictis in succiplenis et plethoricis vomitus oboritur, qualis a potu frigido post exaestuationem subito ingurgitato deprehenditur, opium ob laxandum spasmus, dummodo relaxantia clysmata, saponacea acida, diluentia, nitrum extusque calida simul applicentur, conuenire videtur. Si autem ab inflammato ventriculo vomitus prouenit, opium ob aerem et irritantem vim exhiberi prorsus nequit, excepto eo casu, vbi vomitus inflammationem antecedit, in quo certe, opio caute dato, optime interdum praeoccupari poterit inflammatio. A solo motu inordinato liquidi neruorum si oritur vomitus, opium saepe praestat opem. Ita iis conducit, qui curru vecti facile vomunt, vel vbi ab imaginatione vomitus est, vel vbi a terrore subitaneo enatus fuit. Ab iracunda animi commotione autem si oritur vomitus, opium ad compescendos spasmos conuenire quidem videtur, sed praestat talia exhibere, quae acrimoniam biliosam, quam tamen opium non infringit, corrigant vel e corpore eiiciant. Tandem etiamnum notandum est, opium non exhibendum esse, si debili laxaque neruorum fabrica homines instructi sint, licet et in his a sola spirituum anomalia vomitus ortum trahat. Si a neruis ventriculi ob consensum per partes alias, morbo suo proprio laborantes, affectis vomitus nascitur, opium non conducit; sique demum a vitio in solidis ventriculi circa cardiam vel maxime

pylorum haerente, suppuratione, scirrhus vomitus oritur, opium miserrimum solamen nec raro nihil iuvat. Criticum autem vomitum opio oppugnare, periculosum est, nec indicationi respondet.

P. 97. Affinitatem quandam cum vomitu alit singultus, cuius causas omnes vel ad repletionem vel ad imminutionem vel ad irritationem Cl. Auctor refert. Singultus ab ingurgitatione nimia opio compescitur, indicationi contrarium est, cum de euacuatione hic cogitandum sit. Ab inflammatione ventriculi, oesophagi, diaphragmatis ortus singultus et febris stipatus curationem morbi inflammatorii et antiphlogistica remedia desiderat, ad quae autem opium referendum non est. In singultu ab excretionibus suppressis, mensium v. g. haemorrhoidumque fluxu suppresso orto medela a restitutione suppressae excretionis pendet, sine qua opium vix iuvat. Si singultus ab acrimonia ingestorum oritur, non opium, sed talia, quae acrimoniae aduersantur, exhibenda sunt. Nihil etiam valet opium, si vermes singultus causam dant; hi enim peculiaria remedia poscunt et per euacuantia expellendi sunt. Si dyssentica purgantia et emetica vel venena caustica singultum producant, demulcentibus et oleosis primis exhibitis optime opium conducit. Si acrimonia humorum massae inhaerens, ad ventriculum delata singultum parit, excretio congruis remediis restituenda et ad sua loca acre inuitandum est. A dolore partium, ventriculo et diaphragmati vicinarum, ortus singultus, non nisi principe morbo rite oppugnato, abigitur; qui vero a mobilitate nervorum et ataxia spirituum oritur, hic, determinationem spirituum mutando vel et motum ipsum copiosius affluentium inhibendo curatur, quapropter opium, quod ad posteriorem modum spectat, aptissimum locum inueniet. Violentum vomitum autem durante

durantem si sequitur singultus, non nisi remedia vomitus praegressi valent. Cum febre intermittente complicatus singultus nunquam opio curandus est. Singultus a refrigerio calidum regimen et remedia calefacientia et aromatica requirit, hinc opium, calefaciens et spasmō crispas fibras insuper relaxans, conueniens iudicatur. A luxatione, distorsione et fractura costarum inferiorum aut cartilaginis xiphoidis obortus singultus manum chirurgicam, nec vnquam opium postulat. A denudata tunica ventriculi villosa si oritur singultus, opium, non nisi demulcentibus et oleosis praemissis, prodest. Singultus ab aphthis, tum nascentibus, tum deciduis, non opio, sed in priori casu relaxantibus et emollientibus, in posteriori autem oleosis et demulcentibus tractandus est. In singultu, a laesionibus cerebri orto, opium, humores ad caput determinans, nunquam prodest. In singultu a pure et ichore gangraenoso vel in ventriculo genito vel resorpto et ad ventriculum deposito, opium nihil prodest. Ab inanitione si prouenit singultus, excretionē urgente cum replentibus opium simul adhiberi potest. In chronico tandem singultu, vitia nervorum diuturna malamque conformationem partium et indurationem earum pro causa habente, praeter miseram curationem palliativam opium sane nihil praestat. In genere tamen notandum est, vehementissimum singultum, aegri vires prosternentem aut grauius malum inducentem exigere, vt, nisi causa morbi ocyus auferri possit, ad opium statim confugiatur.

Ad tussim pergit Noster. Haec, quae semper p. 123. irritationis nervosae membranae ideam inuoluit, vel idiopathica est, si in ipsis respirationis organis causa haeret, vel symptomatrica dici solet, cuius causa in dissitis locis habitat perque consensum nervorum ad pulmonem propagatur. Si ab inspiratis irritan-

tibus oritur tussis, vapores ex aqua et lacte
 hausti conducunt, posthac autem opium exhibere
 conuenit. Si peregrina in asperam arteriam in-
 buntur corpora, ea vel tussi reiiciuntur vel si
 molem reiici nequeunt, mortem producant; in
 utroque casu opium nihil valet. Si a siccitate tracheae
 in morbis continuis et inflammatoriis tussis produ-
 citur, aer inspiratus per artem tepida humiditate im-
 pans redditus, cum antiphlogisticis insuper exhibitis
 optimum remedium dat, opium autem, febris causa
 augens, nocet. In tussi catarrhali, quae ab acri tempe-
 ro, tracheam sollicitante prouenit, optime medicatio
 succedit, si mane purgans mannatum sumatur,
 meridie autem potiones demulcentes et emulsa
 acre temperantes, atque remedia, diaphoresis
 diuresin mouentia in usum vocantur, tandem vespere
 post tepidum pediluuium, opium exhibetur. In
 tussi pectorali humida habituali, ubi crassum vis-
 dumque sputum accumulatum reiicitur, et ob hanc
 causam nutritionis defectus metuendus est, dia-
 conueniente et nutriente commendata, materia
 mobilis reddenda et per purgantia educenda, tan-
 dem pulmonibus robur conciliandum est, opium
 vero ad tumultuantes motus, vesperi interdum
 compescendos summa cum cautione exhibenda
 est, siquidem in hac tussis specie suffocationis
 minari potest. In tussi epidemica constitutio
 epidemicae ratio indaganda est, inde, cum ea
 non semper similis sit, vix definiendum, vtrum
 prodest an noceat opium; nocet tamen semper,
 si febris aut inflammatio simul cum tussi coniun-
 gitur. In tussi ab actimonia humorum principium
 morbus curandus est, tuncque semper ponderan-
 dum, an morbus ipse opium ferat. Siquae a re-
 pressa quadam materie v. g. scabiosa, arthritica
 tussis dependeat, reuellentia quidem et attrahentia
 ad loca, quibus antea infedit materies, primum
 remedia

remedia sunt, neque tamen in his speciebus opiata reformidanda sunt. In tussi plethorica opium, cum sanguinem rarefaciat atque acre et aromaticum remedium sit, abesse debet. In tussi stomachali opium nocet semper; digestionem enim inimicum habetur, fibrasque motrices totius canalis alimenterum sensu et motu priuat. Simili ratione et nocet opium in tussi habituali cachectica, a tussi stomachali diutius durante nata: ob laesam enim digestionem acres viscidique succi in humorum massam inducuntur, ad pulmones deferuntur ibique tussiculosam irritationem pariunt. Tussis hypochondriaca, cuius causa in intestinis omnibusque imi ventris visceribus, debilitate et obstructione laborantibus, quaerenda est, nunquam opium fert, sed in ea principis morbi ratio habenda est. At conuulsiva tussis opium admittit; coercet enim motus animales, obtundit sensum stimuli, nervos laryngis, asperae arteriae et bronchiorum vellicantis, summamque glottidis stricturam relaxat: in tenerioribus tamen vsus eius circumspectus omnino esse debet. In rheumatica demum tussi quousque et sub quibus cautionibus locum habeat opium, capite de rheumatismo expositum est. Quamuis autem plures, haecenus memoratae tussis species opium vix admittant, in genere tamen notandum est, et in iis quoque, quae opium non ferunt, ob vehementiores, quos tussis haud raro producit, motus et ob metum grauiorum inde enascentium morborum laudatum istud remedium exhibendum esse, ita tamen, vt venaesectio praemittatur semper, qua quippe instituta tutus omnino opii habetur vsus.

Asthma in genere consideratum, opii vsum p. 151. vetat. Eo enim sanguinem rarefieri, molem mouendorum augeri et respirationem difficiliorem reddi, experientia docet. Quid ergo boni expectandum

dam in asthma, cum causae huius isto remedio auctiores reddantur. Dicunt quidem non in omni asthma, sed in aliquibus tantum speciebus bonum ab opio expectandum esse effectum. Certe, si quid praestat, id tantum in ea specie valet, ubi sola ataxia spirituum asthma producit, quod tamen et tunc quoque absque cautione suscipiendum non est. In convulsivo vero asthma, in quo a nonnullis tanti aestimatur opium, istud sane vel nihil iuvat, vel mitigatorium tantum remedium est, tuncque non nisi miserum solamen adfert, et usu continuato non raro gravius malum excitat; vno tantum casu excepto, ubi asthma convulsivum a materie retrograda, scabiosa, purpuracea, scorbutica aut ulceribus retropressis aut a frigore pendet, in quo sane casu opium, diaphoretica vi praeditum usum aliquem praestare quidem potest, sed non nisi caute exhibendum erit.

p. 164. In palpitatione cordis causas si perpendamus, opium raro locum habere, animadvertimus. Conducit istud, ubi tenuis acrimonia ad exteriora determinanda est, ubi excretiones quaedam compescendae sunt atque ubi sola mobilitas, ut in hypochondriacis et hystericis peccat, et ubi spasmus et flatus ac dolores non inflammatorii vrgent; in reliquis speciebus remedium istud nocet semper, maxime autem, quando organica vitia subsunt, atque inter ea aneurysma peccat vel polypus palpitationis causa est.

p. 172. Tercio demum capite opii usum in dysenteria aliisque fluxibus aluinis perpendit Noster, variisque primo auctorum de opii usu sententiis recensitis, ipse nunc morbum hunc considerat eiusque causam proximam acrimoniam tenuissimam, causticam biliosam esse, eximiumque in curatione eiusdem euacuantium usum haberi, ostendit. Cum autem acre illud irritans per aluum expellendum sit, opium
vero

vero id non expellit, sed retinet, idemque nec destruit, nec inuoluit, nec etiam, solo dolore excepto, omnes illius effectus impedit, primo statim intuitu istud remedium noxium habendum esse videtur. Ast si vrgentissimum dysenteriae symptoma, dolorem, perpendas, qui sanguinem et humores ad partem affectam violenter attrahit et febrem, syncopen, inquietudines, phrenesin aliaqua grauiora symptomata producit, opium sane necessarium habetur et nunquam nocere poterit, si simul demulcentia et euacuantia vsurpentur, hisque demum dictum remedium et interponatur et subiungatur. Sique vehementissimum illum fluidorum affluxum et effluxum atque spasticum illum et conuulsium in solidis sensilissimis conatum perpendamus, opium, vt egregie Noster exponit, potu tantum emolliente et lacteo largiter hausto elotisque intestinis per oleosum clyisma, mature etiam adsumi alteroque die rhabarbarum et manna felici cum successu propinari possunt. Neque enim generosa etiam dosi datum opium fluxum illum tollit, sed refranat tantum et paulisper coercet. Imo vero, morbo iam adulto aut enatis statim, ob summam acrimoniae virulentiam, doloribus summis, sanguineque, deiectionibus numerosissimis praegressis, sincero et copioso effluente, nonnisi blandissima lenientia et opiata quantocyus exhibenda omniaque euacuantia, ne rhabarbaro quidem et manna exceptis, intermittenda sunt. In eo namque casu vel leuissimus stimulus nocet et malum grauius reddit, imo mortem accelerat. Sique demum dysenteriae malignae febribus putridis occurrant, corticem Peruuianum cum opio coniunctum exhibere conuenit, a quibus tamen abstinendum, si febris acuta inflammatoria eam comitetur.

De cholera, de qua Cl. Auctori nunc agendum
esset, nihil addere Nostro placuit, cum peculiariter
scripto atrox iste morbus descriptus habeatur, cuius
summam nos alio tempore * exhibuimus.

In diarrhoea opium a nonnullis maxime laudatur;
cum autem illo fluxu morbi non raro minuitur,
iste, utpote salutaris, opio compescendus non
est. Sin vero fluxus perpetuus fere est et laudabilis
fucci simul efferuntur viresque inde franguntur,
absque damno iste sibi permitti non potest. Verum
cum causae diarrhoearum variae sint, variamque
curationem exposcant, in certas classes eas Noster
distribuit et opii usum exponit. Diarrhoea a pur-
ganti drastico excitata et hypercatharsis dicta, sola
lacte tepido hausto posteaque mero opio sumitur
curatur, theriaca autem, ob calidiora admixta im-
probatur. In diarrhoea, quae a cruditatibus vel a
laxitate intestinorum dependet, opium plane inter-
dicitur; in priori namque euacuantia, in posteriori
autem adstringentia optimam medelam praebent.
Quae vero a mobilitate nervorum, absque omni
materiae vitio provenit, ea quidem opium requirere
videtur, sed praestant aromatica, nervina et robo-
rantia; ad opium vero non nisi necessitate urgente
confugiendum est. In diarrhoea indigestorum seu
lienteria, dein in diarrhoea chymosa et chylosa,
quae coeliacus fluxus nuncupatur, inque ea demum
specie, ubi per aluum larga satis copia mucosa et
pituitosa excernitur materies, opium prorsus nocet:
in primo enim casu amara, aromatica et roboran-
tia, in secundo tertioque autem resolventia et euacuan-
tia tandemque tonica indicantur. Si a sero in cor-
pore abundante provenit diarrhoea, promotione
potius, quam consopitione ea indiget, tandem
roborantia requirit; quae vero diu duravit, ita ut
vires frangantur, ea adstringentia et aromatica, si
nulla adsint tormina, his vero praesentibus, anodyna
postulat.

postulat. Aliter vero se habere videtur diarrhoea serosa, quae a perspiratione suppressa dependet. Cum enim ea sudore excitato haud raro curetur, quaeritur inde, anne opium diaphoreticum huius fini aequae inseruiat? Licet vero haec diarrhoeae species opium optime ferre videatur, requiritur tamen, ut quisquiliae, in intestinis stabulantes, prius eiiciantur. Diarrhoea biliosa opium non fert, sed euacuantia, acidula, saponos acidos vegetabiles, tandem, diu his usurpatis, nec cedente malo, adstringentia, vel, si tormina urgent, anodyna requirit. In diarrhoea, in qua serum sanguineum, loturae carniū simile excrenitur, quaeque hepaticus fluxus nominatur, licet raro admodum contingat, nunquam tamen opium permittitur, sed polychrestus semper in eo rhabarbari acidularumque martialium usus est. In diarrhoea cruenta, quae, quod sine torminibus et sine tenesmo est, a dysenteria differt, opium nullum plane locum habere potest, siquidem dictus fluxus ut haemorrhagia considerandus est, eademque omnia ibi valent, quae de usu opii in haemorrhagiis dicta sunt. Diarrhoea atrabilaria, quae critica est, opii omni-
p. 247.
umque adstringentium usum interdicat et euacuantia requirit, eo tantum casu excepto, ubi nimia copia nimioque impetu ad intestina ruit materies, in quo anodyna interponenda sunt; in symptomatice autem, intensissimis torminibus stipata ab opio nullum fere solamen expectandum est. In diarrhoea purulenta et ulcerosa, siue pus in ipsis intestinis haereat siue aliunde eo deferatur, opium partim nihil iuvat partim valde nocet. Diarrhoea colliquatua, quae a putrida humorum indole oritur, omnia artis molimina eludit; quare opium quoque in ea nihil valet: quae vero post usum remedium mercurialium evenire solet diarrhoea colliquatua, ea optime curatur opio, cum
nullum

nullum pharmacum mercuriali veneno conuenientius opponi possit, quam cum emollientibus opium. Diarrhoea, quae a retropulsa materie acris, v. g. arthritica oritur, si per blanda euacuantia non sistitur et effusior redditur, theriaca et diascordio componi debet, cum opiata ad exteriora materiem propellant. Diarrhoea febrium spontanea, quae in principio morbi obuenit seque per signa sua a symptomatrica distinguit, non compescenda, sed adiuuanda est. In critica autem sollicite cauendum est, ne minus opportuna et damnosa cohibitione ea turbetur. Quodsi vero fluxus nimius sit et vires vere destruat, ad opium confugiendum est.

In symptomatrica diarrhoea ad opium statim confugere non licet. Id enim, quod in canalem alimentorum depositum excernitur, crudum est et acrimonia sui generis peccat, hincque si reprimatur, in sanguinem remeare visceribusque noxam inferre potest. In genere autem notandum est, opium toti febricitantiae, in se consideratae, nequaquam conuenire, sed eam augere omniaque symptomata grauiora reddere. Nocet imprimis opium in ea symptomatrica diarrhoeae specie, quae praesente sanguinis diathesi inflammatoria oritur aut quae ab acrimonia biliosa, in intestina confluenta excitatur: in priori enim casu antiphlogistica inque posteriori eadem et demulcentia, auenacea, subacida aliaque eiusmodi et in primis nitrum profunt. Nunquam etiam proficuum aestimatur opium in ea diarrhoeae specie, quae declinante iam morbo a sordibus, vomitorio sub initium febris licet indicato, eo tamen non repurgatis oritur: tunc autem vel vomitorium vel aluum blande laxantis conducunt. In diarrhoea, quae nitratis, acidis, syrupis saponaceis et emulsionibus largiter usurpatis superuenit, inter usum iusculorum ex cerealibus, nitro pulueribus fluida tepida superbibere absorbentia et potus

potus calidos exhibere et clysmata demulcentia indicere praestat. Hac medela non sufficiente externe theriaca cum vino rubro applicanda tandem et opiata exhibenda sunt. Si diarrhoea febrium a denudatione corporis et inde orta transpirationis suppressione oritur, potus calidi et epithemata calida, exterius applicata, prosunt, opiata vero, non nisi torminibus vrgentibus, exhibenda sunt. In diarrhoea, quae ab aphthis decidentibus oritur viresque morbo iam depressas magis debilitet, iusculis tenuibus auenaceis, lacte, rheo tosto, corticis peruvian decocto etc. prius vsurpatis, ob dolorosas sensationes partium denudatarum papauerina, hisque nihil iuuantibus, opium exhibere, non dubitandum est. In diarrhoea tandem a putredinosa corruptione viscerum post inflammationem nata, neque opium, neque vllum remedium praestare quidquam valet.

III.

IOH. ANTON. SCOPOLI Ph. et M. D. Ciuitatis Idriae Physici, Flora Carniolica; exhibens plantas Carniolae indigenas, et distributas in classes naturales, cum differentiis specificis, synonymis, locis natalibus, nominibus incolarum, obseruationibus selectis, viribus medicis. Viennae sumpt. Ioh. Th. Trattner. 1760. 8 mai. Alph. I. plag. 16½.

Floristae officium laudabili studio sustinuit adimpleuitque Cl. Auctor, dum systematico ordine plantas, Carniolae habitantes, disposuit, generum praecipuos characteres annotauit, species genuinis nominibus insigniuit, easque sollicite a varietatibus separauit, selectissima synonyma, ea imprimis, quae

quae post TOVRNEFORTIVM inuenta fuerunt, omiffis antiquorum omnibus, vbique adduxit, loca natalia diligenter annotauit, vernacula nomina adposuit, immo et descriptiones breues, sed quae differentias specificas satis exprimunt, singulis ferè speciebus adiunxit, viresque medicas multarum stirpium, et quidem vix alias, quam a se ipso saepius obseruatas, addidit.

Ordinem systematicum naturalem magis, quam artificialem, adsumsit classesque partim a LINNAEO, ROYENO aliisque mutuatas, partim nouiter constitutas triginta tres constituit; quo itaque huius quasi noui systematis ordines patefiant, sequens schema addamus:

CL. I. Fungi.	XVIII. Amentaceae.
II. Algae.	XIX. Oleraceae.
III. Musci.	XX. Tricoccae.
IV. Filices.	XXI. Contortae.
V. Inundatae.	XXII. Asperifoliae.
VI. Piperatae.	XXIII. Verticillatae.
VII. Gramina.	XXIV. Personatae.
VIII. Calamariae.	XXV. Columniferae.
IX. Lilia.	XXVI. Succulentae.
X. Satyria.	XXVII. Caryophyllae.
XI. Frutiflorae.	XXVIII. Nasturtia.
XII. Blattariae.	XXIX. Papilionaceae.
XIII. Ascyroideae.	XXX. Anomala.
XIV. Umbelliferae.	XXXI. Multifilicae.
XV. Stellatae.	XXXII. Gymnopolyspermae.
XVI. Gymnomonospermae.	XXXIII. Calyciflorae.
XVII. Coniferae.	

In generibus inferioribus constituendis plurimumque quidem LINNAEVM secutus fuit, non tamen aliorum inuenta neglexit, potius quandoque ab eodem secessit, vt in *Filicibus*, ex GLEDITSCH obseru-

observationibus ordinatis, immo nonnulla ipsemet mutauit. Ita *Nasturtia*, siue Tetrapetalas siliquosas p. 510. relicto fructu aliisque characteribus praecipue ex glandulis, basi staminum vel petalorum adfidentibus, vel deficientibus nouo modo ordinauit, eorumque genera constituit; inter filiculosas scilicet attribuit *Cochleariae*, quorsum et *Myagrum* et *Dryas* retulit, glandulas nullas, *Lepidio* glandulas duas stamen quodque minus sustinentes, *Thlaspi* glandulas quatuor, inter stamina maiora et minora positas, *Lunariae* totidem vtrinque vnam inter stamen minus et stylum, vtrinque aliam inter calicem idemque stamen. *Biscutellae* glandulas sex, vnam vtrinque inter stamina maiora, et vbique vnam inter quodque stamen maius minusque cohaerentem. Inter siliquosas; *Sisymbrio* glandulas duas, vtrinque vnam ad basin staminis minoris; *Alliariae* totidem, vtrinque vnam cingentem bases staminum maiorum. *Dentariae* totidem, vtrinque vnam inter calicem et stamen minus; *Turritidi* quatuor, vtrinque vnam sustinentem stamen minus, et aliam vtrinque inter stamina longiora et calicem. *Erysimo* glandulas quatuor distinctas, vtrinque vnam ad latera staminis minoris, vt in *Thlaspi*, *Rorippae*, generico Gesneriano nomine, quo *Sisymbrium palustre repens nasturtii fol.* TOURN. sistit, glandulas quatuor; vt in *Erysimo*, sed cohaerentes; *Hesperidi* totidem, vnam vtrinque inter stamen minus et corollam, et aliam vtrinque inter stamina maiora et calicem. *Sinapi* quatuor, vnam vtrinque inter stylum et stamen minus, et aliam vtrinque inter stamina longiora et calicem; *Cardamine* sex, vtrinque duas inter stamen minus et maius proximum, aliam vero vtrinque inter stamina maiora et calicem; *Barbareae*, quae *Dentaria heptaphyllos baccifera* C. B. Pin. est, sex, vt in *Rorippa*, sed eae, inter quas stamina minora prodeunt, cohaerent in-

Tom. IX. Pars III. Dd vicem;

- p. 189. vicem. Inter Gramina nouum genus, *Airae* primum, spiculis bifloris, sed ab ea diuersum calicem gluma utraque aristata, petalo maiore tribus aequalibus aristis terminato, minore vero bicorni, cornubus aristatis, constituit, illudque in honorem LEONH. SESLERI M. D. qui in vrbe Veneta ad insulam S. Elenae ditissimum hortum botanicum coluit.
- p. 199. *Sesleriam* appellauit. *Bromum* vero et *Festucam* coniungi omnino posse affirmauit, cum aristae ab apicibus petalorum insensibiliter et eo usque recedant, donec dorsales fiant, hinc *Festucam* reiecit, et sequentes *Bromi* characteres tradidit: Calicem bignem muticum vel aristatum, spiculam plures, quam duos flores, habentem, petala duo oblonga, et teriore semper aristato. *Tremellae* Dillenianum genus ambiguum, immo illud, vt cum *Lichen-agrostis* MICH. fecit LINNAEVS, a stirpium numero prorsus separandum esse asseruit, quod, vt retinet, vnanimis modo botanicorum consensus effecit. In muscorum ordinandis inprimis speciebus variis quidem mutauit, DILLENII vero genera ut plurimum
- p. 134. retinuit, et de *Polytricho* inprimis monuit, quod species non bene a LINNAEO *Mniis* et *Hypnorum* associatas fuisse, et siue scyphi illi, *Mniis* attributi adsint vel desint, *Polytrichis* annumerandos descripsit omnes muscos; quorum capsulae calyptra villosa teguntur. *Saniculam* et *Astrantiam* coniungit, easque plantas ob vires vulnerarias vnicum natiuum genus constituere asseruit, idque eo magis, cum umbella variet, et semina glabra per gradus rotunda tandemque alata fiant. Ita et inter *Sherardiam*, *Asperulam*, *Galium*, *Valantiam*, et *Rubiam*, nullas inuenire limites potuit; *Sherardiae* quippe nonnullae insufficientem *Valeriana* et *Stachys* docent, asperum fructuum per gradus imminuitur, nec in aliis, ut *Datura* et *Dauco* assumitur, nec fructus mollis et succus, ubi floris fabrica conuenit, genera diuina constituit.

constituit, et sexum denique nullibi diuersa genera
facere *Lychnides* et *Rumices* probant; *Gallii* itaque
communis character erit: calix exiguus persistens,
ouario impositus, corolla tubulosa, patens, fructus
globosus infra receptaculum, vno semine vtrinque
foetus. *Betonica* et *Sideritidem* calice et corolla p. 461.
summam affinitatem habere, LUDWIGIO quidem
concedit, attamen vtrumque genus retinuit, et
Betonicae verticilla foliis flores distinguuntibus, in-
structa, *Sideritidi* vero flores nullo folio distinguente
bracteatos tribuit, *Stachydem* autem, galea integer-
rima et staminibus pilosis ab vtroque genere differre
assumit. Ita et *Lamium*, *Galeopsis* et *Ballote* calice p. 466.
et corolla maxime conueniunt, separata vero reti-
nuit, et essentiam *Lamii* in denticulis, qui e late-
ribus labii prope faucem oriuntur, cavitare carenti-
bus, *Galeopsisidis* in denticulis iisdem cavitare
donatis, et *Ballotis* in denticulis illis plane deficienti-
bus posuit. In *Sedi*, *Alfnes* et *Lychnidis* generibus
HALLERVM et LUDWIGIVM secutus fuit. *Geni* p. 534.
siam et *Spartium* separauit, monuit tamen ex legibus
methodi naturalis separari non debere. *Dorycnium* p. 536.
autem *Lotis* adiecit, ex illa, vt scripsit, lege, qua
ex *Hedysaro*, *Coronilla* et *Hippocrepide* vnum genus
construi deberet. *Sagittariam* et *Alisma* seorsim p. 560.
quoque proposuit, verum posteriori generi prius
potius addi, et *Alisma floribus monoicis, foliis sagit-*
tatis acutis dici posse, e contrario autem antequam p. 567.
Hepatica ad *Anemonem* referatur, plura alia genera
mutanda esse monuit.

Haec de generibus dicta sufficiant; quaedam
tunc et speciminis loco de speciebus addamus. In
genere monemus, specifica nomina, recentioribus
visitata, saepissime mutasse inque horum locum noua
apposuisse, vti facile in Graminibus, Muscis, Li-
chenibus et Fungis apparebit disquirentibus. Fungos
prae reliquis studiosius disquisiuit, plurimosque, ab

aliis pro speciebus venditos, pro varietatibus modo proposuit descripsitque, alias vero, vt nouas, nec dum descriptas, species annotauit; speciatim *Agaricos* sedulo collegit, examinauit, ordinauit et 46 speciebus plurimas varietates reduxit. De *Boletis*, quos cum GLEDITSCHIO adsumsit, vt varietates innotescant, non modo colorem pilei, tabulorum, stipitisque considerandum, sed frangendum etiam esse pileum et obseruandam carnem, vtrum ab aeris attactu naturalem colorem mutet, et qualem induat, an vero immutatum retineat, Cel. Auctor notauit. Inter *Lichenes crustaceos* nouas proposuit

p. 84. species, a MICHELIO et DILLENIO non memoratas, quas constituunt superficies lapidis cuiuscunque diuerso colore tincta; eam tamen pro crusta inorganica habuit, impalpabili et lapidea; namque in colorata ea lapidis parte excauata apparent. Foueolae, quae modo plenae sunt tartarea et decoloris substantia, modo autem diuersum a subiecta crusta colorem habent, nullaue alia materie repletae apparent. Et licet Cl. Auctor dubitet ipse, si eiusmodi tuberculosae lapidum superficies verae sint plantae, aut potius lapideo quodam concremento repletae foueae, tamen inter producta regni vegetabilis collocare voluit, quippe talia, quae mediam indolem plantas inter et lapides habent.

p. 95. *Lichenes* etiam *coralloideos* diligenter se obseruasse, seque vidisse cornicula simplicissima in ramis, pyxides solitarias in proliferas, tubercula coccinea aut sessilia in fusca et stipitata, nudos stipites squamosos, minusque ramosos in ramosissimos degenerasse monuit; hinc imitari noluit alios botanicos, qui verissimas varietates pro speciebus venditarunt, potius coralloides aliter disposuit ordinauitque, immo scripsit: Vnicam Lichenis coralloidis speciem a Deo fuisse creatam, ex qua reliquae

p. 172. omnes natae fuerunt. *Equiseta* cum, quod

actum

aetates, diuersamque natalium locorum indolem varie ludant, et in synonymis ordinandis maxime dissentiant scriptores, illorum species aut non rite definitas, aut non tot esse, quot huc vsque assumptae sunt, Cl. Auctor existimauit; hinc, donec certiora prostant, duas tantum species, caule laeui et sulcato distinctas assumsit. Ex eadem enim radice caules nudos non floriferos, caules supra medium frondosos non floriferos, caules nudos floriferos et caules frondosos floriferos enatos obser- p. 214. uauit. *Caricum* ordines et species non cum LINNAEO desumpsit a spicarum indole, quippe quae maxime variare soleant, sed ex culmo, quem mutationibus longe minus obnoxium esse vidit. Tres *Euonymi* * species, a LINNAEO con- p. 325. iunctas, seorsim proposuit, *Periscariam* vero mitem p. 421. uentemque, nec non *Prunellae* species quatuor, ab p. 460. HALLERO assumptas, coniunxit et f. p.

Vires denique plantarum medicatas saepissime annotasse Cl. Auctorem monuimus; ita *Lichenem* p. 102. *pulmonarium* in haemoptysi prodesse, *Asparagi* syl- p. 238. uestrem radicem ex arenosa loci natalis indole ab heterogeneis pinguibus et glutinosis particulis, quae diuretico scopo minus fauent, liberatam, satiuam longe praestantiorum esse; *Bryoniae* radice trita, p. 267. eaque sola, vel cum aceto remixta, diu saepiusque externe applicata, contumaces viscerum abdominalium obstructions, imprimis a peruerso corticis Peruiiani usu enatas, feliciter profligasse; *Sanguis* p. 279. *forbae* vulgaris radice puluerem in dysenteria sub finem ad drachmam in vino rubro datum, profuisse; *Lyfimachiae*, *Nummulariae* dictae, folia sola, extrinsecus applicata, ulcerosam tibiam sanasse, ipse

D d 3 exper-

* Non vero est, quod mirum videatur Cl. Auctori, *Euonymum* ad pentapetalos flores amandasse BOEHMERVM, ipsi enim latifoliae speciei plerumque corollam quinquefidam tribuit, et exoticae species omnes quina gerunt petala.

- p. 306. expertus fuit. *Veronicae* officinalis decoctum, paulo aceto admixtum, per infundibulum ore exceptum, in catarrhali suffocatione multum valere obseruauit, eandemque plantam in inflammationibus impetum augere affirmauit, vt mirum ipsi videatur, tam facile in pleuritide praescribi a medicis; attamen
- p. 314. alio loco Cl. Auctor asseruit, nullum potum the-
formem in pleuritide praestantiorē esse, quam si *Veronica* cum fl. *Popaueris erratici* propinetur. *Valerianae* fol. omnibus pinnatis radicis vsum in epilepsia curanda, singulari exemplo confirmauit, immo *Valerianam* sexu distinctam non differre a priori,
- p. 354. assumpsit. Ex radicis *Bardanae* decocti diuturno vso puellam toto corpore contractam redditam vidit, qua re permotus quaesuit: an noxium quid in ista plantae? an a sale et oleo acris siccante et irritante
- p. 377. solida haec neruorum tensio? * *Arnicae* virtutem ad resoluendos humores post lapsum aut contusionem extra vasa effusos, dummodo folia trita externe apposita fuere; *Quercus* cupularum puluerem ad alui
- p. 415. fluxum et dysenterias compescendas; *Polygonum*
- p. 423. vulgare in diarrhoeis diuturnis, maximopere laudauit; *Betonicae* cephalicam virtutem non imaginariam sed realem esse, firmandisque neruis idoneam,
- p. 462.

* Licet practicarum Cl. Auctoris obseruationum fidem suspectam reddere nequiquam cupimus, non possumus tamen non salutarem et ab omni suspitione remotum vsum *Bardanae* radicis defendere atque monere, nos salis et olei acris siccantis et irritantis vestigia nunquam inuenisse, potius demulcentem, blandeque resoluentem virtutem ipsi inesse, repetita experientia cognouimus, puellamque obstructione viscerum infimi ventris vexatam, emaciatam, tabidamque morbo proximam, solo fere decocto recentis radicis, copiose assumpto restituiamus, praeterea, et alia omittamus testimonia, ANTON. STOECKERI idem decoctum in scabie, post febres superatas relictum maxime commendauit; vid. Eius Annus Medicus, de quo paulo post acturi sumus.

idoneam, acrem vero, radicem recentem aluum,
folia sternutationem mouere, *Sedi* vulgaris folia p. 490.
trita et sacco inclusa, haemorrhoidibus coecis,
maxime dolentibus, applicata, dolorem et tumo-
rem auferre, succumque interne sumptum putre-
dinem eneruare, scripsit. De *Aconito*, *Anthora* p. 550.
dicto, retulit, flores pileis vestibisque affixos capitis
dolorem producere, vt et manum, diu gestata
stirpe, intumuisse, ab amico accepit, decoctum
radicis cymices necare, pulueremque si butyro
misceatur, muribus loco arsenici esse retulit Cl.
Auctor.

Alias porro botanicas et oeconomicas obserua-
tiones immiscuit. In *Lichene foliaceo*, *Pulmonaria*
vulgo dicto, scuta, de quibus non meminit DILP. 102.
LENIVS, rarissima vero dixit HALLERVS Cl. Auctor
fere semper inuenit, eademque plana, sessilia, rubra
aut nigra, ex oris et superna et inferna folii facie
enata; aliquando etiam totam plantam verrucis
seminalibus modo exasperatam, scutisque penitus
destitutam, saepius tamen et scuta et verrucas in
eodem folio obseruauit. In *Orchidibus*, siue vtp. 244.
Cl. Auctor classico nomine dixit, *Satyriis* omnia
adhuc confusa esse perhibuit, et quo descriptiones
harum euidenter magis euidentes, sequentia propo-
suit nomina: Floris siue Cuculli scilicet petalum
supremum *scutum*, duo alia *opercula*, et alia duo
alas, sextum vero *labium*, eiusque segmenta, si
adsunt, superiora, *brachiola*, inferiora *cruscula*,
minimum inter crura *spinolam* adpellauit; In tribus
vero, quae proposuit generibus, *Orchide*, *Ophry*
et *Serapias* multas species retinuit descripsitque,
quas LINNAEVS imprimis pro varietatibus modo
proposuit. In *Fraxino* apetala dicto, et flores her- p. 579.
maphroditos et femineos adsumsit in diuersis plan-
tis, vtrique autem flori calicem quadrifidum et
petala quatuor euidentia, alba, decidua, pedunculó

et staminibus longiora, ex interiore calicis pariete enata tribuit. *Atrietis foliorum apice bifido* semina humo vegetabili primo vere commissum, protulisse stipitem biuncialem, ex cuius apice quina folia seu cotyledones prodierunt, eamque plantulam apertum tempore in aliam terram translatam non perisse, vixisse potius et increuisse retulit, simulque monuit Cl. Auctor an non hac arte nemora condi propagare possent?

IV.

NICOL. IOSEPH. IACQVIN Enumeratio systematica plantarum, quas in insulis Caribaeis vicinaque Americes continente detexit novas, aut iam cognitatas emendavit. Lugd. Bat. apud Theod. Haak, 1760. 8 mai. plag. 4.

Plantarum Americanarum, quae inter tropica sortiantur natale solum, illas hic enumeravit Cl. Auctor, quae vel in hunc usque diem botanice incognitae, vel aliquali quidem; at insufficienti aut erronea ratione descriptae fuerunt. Et duplici quidem modo hanc enumerationem instituit, dum scilicet primo ad systema LINNAEI Genera, omnia omnibus illis, quarum veram cognitionem iam possidemus, et secundo species, characteribus notis distinctas, ordinavit, inter has vero nonnullas etiam, rite iam antea definitas, ideo excitavit, quo evidenter exurgeret specierum distinctio, earumque interrupta staret series. Subiunxit ad calcem plantas octo novas, quas inter alias plures possidet FRANCISC. a MYGIND, quasque in insula Barbados collectas fuisse, Cl. Auctor existimavit.

Genera hic a Cl. Auctore enumerata stabilitaque breviori quidem descriptione, et species speciebus nominat.

nomine, nulla addita descriptione, modo exornatas, deprehendimus, attamen illos, omiſſis reliquis, inprimis adductos inuenimus characteres, qui ad determinandam certam constantemque generis et ſpeciei differentiam valere et ſufficere omnino videntur; eumque inprimis ſcopum praeſixum habuit Cl. Auctor, vt Syſtemati naturae, a LINNAEO nuper edito, appendicis in locum inferuire poſſet praeſens opuſculum. Et cum de his omnibus ſpeciatiſim aliquid dicere, nimis prolixum foret, en modo catalogum generum exhibeamus, ſunt namque

Genera Noua:

Hapalanthus, Petitia, Aquartia, Chomelia, Myginda, Iacquinia, Laugieria, Hamelia, Ruyschia, Chaetaea, Hybanthus, Terebinthus, Hillia, Trigonis, Elaphium, Myroſpermum, Heiſteria, Swietenia, Caſearia, Copaiua, Hiraea, Ginoria, Symplocos, Homalium, Ruſſelia, Brownaea, Niſſolia, Geoffroaea, Diphyſa, Spilanthes, Kleinia, Wedelia, Strumpfia, Elaterium, Anguria, Boehmeria, Schaefferia, Aſtronium.

Genera Emendata:

Hippocratea, Echites, Varronia, Cordia, Bourreria*, Ehretia, Chryſophyllum, Ximenia, Amyris, Melicoccus, Dodonaea, Caſſytha, Anacardium, Trichilia, Samyda, Suriana, Bocconia, Chryſobalanus, Mentzelia, Muntingia, Lecythis, Auicennia, Petraea, Duranta, Secūridaca, Amerimnon, Piſtia, Heliſteres, Hernandia, Sapium, Dalechampia, Batis, Cluſia.

Dd 5

Aſcle-

* Ita hoc nomen retinuit Cl. Auctor, quod enim in BROWNIO legitur, verum cum in memoriam BEVRERI dictum eſſe videatur genus, loco Bourreriae Beureriam nominauit BOEHMERVS in Definit. Plantar. Ludwigianis, n. 140.

p. 17. ~ Asclepiadis species, quarum octo nouas recensuit, ferme omnes staminibus decem gaudere, quorum quaelibet duo vicina ex eodem puncto ortum ducunt communem, annotatum legimus. Plantae ex herbario MYGINDI mutuatae, sunt: Loranthe una, Paullinae quatuor, Coccoloba duae et una Helicteris species. Et in hac ultima calicem monophyllum, apice quadrifidum, laciniis parvis acuminatis, incisura inferiore reliquis duplo profundiore. Petala quinque oblonga, calice longiora, Nectarii foliola quinque linearia, longitudine ovarii, eiusdem sulcis incumbunt, orta ad basin ovarii, decidua; ovarium quinque sulcatum, villosum, insidens receptaculo filiformi longissimo recuruo, stylum denique stigmate quinquefido terminatum ex sicco specimine descripsit.

V.

Quaestiones saepius motae super methodo inoculandi variolas, ad quas directa eruditorum responsa hucusque desiderantur; indirecta minus satisfacere videntur: orbi medico denuo propositae ab ANTONIO DE HAEN, Sacrae Caesareae Maiestatis Consil. Aulico, Med. Pract. in alma et antiquissima Vniuersitate Vindobonenfi Prof. Prim. Vindobonae, typis Ioannis Thomae Trattner, 1757. 8. plagul. 5.

p. 4. Cum vitae humanae conseruandae studium variarum insitionem nimis forsan laudibus extollisse, instructam vero haud satis in principio, inquietatam conscientiam repudiasset, veritatemque hinc, litem utrinque mota, ex praeoccupata mente altercandi amore, obnubilatam esse existimaret.

III. Auctor; hoc ipsum impulit, vt praecipua quae-
stionis capita, quae ipsum adhuc suspensum tene-
rent, colligeret, et cum orbe medico communi-
caret, quibus, si directe fuerit satisfactum, manibus
pedibusque in sententiam affirmantem se iturum,
infectionemque breui ex Anglica Austriacam facere
Germanamque conaturum, inprimis vero eum,
qui sua sibi dubia excusserit, aeternum veneraturum
esse spondet. Sequentes vero quaestiones propo-
suit:

1) *Virum infitiua methodus per Deum licita?* Ad p. 11.
quam ideo prorsus negando respondet, quia nemini
liceat vitam suam in euidentis discrimen coniicere.
Ancipitem operationem chirurgicam quidem ob p. 19.
praesentissimum mortis periculum instituerè licere
ait, infectionem vero nunquam: pericula ex-grauidi-
tate et nauigatione oriunda, quae ambae a Deo in-
stitutae et permissae sint, cum variolarum infectione
comparari non posse, vtpote quae nec Deo auctore
gaudeat, nec constet, num eam exercere liceat.
Consuetudinem quoque non infectorum infantum, p. 28.
cum iis, qui benignis variolis decumbunt, plenarie
damnat.

2) *Virum infitiua methodus plures, quam via p. 32.
naturalis, in vita seruatura sit?* Comparationem,
qua ex iis, qui naturali modo correpti sint variolis,
septimum quemque, ex inoculatis vix millesimum
mori ponitur, iniquam esse ex eo arguere conatur
Cl. Auctor quod ipsi ex 220, quos naturali via
Hagae Comitum tractauit, vnicus duntaxat mortuus
sit, licet quinque perierint, ex quibus autem qua-
tuor ob varias adductas rationes eximit; et quod
pariter paucissimos admodum a variolis in Hollandia
Viennaeque cura eiusmodi medicorum mori vidit,
qui optima methodo vterentur. Si vero centesi-
mum, ducentesimum, trecentesimum ab infectione
obiisse ponamus, notabilem non superfuturam esse
mortuo-

- mortuorum vtriusque classis differentiam, hinc
 p. 36 bellum hodierna de insitione incassum geri. Faci-
 litatem porro insitionis methodi, frustra laudari, et
 comparisonem exaggerari; vtrasque enim saepe
 faciles; neutramque magnis difficultatibus carere,
 se vidisse perhibet: Pus semper benignius in inocu-
 lando adhibitum nullam maiorem differentiam ar-
 guere: Optimas praeparationes saepe fallere, pluri-
 mis non praeparatis morbum leuissimum esse, quod
 Eruditi Edimburgenses Aët. Edimb. Vol. 3. §. 1.
 p. 40. agnouerint. Nosocomium insitioni destinatum
 prorsus reiicit, consulitque potius, vt inibi quouis
 epidemico tempore naturales variolae gratis curentur,
 cum venia accedendi ad leuissimam suscepti
 p. 44. contagii suspicionem. Si quis inoculandus quoque
 ad contagii disseminacionem euitandam aedes seli-
 gere velit, in quibus incolae nulli, nisi variolas possi-
 essent: hoc consilium, praeter alia incommoda,
 non nisi in paucis inoculandis locum haberet; im-
 possibile prorsum esset, vbi multitudo hominum
 inoculanda foret, vt sufficientes numero aedes hu-
 iusmodi inueniri possent; ergo et inutile consilium
 et inane. Ergo inoculatorum contagium multis
 aliis adflari potest. Quodsi igitur ponatur v. g.
 decem homines in vrbe quapiam inoculatos esse,
 singulosque eorum afficere alios nouem, iam cen-
 p. 48. tum aderunt, qui variolis decumbent: quid vni-
 tunc futurum, quando, quod quibusdam in voto
 fuit, in magno regno intra 30 annos millio homi-
 num inoculata, adeoque in vita seruata fuisset, mo-
 riente caeteroquin naturalibus singulo septimo.
 Periissent eorum gratia 1285714 homines, septies
 enim 1285714 faciunt 9000000, modo duo addi-
 deris totali, omissis iis, qui in tanta inoculandi
 crebritate, siue incuria, siue inobedientia perire
 potuissent. Insitiuam igitur methodum horrendos
 sequi effectus *Noster* putat.

3) *An certo certius quivis pene homo variolis, p. 52.*
serius ocyus, officiat? Antequam de insitione in
 Europa cogitatum fuit, tam certum, quam quod
 certissimum fuisse arbitratur, complures homines
 sine variolis mortuos; plures iisdem bis, pluriesue
 affectos esse: Insitorum moderatiores saepius falsos
 esse, vigesimum quemque hominum variolis exper-
 tem mori: Si ipsis hoc etiam concedatur, licet longe
 plures a variolis immunes viuant, attamen non nu-
 merandam semper hominum multitudinem in qua-
 libet prouincia magnaue vrbe a variolis nunquam
 afficiunda superesse: at plures forte immunes ma-
 nere; ipsosque inoculationis defensores, saltem ex
 suis ipforum principiis, remouere legitimam hanc
 suspicionem non posse, an non plures insitione va-
 riolas patiantur, quam via naturali passi essent?
 Viperarum enim, serpentum, Bantamensium vene-
 num, quo tela inficere norunt, vt et oleum tabaci,
 cum salua deglutita innocua, facto autem vulnere
 cum sanguine communicata, praesentissima venena
 esse, certoque iugulare: et licet venenum variolo-
 sum homines, quouis modo iis adplicatum, laedat;
 attamen iure meritoque suspicandum esse, an non
 immediate sanguini adplicatum plures homines
 afficiat, quam afficerentur via naturali: hanc suspi-
 cionem vero ipsam certitudinem parere, quia insi-
 tiuae methodi autores ipsi fateantur, suam insitio-
 nem afficere omnes, qui eam subierint; excepto
 forte, vt quidam statuere, vigesimo quoque; cum
 interim in orphanotrophiis 600 infantum vno con-
 tagii tempore 20, alio 50 afficiantur, dum 200,
 300, 400 iisdem in aedibus existant necdum variolas
 passi. Ergo longe plures artificiali, quam naturali
 afficiuntur contagio.

p. 56.

p. 60.

4) *An citra vllum dubium, insitio, siue effectum sor- p. 63.*
tita, siue irrita, hominem per omnem vitam a secundis
variolis immunem praestet? Ill. Auctor infrequenti
 sua

- fua variolosa praxi alteras toties variolas obseruauit, ut demum earum videret securitatem, qui, quod olim eas habuissent, iam nihil a praesenti in aedibus contagio metuerent, id quod puellae exemplo probat, quae Viennae, cum quadriennio ab hinc vera distinctisque ast refertissimis variolis laborasset, d. 15 Febr. 1757 variolis rursus affici coepit, quam
- p. 69. ipse cum tribus aliis medicis visitauit. Hinc nec variolas, insitione comparatas, hominem ab altera praestare posse immunem, sed uti naturales variolae repetant, ita et variolas insitiuas haberi posse post naturales, naturales post insitiuas asserit: id quod
- p. 74. Cl. TIMONI filiae exemplo probare annuit, quae, secundum Cl. MACKENZIE littera, olim a patre inoculata, viginti vero post annos a fratribus itidem inoculatis, naturaliter rursus variolis infecta, octauoque morbi die iisdem mortua esse dicitur. Ergo dantur verae naturales variolae post insitiuas. Et quidni? aequae factae videntur Cl. Auctori nasci posse, quam secundum naturales.
- p. 80.

VI.

Lettre à Monsieur DE HAEN, en Réponse à ses Questions sur l'inoculation. Par M. TISSOT D. M. Vienne, chez Jean Thomas Trattner, 1759. 8. plag. 6. *

i. e.

Epistola responsoria ad Ill. DE HAEN quaestiones super inoculatione Auctore Cl. TISSOT. M. D.

* Prior huius epistolae editio prodijt iam anno 1758 Lausannae, sed illa, nescimus quo casu, ad nostrum nondum peruenit manus.

Qui auide quidem, sed tremens quoque, antecedentes quaestiones, strenuus *Noster* inoculationis defensor, perlegerat, maxime tamen gaudius est, se non eo adactum esse, vt insectorum partes defereret. Spe potius fretus, fore, vt, publicatione suarum dubitandi rationum, Cl. DE HAEN profelytarum numerum augeret, statim respondendi consilium cepit, idque eo lubentius, quo humanius ab ipso Cl. DE HAEN ad id faciendum inuitatus fuerat.

Primam igitur quaestionem:

Vtrum insitiua methodus per Deum licita? vtpote p. 6.
a Cl. CONDAMINE et CHAIS satis superque examinatum, vel ideo quoque Cl. CHAIS defendendam reliquit *Noster*, qui ab ipso Ill. DE HAEN certior factus est, se hac de re cum isto verbi diuini ministro in amicabile disceptatione versari. Hinc, posteaquam primum ostendit, magnum BOERHAAVIUM nequaquam inoculationis osorem fuisse, statim se conuertit ad secundam quaestionem.

Vtrum insitiua methodus plures, quam via naturalis, p. 14. in vita seruatura sit? Et primo, contra Ill. DE HAEN, qui variolas pro morbo admodum benigno declarauerat, ex auctoribus decem vltimorum seculorum ostendit, plurimos eorum variolas pro morbo pestilentiali, reliquos vno ore omnes easdem pro morbo p. 21. periculorum plenissimo et saepissime admodum lethali declarasse. Immensam quantitatem aucto p. 28. rum, qui de variolis scripserunt, vt et perpetuum illorum, quibus easdem nondum passi sunt, anxiamque variolarum formidinem, ipsamque morbi considerationem, cuius exitus, ceu morbi acuti, semper dubius maneat, illarum periculum quoque satis euincere demonstrat. Quamquam igitur insitiuae p. 33. interdum, licet admodum raro, curatu difficiles deprehendantur, comparatione tamen instituta facile apparere dicit, insitiuas naturalibus curatu longe

- longe faciliores esse, et post insertionem vtpotius
p. 38. mum nulla fere curatione indigere. Concedit *Noster*, optimas praeparationes in genere spectatas fallere posse et necessario debere, si praeposita illis nimirum, quibus minime conueniant, adhibeantur; hinc Eruditorum Edimburgensium Vol. 1. §. 2. obseruationem nihil prorsus contra inoculationem valere colligit. vtpote qui has praeparationes ne ipsi quidem instituisse, sed ceu praeparationes satis vagas et parum methodicas, ab ipsis parentibus seu pharmacopoeis forsitan susceptas, illic
p. 40. tantum indicasse videantur; adeoque hoc exemplum praeparationis legitimae efficaciam et necessitatem nequaquam infringere. Et licet haec, ceu medicina prophylactica, veteribus adeo cara et exulta,
p. 41. recentioribus nimis neglecta sit, omnes tamen, grassante peste et variolis, tanquam vnumquemque inuadentibus et periculosis morbis, praeparatio-
p. 46. nes necessarias habuisse narrat. Per praeparationem ad inferendas variolas nihil aliud intentum monet, quam quod corpori humano tempore opportuno dispositio ista certo concilietur, quam ipsi praecipitanter procurare studemus, si morbus iam correptum est: Quod si vero etiam haec praeparationis pars prorsus inutilis esset, alteram tamen, quae electionem rerum accedentium dirigit, inoculationi maxime fauere, cuius rei quoque notabile casum adduxit *Noster*; et cum ex eius sententia una methodus variolas tractandi nunquam ubique recipiatur, hoc itidem maxime pro inoculatione militare arbitratur; medicus enim systematicus, qui naturales secundum istam opinionem male tractat, optime tamen subiecta ad infectionem praeparari
p. 50. poterit. De reliquo autem insertionis methodum nequaquam facillimam, sed methodo naturali eo tantum in casu faciliorem esse censet, si a prudente medico

medico dirigatur. Hinc prudentis medici iam non esse asserit, licet olim aliter senserit *, si quis subiecta parum bene valentia, debilioris constitutionis ad euitandum maius periculum cum minore boni euentus probabilitate inoculare velit, quia infortunia hinc emergentia, insitioni non imputanda, eidem tamen ab hominibus, omnibus circumstantiis non satis instructis, facile imputari possent. Nosocomia dein, inoculationibus destinata, ab incommodis P. 56. ab Ill. DE HAEN imputatis vindicat, et e contra maioris nosocomii ad variolas naturales inibi gratis curandas ab Ill. DE HAEN propositi incommoda adeo clare ante oculos ponit, vt, loco speratae utilitatis, longe maiora damna reipublicae inde emergere posse appareat. Cum Ill. DE HAEN vltiorem porro insitionis progressum contagium ita disseminatum esse arguisset, vt longe plures via naturali efficiantur et plures variolis moriantur, ac si prorsus locum non inuenisset, *Noster* ex ratione et experientia vt et ex ipsis Ill. DE HAEN principiis demonstrat, quod si etiam inoculatus quidam tantum contagii spargere posset, quantum ad nouem alios inficiendos sufficeret, attamen non nisi vnicum, et ne semper quidem, nunquam vero plures reuera infici posse. Alium dein addit calculum, ex quo P. 71. clare apparet, quod, si millio hominum intra 30 annos inocularetur, loco 1285714 mortuorum, 132857 in vita seruarentur, in tribus generationibus, loco horrendorum insitiuae methodi effectuum, incredibilem hominum numerum producturi. Iure igitur meritoque Ill. DE HAEN directe *Noster* respondere posse credit, *variolas insitiuas plures homines in vita conseruare, quam naturales, aduersariosque insitionis*

* vid. Pinoculation justifiée etc. Lausanne 1754 in 12. p. et Commentar. Noster, Vol. V Part. 2 p. 264.

infitionis hinc videre, quantum illorum principia generi humano noceant?

Ad tertiam quaestionem:

- p. 74. *An certo certius quivis homo variolis, serius ocys, afficiatur?* regerit, cum veteres variolas pro morbo, omnes singulosque inuadente, habuerint, inoculato-
- p. 79. *res non iniquos esse, si vicesimum quintum a variolis immunem esse statuunt, cui ne per insertionem puris quidem variolae communicari possint.* Cum igitur Ill. DE HAEN asseruisset, per puris insertionem plures, quam via naturali, variolis affici, quia pus sanguini mixtum longe efficacius agat, quam contagium naturale epidemiae tempore in orphanotrophiis, respondet *Noster*, argumentum de viperarum, serpentum, Bantamensium veneno ut et de oleo tabaci tanquam illegitimam inductionem praefus nihil valere, et facillime ita retorqueri posse, ut exinde sequatur, pus variolosum, ore sumtum, longe fortius agere, quam vulneribus applicatum;
- p. 85. *et qui vno epidemiae tempore in orphanotrophiis immunes manserint, alio sensim variolis affici, donec omnes morbum perpessi sint, excepto singulo vicesimo quinto.* Hinc ad hanc quaestionem tandem respondet, quod *certo certius quivis homo serius ocys variolis afficiatur, et quod infans nequaquam pluribus variolas communicet, quam contagium naturale.*

In quarta denique quaestione:

- p. 89. *An citra ullum dubium infitio, siue effectum sortis, siue irrita, hominem per omnem vitam a secundis variolis immunem praeflet?* *Noster* duplicitatem variolarum, quam olim nimis confidenter negauerat, nunc quidem, sed tanquam rarissimum casum, admittit. Cum vero Ill. DE HAEN variolas non pro morbo singulari, sed communi agnoscat, *Noster* rursus ex veteribus recentioribusque celeberrimos auctores et

III. DE HAEN ipsum adducit, qui duplicitatem variolarum partim absolute negant, partim ceu admodum dubiam agnoscunt, partim ceu rarissimam concedunt, et partim, quos vero III. DE HAEN ipse solus et vnicus est, ceu frequenter visam declarant, et hinc duplicitatem variolarum rarissime et vix centesimo cuique euènire, quamlibetque aliam conclusionem in omnes alios, excepto solo III. DE HAEN, iniuriam fore, concludit. Concedit tandem, ino p. 96. culatos eodem modo, vt variolas naturales iam expertos, iisdem denquo corripì posse, sed itidem rarissime, et hinc eidem respondet: *extra omnem p. 97. dubitationis aleam positum esse, inoculationem secundum regulas institutam, siue effectum sortita, siue irrita fuerit, omnes illos, qui variolas non altera vice experiri debebant, et quorum ultimorum numerus eximie rarus est, a recidiua praeferuare.* Ob hanc possibilitatem vero inoculationem negligi non debere dicit, cum absque periculo sit, et sufficiat, quod plurimis utilis sit, reliquorum vero sortem non peiorem reddat: absurdum fore, ab inoculatione id exigere velle, quod naturales praestare non potuissent; et, si illos, quibus secundae variolae metuendae sint, ex certis signis dignoscere possemus, consultum fore, vt illis, quamprimum a prima inoculatione restituti essent, altera vice variolosum pus insereremus. Sub finem tandem aduersario suo sequentem quaestionem proponit Cl. Auctor: *Variolae naturales admodum periculosae sunt: Inoculatio earum pericula quam maxime imminuit, illasque non nisi illis communicat, qui sponte easdem contraxissent: estne igitur credibile, quod Deus auxilium, ad cohibenda mala ex hoc morbo oriunda, adeo aptum condemnet?* Aut flagellum est, quocum humanum genus punire voluit, in hoc p. 99. casu inoculatio procul dubio peccat; curatio vero variolarum naturalium itidem innocens esse cessat; quo magis igitur quis eam perfecit, eo magis cul-

pandus est, eandemque ob rationem Cl. DE HAEN maxime. Quodsi vero non, tunc eidem quoque quouis modo obuiam ire licebit, id quod variis praeterea rationibus similibusque illustrat Noster atque confirmat.

VII.

Refutation de l'Inoculation, servant de Réponse à deux Pieces qui ont paru cette année 1759. dont la premiere est une Dissertation, lue dans la Société de l'Académie Royale des Sciences de Paris, par M. DE LA CONDAMINE, Membre des Academies Royales de Paris, Londres, Berlin etc. et la seconde, une lettre de Mr. TISSOT, Docteur de la Faculté de Montpellier, et Medecin très célèbre à Lausanne, à l'Auteur de la presente Refutation, par A. DE HAEN, Conseiller Aulique etc. A Vienne en Autriche, chez J. T. Trattner, 1759. pl. 104.

h. e.

Refutatio commentariorum de inoculatione, a Cl. viris, DE LA CONDAMINE ET TISSOT editorum etc. Auctore Ill. DE HAEN.

Hanc refutationem in tria capita diuisam et Cl. TISSOT dedicatam deprehendimus. Declarat Auctor in epistola dedicatoria, se ex lectione litterarum quarum breuissimam recensioem modo dedimus certo cognouisse, quod inoculatio nulla ratione defendi possit. Hinc responsionis loco satius esse duxit totum inoculationis systema refutare, atque ostendere, vtilitatem inde speratam pro mero rationis habendam esse. Refutationem vero ipsam ita adgreditur, vt in primo capite partim ex variis auctori-

auctoribus, partim ex propria aliorumque experientia probare annitatur, falsum esse, quod omnes homines variolas experiri debeant, et quod nemo illis his corripiatur; in *secundo* autem commonstret, varios auctores variolas pro morbo satis benigno nec adeo lethali declarasse. In *tertio* tandem *capite* P. 77. ad destruendum totum inoculationis systema omnem lapidem mouet, primoque ex comparatione numerorum, qui ex insitione mortui sunt, cum iis, quos, secundum caput praecedens, ex naturalibus variolis quippe perpaucos, mortuos esse dixerat, ostendere conatur, ex quadraginta vel quinquaginta inoculatis P. 83. plerumque vnum mori, quae differentia cum naturaliter mortuis fere nulla sit. Cum vero postea tam pauci insitoribus mori dicantur, atque hoc a methodo inoculandi, secundum Cl. CHAIS septem allegatas regulas perfectiore reddita, dependere affirmetur, has ipsas regulas examinat. Primam P. 91. igitur atque secundam, electionem nimirum bonae tempestatis, et subiectorum intra 4 et 15 annos constitutorum facile concedit; tertiam vero, qua non nisi perfecte sani inoculari debeant, cognitu difficillimam, et corporum praeparationes, secundum quartam, quidem bonas et necessarias, saepissime autem non sufficientes esse. Quod si porro inoculatores, quintam, sextam et septimam regulam obseruare velint, secundum quas epidemiae cuiusdam tempore, et quando variolae mali moris grassentur, nunquam, epidemiae autem variolosae bonae tempore, non nisi in principio et fine eiusdem inoculari debeat, illos certe nunquam inoculare posse autumat: epidemias enim subito apparere aliamque aliam fere semper excipere, ita vt ab anno 1661 — 1675 et ab anno 1728 — 1748 a SYDENHAMIO et HUXHAMIO descriptis nun- P. 114. quam inoculari licuisset: ex Cl. IVRINI necrologici calculis 67 annorum quoque apparere, quod

- ob perpetuam variolarum epidemiam inoculatio
fere nunquam locum habuisset: inoculatores vero
has regulas fere nunquam obseruasse: quodsi autem
eadem exceptionis regulae, secundum quas inocu-
latores mortuos suos ex defunctorum numero exclu-
dere velint, iis applicentur, qui a variolis [naturalibus
e vita discessere, priorem mortuorum nume-
rum posteriorem vel excessurum vel saltem aequa-
lem futurum esse: mortuorum quoque numerum
post frequentes admodum inoculationes ab ann.
1742 — 1752 non admodum imminutum esse:
Episcopum MADDAX quidem eundem quinta parte
imminutum declarasse; sed vix decima quinta parte
imminutum fuisse, ex mortuorum catalogis appa-
re: variolas quoque nunquam magis, quam anno
1752, quo sermonem suum pronunciauerit, perni-
ciosas atque lethales fuisse.

Hanc quidem Clarissimorum Virorum discepta-
tionem soluere non possumus, neque determinare
audemus, a quam docte litigantium parte ipsa
veritas stare videatur? numque Cl. DE HAEN ad-
uersarii sui obiectionibus vere satis fecerit? Laeta-
mur tamen, ab utroque Viro comitatis leges non
fuisse neglectas. Proxime Cl. TISSOTI respon-
siones ad hanc refutationem addituri erimus.

VIII.

Dissertatio inauguralis de nonnullis ad variola-
rum insitionem pertinentibus, Auctore FRI-
DERICO LVDOVICO KESSLER, 1760.
Hae Magdeburgicae ex officina Hende-
liana. 4. plag. 7.

Dissertationem hanc in duo capita diuisam de-
prehendimus, in quorum primo variolas
naturales theoretice tantum considerat; in secundo
vero variolarum artificialium methodum exponit.

Cl.

Cl. Auctor. Licet vero in hac nihil noui inuenimus, ideo tamen eandem silentio prorsus praeterire nolimus, quia ex illa comperimus, Cl. Auctoris patrem, medicum Magdeburgensem celeberrimum, ex aliquot annis variolarum infitionem Magdeburgi primum introduxisse, eandemque in quadraginta octo subiectis felicissimo cum euentu instituisse. Experientia vero illum edocuit, variolas, easdem semel passis, vel nunquam experturis, per infitionis viam communicari non posse; puella enim variolis scatens ineunte anno 1757 in lucem edita, sub finem anni 1758 legitime inoculata, nec variolas experta est, neque ex hac operatione quidquam incommodi sensit: et in famulo quoque 22 annorum, variolas nondum experto, easdemque valde metuente, operatio, bis frustra instituta fuit. Sic quoque duos alios casus adducit, ex quibus apparere dicit, variolas malignas, inoculationem quidem sequentes, sed ex rebus circumstantibus non pro effectu operationis, sed pro naturalibus habendas, ideo tamen habuisse euentum salutarem, quod copiosiori varioloso puri datus fuerit effluxus per vulnera antea utrique brachio inflicta. P. 42. P. 46. P. 49.

IX.

Journal de Médecine, Chirurgie, Pharmacie etc. Par M. VANDERMONDE, Docteur en Médecine de la Faculté de Paris, Professeur en Chirurgie François, Censeur Royal et Membre de l'Institut. de Bologne. Tome IX à Paris, 1758. chez Vincent. 8. Alph. I. pl. 13 et Tome X. 1759. Alph. I. pl. 13.

h. e.

Diarium, ad artem salutarem, chirurgiam, pharmaciam etc. pertinens Auctore Cl. VANDERMONDE. Tomus IX et X etc. *

In mense Iulio 1758 occurrit.

P. 44. 5) *Obseruatio de virtute corticis peruiani in gangraenosa partium internarum dispositione* Auctore Cl. DONAT. Matrona octoginta duorum annorum vomitu continuo laborauit dirisque insuper doloribus abdominalibus cruciata fuit, quibus subito cessantibus gangraenam ventriculi metuens Cl. Auctor ter de die drachmam corticis peruiani exhibuit tribusque septimanis praeterlapsis aegra sanitatem recuperauit.

P. 45. 6) *Obseruatio eandem corticis peruiani virtutem confirmans* Auctore Cl. PELLICOT. Aegrotanti, cuius scrotum gangraena corripuit, omni quadrihorio drachmam vnam memorati corticis cum aqua

* Scriptum hoc periodicum, cuius septem prioribus tomicis Collectionis Periodicae nomen datum fuit, ab octauo iam frontem mutauit et Diarii nomen accepit. Caeterum eundem, quem Comment. Nostr. Vol. VIII. P. III. p. 465. indicauimus, ordinem adhuc Cl. VANDERMONDE seruauit.

aqua cardui benedicti exhibuit sicque aegrotantem restituit.

7) *Obseruatio de hydropo per ptyalismum curato.* p. 47.
Auctore Cl. HUON DE MAXEY. Iuuenis viginti annorum ascite laborauit, cui, pluribus remediis incassum tentatis, tabaci fumum fugere Cl. Auctor suauit, quo facto saliuā insigni copia effluxit, effluxusque tamdiu durauit, donec abdomen detumesceret. Posthac autem ptyalismo cessante aeger hydropo liberatus, praeter herniam umbilicalem, pristinam sanitatem recuperauit.

8) *Obseruatio de vniuersali partium carnosarum* p. 49.
induratione, qua corpus foeminae, dum in viuis fuit, teumumia, exsiccata fuit Auctore Cl. MARTEAU DE GRANDVILLIERS. Foemina quinquaginta sex annorum, quae ante aliquot annos rheumatismo inflammatorio vniuersali correpta et ab eo rursus liberata fuit, duodecim abhinc annis praeterlapsis oedematosa euasit. Oedemate cessante omnes musculi extremitatum rigidi et duri omnesque articulationes contractae omnisque fere motus expertes animaduertuntur. Viguit interim appetitus, aluus nec adeo tarda fuit et arteriae adhuc pulsarunt. His perpensis plethoricum statum ob ciborum copiam et imminutam perspirationem Noster suspicatus et metuens, ne apoplexia corriperetur aegra, venae sectionem indicatam esse, iudicauit: cum vero impossibilitatem, ob rigiditatem et durtiem partium,prehenderit, opus hoc naturae commisit; inde sanguis primo per vasa haemorrhoidalia, posthac autem per nares exiit, quo facto caput aliquod leuamen accepisse visum fuit. Sed frustranea haec naturae molimina fuerunt: cessante enim fluxu sanguinis appetitus prostratus et febris anomala accessit, postea gingivae intumuerunt, foetor oris, vomitus foetidissimus et ptyalismus

Ee 5

seroso

seroso sanguineus superuenerunt, pauloque post aegra obiit.

- P. 64. 11) *Observatio de calculis notatu dignis, qui per scrotum transierunt* Auctore Cl. GIBIER. Aperto nimirum tumore, in scroto oborto, quatuor calculi exierunt, quorum maximus vnciam vnam et drachmas quinque cum dimidia pondere aequauit.
- P. 65. 12) *Aliam obseruationem de eodem argumento subiunxit idem.* In glande penis pueri duodecim annorum ortus tumor magnitudine pomum aequauit, quo aperto septem calculi extracti sunt.
- P. 72. 14) *Observatio de curatione infantis male tractati et mediante vncino ex utero extracti* Auctore Cl. CAMPARDON, *seniori.* Ad parturientem foeminam chirurgus quidam accersitus vncinum statim, licet nullum adfuerit mortis indicium, medio in loco ossi occipitis applicat; dum vero iste infantem extrahere tentat, vncini apex non rite firmatus elabitur et partem aliquam cutis, palmae manus magnitudine, dilacerat, ita vt dimidia pars ossis occipitis satque magna portio ossium parietalium denudetur. Hoc non obstante denuo vncinum pone aurem sinistram iuncturae ossis occipitis et temporum applicat sicque varias partes laedit. Tandem vncino firmato, adiuuante alio chirurgus infantem puellam extrahit, quae praeter omnem opinionem viua in lucem prodit. Adhibentur illico varia remedia et tempore aliquo elapso partes laesae restituuntur ipsaque puella sanitatem recuperat, ita vt nec in corpore nec in anima vitium vllum deprehendere licuerit.
- P. 77. 15) *Observatio de gangraena singulari femoris, cruris pedisue infimi* Auctore Cl. LECORDIER. Hic tantum notamus, aegrotantem septuaginta quatuor annorum in integrum restitutum fuisse, licet isto regimen exactum non obseruauerit, omnesque cibos, quos ab aliis acceperat, comederit. Interni
remedia

remedia fere nulla assumsit, sique forte curationi aliquid tribuendum, externis tantum remediis id adscribendum esse, Noster putat

In mense Augusto 1758 reperitur

5) *Observatio de dolore auris, haemorrhagia stipato*, p. 136.
cuius causam tres vermes suppeditarunt Auctore Cl. FARION. Puer sex annorum, ex cuius aure sinistra per mensem purulenta materies effluxit, tempore hoc elapso per aliquot dies dolore insigni cruciatus fuit, adeo ut conuulsivis motibus corriperetur. Dolore paululum remisso vermis sat magnus, albo colore, capite nigro inque dorso nigra linea notatus prodiit pauloque post duo alii similes, manu chirurgi, extracti fuerunt. Cessarunt illico symptomata breuique tempore sanitatem recuperavit puer. Hos vermes chartae conuolutae inclusit Cl. Auctor, quo comperiret, an mutationem quandam paterentur. Quinque diebus praeterlapsis in charta chrysalides nigricantes, decimoque tertio die praeterlapso muscam maiorem et talem quidem, quales aestate circa carnes, aeri expositas aliaque loca, ubi partes animales putridae deprehenduntur, reperit. Quocirca Noster muscam ovula sua in materiem illam purulentam, ex aure pueri effluentem, deposuisse haecque, in meatum auditorium peruenientia, ope caloris ibi evoluta esse, colligit. Vermes et muscae in adiecta icone delineantur.

6) *Observatio de infante, qui per quatuor annos* p. 142.
in ventre matris haesit, cuiusque ossa per aperturam in musculis abdominalibus, prope umbilicum ortam, exierunt Auctore Cl. COLLIN. Foemina grauiditatis suae mense nono ex alto cadit et male inde se habet. Mensibus tribus praeterlapsis aqua rubella erumpit, neque tamen foetus. Mensibus iterum aliquot praeterlapsis menstrua prorumpunt cessantque iterum. Tandem anno quarto colicis doloribus et vomitu praegressis copia purulentae materiae ex
vtero

vtero et abscessu circa vmbilicum formata exitum simulque cum pure, ex abscessu manante, omnia foetus ossa duriora singulatim prodeunt. Ossibus et pure mater liberata conualuit.

p. 148. 7) *Observatio de calculis biliariis* Auctore Cl. HUBERT. Hac obseruatione calculos biliarios non solum aquae innatare, quae characteristica plerumque horum calculorum nota dicitur, sed in aqua etiam subsidere Cl. Auctor probare annititur.

p. 149. 8) *Observatio de puerperio foeminae, cuius tota vteri vagina inuersa et prolapsa fuit perque duos dies in tali statu propendit* Auctore Cl. CHEMIN. Ad parturientem foeminam Cl. Auctor accersitus vteri vaginam inuersam et prolapsam reperit. Repositione frustra tentata vaginam decussatim incidit et foetum pauloque post secundinas extraxit, hasque operationes sex minutis instituit. Vtero dein et vagina repositis auxiliisque adhibitis foemina die decimo quarto praeterlapso optime conualuit.

In mense Septembri 1758 occurrit:

p. 231. 5) *Observatio de noui generis vermibus, qui per aluum hominis cuiusdam exierunt* Auctore Cl. GOU. Vermes isti incredibili copia eiectioni et absque microscopio disquisiti millepedum fere figuram habuerunt, duas lineas longi, vnamque lati, dorso pleniores, quam millepedes, ventreque pedibus valde breuibus instructi fuerunt. Caput atque caudam non deprehendit Noster: figuram enim oblongam repraesentauerunt, coloreque gryseo et albo praediti fuerunt.

p. 240. 6) *Sectio cadaueris* Auctore Cl. MARTIN DE GRANDVILLIERS. Abdomine militis cuiusdam, phthisi defuncti, aperto ingens hepar, naturali duplo maius, in conspectum venit, quod non solum hypochondrium dextrum et sinistrum sed totam regionem epigastricam occupauit. Lien rotundus

rotundus et durus sub lobo hepatis paruo et aliqua ex parte sub pancreate locatus fuit. Ventriculus ad umbilicalem vsque regionem descendere coactus orificium superius duos digitos altius quam pylorum habuit. Oesophagi longitudo sub diaphragmate octo vel nouem lineas aequauit, omentum vero magnum ad annulos abdominales vsque descendit atque sinistro penitus, dextro vero aliqua tantum ex parte absque herniae vestigio adhaesit. Pectore aperto, cavitās sinistra naturali maior apparuit atque mediastinum dextrorsum magis quam sinistrorsum inclinauit.

9) *Commentatio de vermibus, qui per renes et p. 244.*
urethram infantis exierunt, una cum meditationibus de
nephrothomia Auctore Cl. MOUBLET. Puer quinque annorum de insigni dolore in regione lumbari dextri lateris conquestus est. Re disquisita abscessum latentem Cl. Auctor suspicatus remedia, ad suppurationem facientia, applicauit, post hac partem incidit. Prima incisione facta nihil exiit: obstupuit quidem Noster, neutiquam vero perturbatus scalpellum profundius adegit, quo facto ingens puris copia effluxit tuncque symptomata cessarunt. Ulcere contra omnia remedia rebeli persistente puer matris tantum curae commissus fuit. Mensibus aliquot praeterlapsis puer ad Nostrum accessit eique vulnus clausum et cicatrice obductum ostendit. Paucis vero abhinc diebus praeterlapsis puer male iterum se habuit; Noster igitur accersitus sectionem iterum instituit sicque pus iterum eduxit. Ulcere iterum clauso paulo post sectionem denuo instituere coactus fuit Noster, qua aliquoties suscepta fistulosum tandem vlcus remansit per quod continuo purulenta materies effluxit. Puer interim per interualla de dolore lancinante et punctorio conquestus fuit, ex quo calculi praesentiam Noster coniecit. Sed praeter opinionem mater pueri
 vermem

vermem quinque pollicum longitudine pennaequa crassitie attulit, ex vlcere extractum. Eodem die Noster alium paulo minorem duobusque diebus praeterlapsis tertium ex vrethra extraxit, quem quartus nocte insequente sponte sequutus est. Quatuor hisce vermibus egressis, puris copia imminuta atque vlcere consolidato perfectam sanitatem recuperavit aegrotus puer.

p. 261. 10) *Observatio de suppressione urinae a calculo proveniente, qui libram semis pondere aequauit et per annum hominis octoginta duorum annorum exiit* Auctore CL. LEAUTAUD. Hic tantum notamus, aegrum penarie curatum sex posthac annos absque vlla affectione morbosa superuixisse.

p. 265. 11) *Descriptio fontis medicati Polzinensis in Pomerania detecti* Auctore CL. GOTTLÖB*.

In mense Octobri 1758 deprehenditur:

p. 307. 3) *Observatio de gangraena podagrae superveniente, cortice peruiano curata* Auctore CL. von SIGNOLLY. Doloribus podagricis quidam cruciatus suasu cuiusdam sudoriferis, euacuantibus, resolventibus et reperiuentibus vititur, quo facto paulo post levis inflammatio in pollice pedis sinistra oboritur, tuncque, pollice urina intincto gangraena superuenit. Accersitus Noster ad sistendum illud malum scarificationem instituit; tantum vero absque, ut malum cessaret, ut potius id ipsum illa petita redderetur. Corticem proinde peruianum largi doli, sex nimirum drachmas, quotidie exhibuit exteriusque tonica et vulneraria cum chinae et cascarillae cortice mixta applicauit sicque omnia in melius

* Notamus hic, Auctorem huncce neutiquam GOTTLÖB, quod praenomen tantum est, sed THESSIVM nominari. vid. Comment. nostr. Vol. VII. P. I. p. 119.

melius mutauit. Aegrotus his minus contentus specificum putatum, a nonnemine oblatum, vsurpauit, quo sumto sphacelus accessit. Noster iterum conuocatus summumque periculum videns corticem iterum propinauit sicque gangraenam cohibuit, partibusque mortuis rite separatatis aegro vita seruauit. Ex his igitur euacuantia, si podagrae imminentis signa adsint, nocere, naturamque in promouenda materiae podagricae eruptione impediri, vrinam autem, sale ammoniaco foetam, hincque natura frigidam et repercutientem, gangraenam producere, scarificationem vero in hoc casu, cum materies per congestionem neque tamen per fluxionem ibi deposita fuerit, noxiam omnino fuisse Cl. Auctor colligit.

5) *Observatio de hemiplegia totius lateris sinistri* P. 325.
per antiuenerca curata Auctore Cl. BALLAY, iuniore. Interne nimirum panaceam mercurialem propinauit, externe vero frictions mercuriales applicuit, ita vt exigua tantum saluatio excitaretur, partes vero affectae dolorosae euaderent et aegrotans tribus mensibus cum dimidio praeterlapsis sanitatem recuperaret.

6) *Observatio de curatione hydropis pectoris cum ascite coniuncti* Auctore Cl. BAUDOT. Multis remediis diu et frustra vsurpatis omni demum quadriborio bolum, ex areani duplicati scrupulo semis, croci martis aperitiui granis sex, kermes mineralis grano semis et extracti bryoniae, cum vino albo parati, scrupulo semis compositum exhibuit, quo vsurpato vrina copiose effluxit aegerque curatus fuit.

In mense Nouembri 1758 reperitur:

2) *Observatio de insigni copia vermium, qui per nasum exierunt* Auctore Cl. RAZOUX. Ad foeminam quandam, febre laborantem, deque capitis dolore insigni aliisque affectibus conquerentem
Cl.

Cl. Auctor accersitus, euacuantia, temperantia et alia remedia exhibuit; malo necdum cessante tartarum emeticum exhibuit, cuius vero efficacia in producendo vomitu exigua fuit. Tandem inter vomendum sternutare incepit aegra, singulaque sternutatione paruas vermes emunxit, ita vt sensim sensimque septuaginta vermes numeraret. His emunctis symptomata statim remiserunt atque aegra conualuit. Quod ad vermes pertinet, eos verbis illis, qui in sinibus frontalibus veruecum resedent, perfecte similes imo forte illos ipsos fuisse, Noster pronuntiare non dubitat. Accidit enim, vt foemina ruri degens et sitibunda aquam ex lacte, ex quo pastor paulo ante oues suas aquatus fuit, hausit; inde Noster colligit, vermes, ex naribus ouium in aquam egressos, nasum foeminae intrasse seque in sinus frontales eiusdem insinuasse, ita vt dolores postea ab iisdem producerentur.

P. 422. 3) *Epitome litterarum* Cl. DUMOLIN de puella aquis submersa, cinerum plantarum applicatione reuiuifcente. Puellam ex aquis extractam proque mortui habitam super cineres plantarum, ad quatuor digitos transversos in lecto explicatos, poni totumque eius corpus iisdem cineribus obtegi iussit. Non semis praeterlapsa arteriarum pulsus tremulaque vox redierunt, per octo vero horas cineribus sepulta viua et lassitudine tantum aliqua afflicta exiit. Aqua omnis per vias vrinarias tanta copia effluxit, vt cameram inundaret. Cinerum defectum salem communem, vbique obuium, supplere eadem virtute donatum esse Cl. Auctor, experimentis, cum insectis institutis, confirmatus asserit.

P. 430. 4) *Observatio de triginta sex vel septem militibus esu radicis Oenanthos venenatis* Auctore Cl. ROCHARD. Ex his vnus tantum paucas post horas obiit, reliqui insignibus conuulsionibus cruciati, vomitorio assumpto, vita seruati sunt. Mortui corpore aperta gangra-

gangraenosas hinc inde in intestinis maculas repererunt.

In mense Decembri 1758 deprehenditur:

5) *Observatio de ruptura cordis* Auctore CLP. 516.

HAZON. Vir sexaginta annorum, per tres menses doloribus in regione lumbari valde cruciatus, subito periit. Cadauere aperto magnam, in cavitatem pectoris effusi, sanguinis quantitatem inque dextro ventriculo cordis, quod naturali duplo maius fuit, rupturam satis amplam totiusque cordis fibras molles reppererunt. Quae huius dilatationis et rarefacti sanguinis vera causa esset, non patuit; forte vero id nimio vsui opii tribuendum esse, Noster arbitratur. Ad leniendos enim dolores lumbaris, qui vt sectio euicit, a carie primae vertebrae lumbaris prouenerunt, quotidie opium propinatum huiusque dosis ita aucta fuit, vt vltima vice ab aegro centum et quinquaginta sex guttae laudani liquidi assumerentur.

6) *Observatio de ventriculo in pectore reperto* p. 518.

Auctore CL. MARCELLIN BONNET. Corpore foeminae cuiusdam, febre inflammatoria defunctae, aperto abdominisque visceribus disquisitis nullum ventriculum, sed loco huius paruum intestinum, quod diaphragma perforauit, reppererunt. Sterno proinde remoto saccus membranofus, sub corde, quod ope pericardii sterno adhaesit, situs, diaphragmati incumbens et vtrinque pulmonibus suffultus in conspectum venit, verumque ventriculum exhibuit. Foemina, dum in viuis fuit, semper post assumptum cibum de respiratione difficili conquesta est et saepe vomuit.

7) *Litterae, quas de curatione hominis, qui sibi* p. 521.

ipse partes genitales abscidit ad CL. VANDERMONDE dedit CL. LOUIS. Iuuenis ex alto cecidit et tantam inde cerebri commotionem passus est, vt tristis inde et mente quasi captus euaderet. Diebus aliquot

praeterlapsis nouaculam arripuit et nescius, quid faceret, omnes partes genitales ea ipse sibi abscidit, quo facto multoque sanguine effluxo statim resipuit. Accersito chirurgo haemorrhagia compescitur, Nostroque demum aeger traditus, remediis applicatis post sextam septimanam euasit. Ex his, largam venae sectionem in commotione cerebri vtilem esse, Noster colligit hacque obseruatione probare insimul studet, ligaturam chordae spermaticae non solum inutilem, sed noxiam esse et absque ea operationem tutius suscipi posse, neque haemorrhagiam periculosam metuendam esse. Stupendas enim conuulsiones illas, quae castrationem manu chirurgica institutam, alias sequuntur, ligaturae tribuendas esse, Noster autumat.

In Tomi X mense Ianuario 1759 occurrit:

p. 18. 3) *Dissertatio de mania inordinato mensurum fluxu producta* Auctore Cl. MAIAULT. Hic tantum notamus, maniam hirudinibus, vuluae aliquoties applicatis, sanguinisque copia inde detracta, cessasse mensumque fluxum prouocatum fuisse. Ex quo igitur et in simplici mensurorum suppressione hirudinum applicationem vtilem esse, Noster colligit.

p. 23. 4) *Observatio de periodica mensum euacuatione per mammas et faciem* Auctore Cl. CAZENAVE. In toto pectore foeminae quadraginta trium annorum, cuius menstrua occasione metus cessarunt, rubor pauloque post innumera tubercula rubra, pisi minoris magnitudine, oboriuntur, quibus sponte apertis sanguis effluit, quo fluxu cessante tubercula disparent. Singulo mense ea redeunt, se iterum aperiunt, sanguinem effundunt iterumque disparent. Simile tuberculum in mala obortum singuloque mense enatum sanguinem fundit iterumque disparet. Foemina, dum haec Cl. Auctor notauit, adhuc in viuis fuit.

5) *Ufus purgantium in pleuritide* Auctore Cl. p. 27.
BOUTEILLE. Hac commentatione Cl. Auctor ostendere studet, in pleuritide symptomatica, quae a putrido, in intestinis collecto, fomite ortum ducit febremque putridam comitem habet, purgantia non lenia, sed fortia, quae fordida lingua, ciborum fastidio, nausea, vomitu bilioso etc. indicantur, ab initio statim exhibenda, nec venae-sectioni fidendum esse. Hanc enim et quidem repetitam inutilem, tantum non noxiam, haberi, Noster arbitratur*.

6) *Observatio de infante quinque annorum prodigio* Auctore Cl. FAGES DE CAZELLES. Puer, cuius descriptio hic traditur, obscuro genere natus est. Tertio aetatis suae anno partes eius genitales magnitudinem hominis triginta annorum acquisierunt; quinto aetatis anno staturam quatuor pedes lineasque tres longam pectusque amplum habuit puer, ita, ut distantia vnus alteriusque clauiculae decem et quatuor pollices esset. Statura interim respectu brachiorum et inferiorum extremitatum minor fuit. Ab anno quarto amore in sexum sequiorem nobilesque inprimis virgines propendit, intellectu interim infantili instructus. Vox eius media fuit; vires vero musculorum Cl. Auctor tentans, pondus quinquaginta librarum a puero sublatum, imo, licet difficilius paulo ad duorum pedum distantiam centum librarum pondus gestatum esse, ipse vidit.

7) *Observatio de prolapsu uteri inuersi, gangraena* p. 60.
stipati, quem viginti octo mensibus post puerperium praeterlapsis gemelli secuti sunt Auctore Cl. MAZARS DE CAZELES. Ad foeminam, vtero post laboriosum

F f 2

par-

* In diagnosi itaque error commissus esse videtur; quantum enim ex descriptione morbi conicere licet, morbum non ad pleuritidem, sed ad dolores colicos referendum esse, arbitramur.

partum prolapso laborantem Cl. Auctor accersitus hinc inde gangraenae indicia deprehendit, variaque statim remedia applicuit. Partibus gangraenosis remotis et volumine, quod insigne fuit, imminuto, felici demum cum successu vterum reposuit et per sario rite firmavit. Mensibus aliquot abhinc praeterlapsis grauida euasit, iustoque tempore puellam postque biennium aliam rursus enixa est.

In mense Februario 1759 reperitur

p. 129. 4) *Observatio de puella octo annorum, quae sub initium morbi acuti subito coeca et muta euasit* Auctore Cl. VANDERMONDE, huius diarii Editore. Phaenomenon huius causam non in metastasi materiae morbificae, sed in vermibus quaesivit Noster, ideoque cum euacuantibus anthelminthica exhibuit. Hora vi praeterlapsa vox et visus aliquanto redierunt, sed eodem die coeca rursus et muta visa fuit aegra. Noster animaduertens efficaciora anthelminthica exhibuit. Quo facto duos vermes euomuit puella, hisque vix reiectis vox et visus paulatim redierunt.

p. 174. 9) *Litterae*, quas ad Cl. VANDERMONDE Editorem huius diarii dedit Cl. PETIT. His variolarum insitio a suspicione, in quam casu aliquo venit, vindicatur. Anno nimirum 1758 rumor fuit, filiolum Cl. Delatur, in quo variolarum insitio bene cum successu suscepta fuit, veris denuo variolis correptum esse. Qua re percepta Noster Viri Cl. VERNAGE, FOURNIER, PETIT pater et SAINT-MARTIN ad aegrotantem se contulerunt statumque variolarum disquisiuerunt. Variolis itaque accuratius examinatis, pustulas aqua tantum plenas repperunt; quapropter vno animo et voce una variolas istas pro spuriiis habendas esse, pronuntiarunt. His autem plures, post superatam etiam variolas veras, corripere periculoque vacare Noster ad experientiam prouocans asserit, sicque

infectionem variolarum a suspitione morbi redeuntis liberatam esse, arbitratur.

In mense Martio 1759prehenduntur:

3) *Observationes de pluribus gangraenis a causa interna* Auctore Cl. DARLUE. His Cl. Auctor ostendit, in quibusnam gangraenae speciebus cortex peruuianus obesse vel prodesse soleat. In illa gangraenae specie, quam vehemens inflammatio praecessit, quae deinde effusiones lymphae, vt in anasarca sequitur et humida dicitur, quae porro sicca est, vt in senibus tandem, quae morbos excipit, vbi sanguinis principia disiuncta, succus neruorum dissipatus atque solidorum tonus oscillatorius destructus est, corticem vel officere vel nullum saltem iuuamen adferre, arbitratur. In gangraena vero a putridis febribus malignis et pestilentialibus, faucium affectionibus, angina, aphthis infantum etc. producta corticem peruuianum, inprimis si actio huius alcali volatilis vsu sustentetur, plura bona praestare Cl. Auctor concedit.

4) *Observatio de communicatione mali venerei per viam rariorem* Auctore Cl. LE NICOLAIS DU SAULSAY. Chirurgus ad foeminam, difficili partu laborantem insimulque venerea lue infectam, accersitus et obstetricantis munere fungens paulo post scabie primo in digitis et brachio, tandem in toto corpore afficitur. Multis remediis in cassum adhibitis aliisque affectionibus venereis superuenientibus mercuriali vnguento seipsum affricat aegrotans, quo vsurpato pristinam sanitatem recuperavit. Simili labe, a marito communicata, vxor chirurgi affecta iisdemque remediis vsa conualuit.

5) *Meditationes et observationes medico-chirurgicae de curatione ranulae* Auctore Cl. SOULLIER. Huius morbi, qui glandularum sublingualium tumor est et a Gallo - Francis Grenouillette, Graecis βατραχος vocatur, curationem purgantibus absolui,

Noster experientia confirmatus asserit, ita tamen, ut corpus pro diuersitate rerum varie antea preparari iubeat. Ita si inflammatio adest, venae sectio et antiphlogistica, posthac purgantia vsurpanda sunt; si deinde tumor indolens et durus est humorumque visciditas scirrhi ortum minuitur, saponacea, posthac purgantia propinanda sunt; sitandem tumor mollis et oedematofus est, remedia, quibus quotidie hanc ob causam vtuntur, praenittenda tuncque purgantia exhibenda sunt.

P. 257. 6) *Litterae, quas de morbo filii Cl. Delatour, cuius in diario, Mercurio dicto, mense Decembri 1758 et Ianuario 1759 mentio facta est, exarauit Cl. GAVELARD.* Hisce variolarum status, quibus dictus aeger laborauit, describitur. Veris nimirum, disoretis tamen et benignis variolis memoratum aegrum, licet ante aliquot annos insitione in eodem excitatae fuerint, denuo decubuisse, Noster refert, hacque occasione aliorum insuper mentionem facit, qui post variolarum insitionem, veris iterum variolis correpti fuerunt. Itaque insitionem variolarum a naturalium eruptione neutiquam praeferuare, Noster colligit.

In mense Aprili 1759 occurrit:

P. 330. 6) *Observatio de effectibus bezoardi mineralis contra arsenicum* Auctore Cl. DEHENNE. Viginti quinque septem annorum quinque centenarius arsenici in puluerem redegit, omni cautione viuane puluerulentum aerem ore, naso oculisque hauriret. Hoc non obstante, altero die male se habuit, nausea, vomitu, ardore nasi, oculorum et faucium aliisque symptomatibus, ab arsenico plurimum prouenientibus, excruciat. Lacte et oleosis remediis frustra fere vsurpatis, Noster dum accersitus omni bihorio decem grana bezoardi mineralis exhibuit et aquam hordei, lacte dilutam, superbibi insimulque oliuarum oleum vsurpauit.

iussit. Duodecim dosibus dicti remedii assumptis post aliquot septimanas aeger conualuit.

8) *Observatio de sarcocele insigni* Auctore Cl. p. 349.

MELLEÉ DE LA TOUCHE. Tumor hicce praeternaturalis vnum pedem, sex pollices sexque lineas longus fuit inque peripheria tres pedes, vnum pollicem et aliquot lineas habuit. Vir hocce morbo affectus et tunc temporis septuagesimum aetatis annum agens ante viginti annos ictum pede accepit, quo facto tumor statim obortus tantam sensim magnitudinem acquisiuit.

10) *Observatio de polypo interno* Auctore Cl. p. 354.

QVARRÉ. Hic tantum notamus foeminam quandam insigni vteri polypo laborasse hocque feliciter extirpato non solum pristinam sanitatem recuperasse, sed gravidam etiam factam prima quidem vice abortiisse, posthac autem infantes viuos saluosque enixam esse.

12) *Litterae, quas de effectibus acori veri in haemorrhagiis ad Editorem huius diarii dedit* Cl. p. 373.

LEBEAU. Ad sistendam haemorrhagiam narium drachmam semis radicis acori veri seu sic dicti calami aromatici in puluerem redactae a Cl. Auctore bono cum successu exhibitam insimulque ad haemorrhagiam post abortum commendatam esse legimus.

In mense Maio 1759 reperiuntur:

3) *Litterae, quas de effectibus variolarum in gemellis ad Cl. VANDERMONDE dedit* Cl. p. 403.

FVMEÉ. Foemina gravida variolis grauiter decumbit, morboque debellato gemellos parit, quorum alter mortuus pustulas variolosas habuit, alter autem viuus absque variolis in lucem prodiit postque tres dies obiit.

7) *Observatio de tumore calculoso a bile, intra contextum cellulorum musculorum infimi ventris effusa, formato* Auctore Cl. POMME, filio. Foemina quaedam hepatitide laborat, qua superata paulo

post vomitus biliosus superuenit insimulque sub costis spuriis lateris dextri tumor apparet, qui intra sex annos tantam magnitudinem acquirit, vt ad longitudinem musculorum abdominalium decurrens omne spatium a costis ad inguen vsque occupet. Multis remediis externis incassum adhibitis sponte demum rumpitur tumor multique statim calculi vere biliosi exeunt. His egressis fistula remansit, per quam continuo materies biliosa effluit, ita tamen, vt integra de reliquo sanitate frueretur aegra.

p.438. 8) *Obseruatio de vitio singulari conformationis musculorum posteriorum tibiae in cadauere reperto* Auctore Cl. VANDER MONDE, huius diarii Editore. Amputationem pedis dextri in cadauere, praesente Nostro, chirurgus quidam instituens cultrum, praeter consuetudinem, singulari cum facilitate musculos surae transire, sentit, reque accuratius examinata loco gastrocnemiorum et solaris nihil nisi adiposam materiem fibrasque tendinosas, tendinem Achillis constituentes, pinguedine disiunctas reperit. Pes iste, altero quodammodo breuior, nihil de reliquo notatu dignum exhibuit.

p.441. 9) *Obseruatio de tumore, ad regionem umbilicalem lateris dextri sito, cui magna acus, in appendice vermiformi intestini coeci reperta, ortum praebeuit* Auctore Cl. MESTIVIER. Tumore hoc aperto magna copia puris malae indolis exiit aliquoue tempore praeterlapso aeger obiit. Corpore aperto in processu vermiformi magnam acum, crusta obductam atque hinc inde arrosam Cl. Auctor detexit.

10) *Descriptio febris putridae malignae, quae in nonnullis locis Insulae anno 1758 regnavit* Auctore Cl. BOUCHER. Quae hic describitur febris, omnibus putridarum et alcalescentium febrium symptomatibus stipata fuit et aegrotantes varie inuasit. Cum autem singulare quid reperire ibi non licuerit, his superse-

dere

dere et pauca tantum, quae ad curationem infra describendam, pertinent, hinc inde decerpere liceat.

In *menſe Iunio* 1759 deprehenditur:

3) *Obſervatio de foemina, quae per ſeptem annos, p. 510.*
neque aluum depoſuit, neque urinam emiſit Auctore Cl. GIGNOUX. Suppreſſio harum excretionum ſubito exorta contra omnia remedia rebellis perſiſtit, ita, vt foemina per ſeptem annos abſque vlllo dolore et abſque vlllo alio morbo lecto affixa nec aluum deponeret, nec vſinam emitteret. Defectum harum excretionum ſuppleuit ſudor copioſus et foetidiffimus, qui quidem non continuus fuit, ſed per periodos acceſſit, ita, vt vnum alterumue raro tertium diem excederet et quouis die duas tresue horas duraret. Tandem praeter omnem expectationem ſeptimo anno alui vrinaeque viis ſponte apertis ſudoreue ceſſante integram ſanitatē aegra recuperavit et ab eo tempore ſex vel ſeptem annos ſana vixit alioque demum morbo affecta ſuccubuit.

5) *Obſervatio de pluribus fructis oſſeis et glomere p. 516.*
pilorum in veſtica repertis Auctore Cl. DE LA RIVIERE, iuniore. Ad foeminam per ſeptem annos de dolore in infimo ventre et dyſuria inſigni conquerentem accerſitus chirurgus ſtilum in veſicam ad diſquirendum immittit tuncque citra expectationem abſceſſum perforat, quo aperto magna ſatis copia puris effluit. Leuatur inde quidem aegra, ſed morbo non in melius mutato paulo poſt moritur. Corpore aperto veſicam, vtero adhaerentem inque ea complura fructa oſſea, nec non globum pilorum, inter ſe intertextorum, reperiunt. De reliquo nihil notatu dignum obuenit.

7) *Continuatio deſcriptionis febris putridae malignae, p. 523.*
quae in nonnullis locis Inſulae anno 1758 regnavit Auctore Cl. BOUCHER. Quod ad huius morbi curationem pertinet, venaſectionem Noſter non niſi plethora

vera vel peripneumonia, vt symptomate grauiori, vrgente instituit inque morbi principio emetica atque in robustioribus quidem tartarum emeticum, in debilioribus autem ipecacuanham vel etiam celeritate pulsus, calore insigni, siccitate linguae, doloribus ventriculi etc. obstantibus purgantia antiphlogistica exhibuit atque ad ipsum morbum curandum acida mineralia dulcificata et corticis peruiani infusum vel decoctum vsurpauit hacque curandi methodo multum boni praestitit. Praeter haec, quae primariam morbi curationem inuoluunt, alia etiam propinauit, quae vero, cum ex therapia generali diiudicanda veniant, lubenter omittimus.

P. 560. 7) *Litterae, quas de infante post infectionem variorum mortuo, editorii huius diarii communicauit Auctor quidam anonymus.* Inferuerunt nimirum duobus infantibus variolas, hisque postea erumpentibus alter morbum superauit, alter vero die decimo sexto succubuit. Notatu dignum hic est, infectionem in eo, qui obiit, aliquoties tentatam fuisse, variolas vero non nisi eo tempore, quo in ipso fratre apparuerunt, erupisse.

X.

Classes conchyliorum Auct. CAROLO AVGVSTO DE BERGEN Med. Doct. et Prof. Publ. Ord. in Vniuersitate Viadrina, Acad. Imper. naturae curiosorum et regiae scient. Berolin. Socio, Haereditario in Rosengarten. Norimbergae, apud Wolfg. Scharzkopffum, 1760. 4. pl. 16½.

Collegit Cl. Auctor classes conchyliorum omnes, quas eruditi pro distribuendis ordinandisque testaceis et conchyliis litteris prodiderunt.

runt, easque in hoc libello commodioris vtilitatis ergo iunctim tradidit. In laude esse hoc institutum, nemo negabit, partim ob summam industriam in colligendis his rebus, per integram scriptorum bibliothecam quasi disseminatis, adhibendam; partim, ob raram in vtendis pretiosissimis libris occasionem; partim denique ob commodum lectoris, quod sine magnis sumptibus temporisque dispendio hanc historiae naturalis partem, nostra aetate permultis acceptam, sibi familiarem quodammodo reddere possit. Quae exhibentur conchyliorum classes vel methodo aliqua vniuersali confectae sunt, vel methodo particulari. Primus, qui vniuersalem testaceorum methodum condidit, est ARISTOTELES, illustris illae historiae naturalis perferutator. Vt vniuersas naturae res, ita hanc inprimis de testaceis doctrinam magna arte magnoque ingenio elaborauit; quippe in classibus suis constituendis non modo testarum, sed ipsius quoque animalis, testae inclusi, habuit rationem. Κοχλοι, vmbilici ei sunt, peculiare aliquod conchyliorum genus, cum tamen satis sit perspectum, eos proprie nihil aliud, quam quorundam turbinatorum esse opercula. De Cocalia, quale sit conchyliorum genus Cl. Auctor nihil certi definire potuit, quia Graeci per κακαλιαν omnis generis animantia, quae in conchyliis inhabitant, intelligere solent. Sequitur PLINII testaceorum dispositio paululum confusa, nec tanta industria felicique successu, quam ARISTOTELIS, constructa; siquidem tot quasi genera recenset, quot figurarum discrimina et dissimilitudines deprehendere poterat, in quibus enarrandis Cl. Auctor eius commentatorem FISCHERVM secutus est. ARISTOTELIS placita GESNERVS in testaceis distribuendis maximam partem excepit; quae ei propria est classis anomala continet, ad quam tamen per errorem stellas marinas retulit. Hanc GESNERI dispositi-

dispositionem amplexus est **ALDROVANDVS**, nisi quod classem anomal^{on} omiserit ordinemque inuerterit. **IONSTONO** eadem distribuendorum conchyliorum ratio placuit, excepta prima classe, quam paullo curatius subdividit. In **CHARLETONI** methodo consueta summorum generum enumeratio obtinet; in nomenclaturas potius, quam in testarum discrimina inquirat. Nouam conchyliorum **MAIOR** aggressus est dispositionem; qua duas classes summas constituit; verum ramifica dichotomia nimis delectatus conchyliorum ordinem potius confusam, reddidit, quam utilem. In terminis quidem admodum abundans, sed in rebus non item. **SIEBALDVS** a loco natali in terrestria, aquatica est marina conchylia satis incommode diuidit. **BUONNANNVS** uniuersum, non turbinatorum bialuuium et non turbinatorum classes fecit, sed incautus saepe necessaria omisit, atque aliena immiscuit. Longe accuratiorem et diligentiorum **TOURNEFORTIUS** condidit testaceorum methodum. Testacea omnia ad tres classes reuocauit, sunt enim vel monotoma vel ditoma vel polytoma; monotoma, quorum testa est indiuisa, sunt vel uniuersa, vel spiralia vel fistulosa. Ditoma geminas habent testas ad cardinem connexas, vel arte clausas, vel utrinque hiantes. Polytoma sunt, quorum testae ex pluribus partibus vel articulatis vel per cartilaginem coniunctis constant. Testaceorum, quae in insula Amboina reperiuntur, dispositio non tam **RVMPHIO**, quam eius amico **SIPMANNO** tribuenda est. Ipsa quidem collectio multis ornata est rebus, sed non adeo apte dispositis. **CAR. NIC. LANGIVS** magnam in generibus inferioribus distribuendis definiendisque praebuit industriam, quippe qui conchylia ex valuarum numero, superficierum conditione et turbinum variatione tam accurate ad examen reuocauit, ut
ante

ante eum vix vllus reperiatur, qui tam subtiliter de testaceis disputasset. Errauit tamen in disponendis conchis anatisferis, vmbilicis marinis, et in eo potissimum, quod nautilus et ammonis cornua ex turbinatorum numero excludere voluit. Methodus eius tribus continetur partibus generalibus, quarum quaeque suas habet classes, sectiones, genera, generumque definitiones. IO CHR. KVNDMANNVS satis concinnam excogitauit methodum, est tamen in subdividendis quibusdam generibus nimis prolixus; quod in secunda classe bivaluia cum vniualuib; coniungit in vitio est; in definiendis generibus accuratus, in speciebus paullulum brevis. Methodus testaceorum FRANC. VALENTINI quondam verb. diuini ministri in insula Amboina noua non est, sed BUONNANI; delectant imagines, quae exquisitae elaboratae sunt. IOH. ERN. HEBENSTREIT testaceorum et conchyliorum differentiam esse statuit, et prioribus ampliorem significatum tribuit; quae tamen distinctio non magni momenti esse videtur. Porro echinometra exconchyliorum numero excludit. IOH. PHIL. BREYNIUS belemnites iure, quidem ex conchyliorum ordine ducit; verum quia haec petrefacta conchylia inter testacea marina frustra sunt quaesita, poterit aliquis dubitare, an eorum structura ex petrefactis speciminibus perspicue possit illustrari. Idem dicendum esse videtur de orthoceratitibus. LINNAEI methodus testaceorum in Syst. nat. Lugd. Bat. 1735 tradita, nimis brevis est, nullasque species continet, sequentibus tamen huius libri editionibus valde aucta et correctata est. D'ARGENVILLE quas recensuit, speciebus; magnam varietatum copiam adiunxit. Sed in eo nullam laudem meretur, quod saepe veras species varietatibus adnumerauit, et quae merae varietates sunt, pro veris speciebus habuit. Nec indubia res est, vtrum pollicipedes genuina sint chamarum, mytulorum, ostrearum, rudimenta,
nec

nec ne. Splendidum est NIC. G'VALTIERI opus, testaceorum methodum continens. An LANGII methodum, quam hic correctam et emendatam tradere conatus est, vere correxerit, intelligenti lectori ad iudicandum Cl. Auctor relinquit. De methodo testaceorum anonymi, quae in catalogo rerum naturalium Lips. 1743 auctionis lege venditarum, prostat, nullum tulit iudicium. FRID. CHRISTIAN. LESSERVS in generum definitionibus breuitatis studium aemulatur, genera nimis extendit et saepe species cum varietatibus confundit. CAR. LINNAEVS systemate naturae edit. 4ta, microcosmum testaceis adnumerat, sed, qua ratione? non constat. Hoc verum est, eum diuersissima animalia interdum sub vno comprehendere nomine. Immensum est interim discrimen inter KLEINII methodum ostracologicam et LINNAEI methodum, ille enim ex LINNAEI speciebus totidem et plures fingit classes Cl. Auctori videtur, nec species, neque classes esse posse testacea, sed genera. Attamen laude celebranda est LINNAEI industria, quod animalium testis inhabitantium nomina addiderit. IAC. THEOD. KLEINIVS classes, genera et species nimium multiplicat, quae species sunt, generibus adnumeravit et ex generibus quibusdam classes constituit; in nouis terminis, quos generibus imposuit, idem saepe commisit vitium, quod LINNAEO tantopere exprobrauit. Ordinum specierum optima est distinctio. Methodi testaceorum insulae Iamaicae PATRIC. BROUNE sciagraphiam tantum tradit Cl. Auctor, ipso auctoris libro destitutus. Laudat ordines rerum scite digestos.

Tantum de vniuersalibus methodis. Sequuntur particulares. LISTERI methodus cochlearum terrestrium et fluuiatilium prima est, qua genera inferiora sine ratione extendit. Quantum pretium ei sit statuendum, FISCHERI verbis super hac methodo

methodo declarat. Reliquae particulares methodi sunt: Methodus cochlearum marinarum LISTERI; methodus specialis turbinatorum I. E. HEBENSTREIT; methodus tubulorum marinarum IAC. THEOD. KLEINII; methodus particularis polythalamiorum I. P. BREYNII; eiusdem methodus particularis echinorum; methodus echinodermatum a diuerso exitus situ KLEINII; eiusdem methodus echinodermatum ab oris situ desumpta; eiusdem methodus aculeorum in echinis; methodus concharum fluuiatilium D'ARGENVILLE; eiusdem methodus concharum terrestrium; methodus cochlearum anonymi. Appendicis loco subiunguntur conchae et cochleae tam terrestres, quam lacustres Marchiae et Viadri, quas cum Cl. Auctore RICHTERVS V. D. minister communicauit.

XI.

ANTONII DE HAEN, Consilarii Aulici ac Medicin. Practic. in Vniuers. Prof. Prim. theses sistentes febrium diuisiones, natamque ea de causa de miliaribus ac petechiis, caeterisque febrilibus exanthematibus dissertationem etc. Vindobonae, typis Ioan. Thomae Trattner, 1760. 8. pl. 9½.

Similem dissertationem iam in praecedenti parte indicauimus, ibique causas nos allegare meminimus *, quibus commotus Ill. Auctor haec themata ad utramque elegit. His nouam in praefamine addit. Cum enim ille angusto nimis temporis spatio pathologiam tradere coactus sit, fieri non potest, quin plura fugitiuo interdum transeat pede. Ad haec nunc recurrere, omiſſa addere, fufiusque pertractare constituit.

Varia

* In hac ipſo Volumine, Part. II. p. 342.

p. 1. Varia sunt fundamenta, ex quibus febres possunt diuidi. Haec Ill. Auctor in *undecim* diuisiones est complexus. *Primae* diuisionis fundamentum est periculum, quod in febribus vel abest, vel adest, atque vel celerius vel lentius procedit; hinc febres chronicae et acutae, hae denuo diuiduntur in subtilissimas, peracutas et simpliciter acutas.

Ex aegrorum numero, qui eodem loco ac tempore decumbunt, desumitur *secunda* diuisio in febres sporadicas ac epidemicas; ad has referuntur quoque endemiae et stationariae.

p. 3. In *tertia* diuisione respicitur ad febrium naturam et primaria symptomata. Huc pertinent febres, *ἡπιάλας, λειπυρίας, ἀσσώθης, τυφώθης, ἐκτινα, Φρικώθης, μαζασμώθης* et similes. *ἡπιάλας* aliter ab HIPPOCRATE, aliter a GALENO describitur; vtriusque vero descriptionem assumit Ill. Auctor et ingeniose combinat. Est vero illa febris, ubi aegrotus de continuo frigore conqueritur, thermometer autem aegroto applicatum calorem naturali maiorem ostendit. Saepius illam vidit Ill. Auctor.

p. 8. Tempus, quod febres perdurare solent, *quarta* diuisioni largitur fundamentum, secundum quod quatuor constituuntur classes, quarum prima febres continuas non putridas, altera putridas acutas non remittentes, tertia febres *συνεχείς* continuas remittentes, quarta denique intermittentes continet. Ad primam classem pertinet *ἐφμερὴ, ἐφμερὴ* protracta, *σύννοχος* non putrida; ad alteram *σύννοχος* putrida, vel semper aequaliter decurrens, vel semper adscendens, vel semper descendens; ad tertiam *καυσός* vel febris ardens, semitertiana, *τριταΐσθος* et denique ad quartam, quotidiana, omnes tertianae quartanaeque species, quintana, sextana, septana, octana, ab Auctore semel observata, et nonana. Trimestris et annua valde dubia nobis

nobis videtur. Vt praecedentia magis illustraret Ill. Auctor, scholia quaedam subiunxit, in quibus Ill. VAN SWIETEN febrium distributionem secutus, naturam imprimis complicatarum, explanauit. Collegit tandem in scholio sexto harum febrium signa pathognomonica: Febris ardens aestum intensiorem et symptomata grauiora habet, eoque ab hemitritaea et tritaeophyia differt. Apyrexiae quaedam et horror quotidianus fundamentum praebent, quo tertiana duplicata distinguitur ab hemitritaea, in qua alterno tantum die horror obseruatur.

Quinta diuifio complectitur febres inflammatorias e.g. febrim anginosam, phreniticam, peripneumoniam etc.

Amplissimus est Auctor in sexta diuisione, quae p. 19. febres, exanthematibus constipatas, comprehendit. Prima est *erysipelatoſa*. Haec interdum, parum constans, sine errore vel medici vel aegroti fugit reditque, nec non acrimonia sua insigni partibus carnis noxam inducit. Altera est *scarlatina*, per se leuis ut plurimum, interdum tamen periculosa, qualem 1748 et 49 Hagae Batauorum saeuisse, carnes in ulcera maligna et ossa in cariẽm pessimam conuertentem legimus. Adoritur haec febris non solum infantes, sed et adultos. Tertia est febris *perechialis*, a qua Austria et Hungaria vicinaeque regiones nunquam fere liberae sunt, cuius vero in his regionibus frequentia non aeris vel loci temperiei, sed inepto a medicis imperato regimini calidiori tribuitur; quae methodus ita quondam placuit, ut statim ac quaedam malignitatis species, falso licet quam saepissime, subesse crederetur, fratres misericordiae accerserentur apta secum adferentes inuolucra loris adducenda fibulisque, quibus incarcerarent aegros, ne vllò admissò frigidiusculo, aut temperato aere exanthematum eruptio, quam ii sapientissime praeuidere sibi videbantur,

impediretur. Periculosa autem haec methodus
ortum duxit ex eo, quod haec exanthemata
naturae crisin molientis esse crederentur, cum
Auctor illa e contrario fictae potius malignitatis
curationis peruersae effectus, eo vel inprimis tem-
pore, quando nulli obseruentur morbi pestilenciae
esse iudicat; idque nostra quidem sententia summa
p. 39. iure. Idem sentit de *miliaribus*, quae, itidem
quentius mala arte progigni, sponte longe rarius, ra-
tione et experientia suffultus affirmat. Hinc
in plurimis aegris prorsus negligere haec exan-
themata, aegrotos ex lectis quotidie erimen-
si vires non sufficiant, certe in lectis erimen-
quam leuissime stragulis obtegere, reiectis
bezoardicis, diaphoreticisque, diluentia, et
pectorantia copiose propinare. Quae methodus
tam prospere ubique cessit, ut in nosocomio
trum misericordiae, in quo nimirum quoties
circiter ex centum aegris acute febrientibus triginta
exanthemata experti fuissent, nunc mutato re-
gimine medendique genere, intra biennium, in
modo ea sustulerint, et numerus eorum, quos
praecedentibus acuti morbi ibidem morti
solebant, iam ad quintam partem cum sensu
imminutus sit. Monet quoque Ill. Auctor medicum
ut, si forte ad aegrotos vocarentur, qui sibi ipso
initio morbi exanthemata haec per regimen calidum
contraxissent, nulla horum habita ratione sine mora
illud statim mutant diluentiaque copiose propinent
et in casibus desperatis ad corticem Peruvianum
confugiant. Miliaria exanthemata triginta annos
ante Lipsiensem epocham Gallis iam cognita fuisse
loco quodam in RIVERII praxi medica repetitum
commotus Ill. Auctor credere videtur; sed, si illud
locus de miliaribus est interpretandus, sequitur, ut

* Eandem quoque suadet in *ratione sua medendi*,
et nos excerpere meminimus in hoc ipso Vol. I.
p. 88.

longe ante RIVERIUM ea P. SALIVM DIVERSVM
nouisse, illorumque in tractatu de febre pestilenti
meminisse, (quod etiam annotauit ALLIONIVS *.)
nec itaque triginta, sed septuaginta ante, quam
Lipsiae apparere coeperint, obseruata fuisse. Quinta ^{p. 91.}
ex harum febrium genere est *variolosa*. Vulgarem
illarum diuisionem in regulares et anomalas et Auctor
recipit, regulares vero in tres species subdiuidens:
in discretas, confluentes et cohaerentes, inter
utrasque praecedentes medium genus constituentes,
quarum quippe papulae licet non confluant, denso
tamen agmine corpus adeo occupant et ita propin-
quae sibi inuicem sunt, vt pluribus in locis race-
matim cohaereant. Febris harum cohaerentium
peior, quam discretarum, melior vero quam con-
fluentium existit. Disquirat hac occasione Auctor
causam intumescantiae tensionisque cutis in variolis:
materiam virulentam variolarum natura quidem in
variolas colligere intendit; cum illius vero tanta
est abundantia, vt papulae, etsi copiosae, eam reci-
pere nequeant, reliquam reponit in substantiam
cellulosam, ibique coquit, coctamque deinde vel
per ptyalismum, vel per diarrhoeam, vel, praegressa
metastasi ad pedes et manus per transpirationem
pustularum e corpore eiicit. Comprobare id vide-
tur noua et repetita vesicularum discissurarum reple-
tio, quam discissionem Auctorem valdopere et ex
hoc quidem capite suadere, alio loco iam annotaui-
mus **. Saliuatio non solum in variolis confluen-
tibus, sed et interdum in discretis, imo in febribus
variolosis sine variolis obseruatur. Sexta febris est ^{p. 103.}
morbillosa, in cuius curatione, quae ab ea, in variolis
modo laudata, parum differt, requiruntur venae
sectio, refrigerantia, diluentia, demulcentia, enemata,

Gg 2 crurum

* In tractatu de miliarum origine, progressu, natura
et curatione. Aug. Taurin. 1758. 8. p. 73.

** vid. Comment. nostr. Vol. IX. P. I. p. 95.

crurum reliquarumque partium exarescentium
fotus et balnea. Tempore epidemico, quo mor-
billi et variolae simul regnant, prognostis summi
morbi difficilis est. Vidit etiam Auctor vñq̄ eodem
que tempore morbillis et variolis simul obstru-
in alio morbillos nondum cunctos profligatos sequi
tas variolas. Puellam scabiosam a pristina aetate
non liberarunt morbilli, scabies quippe longe pro-
cior post morbillos curatos rediit. Idem et aliis
binis in puellis post variolas feliciter superatis
scabiem simul curasse visas, nuper demum esse
uare contigit. Addit Auctor his febrium exanthem-
maticarum speciebus aliam, de cuius nomine dubi-
um est, vtrum *ignem sacrum* vel *ignem S. Antonii*, a
innominatam appellare conveniat. Febris non
valida oritur cum dolore in alterutro latere
dominis plaga. Die iam 1, vel 2, vel 3 maculae
rubrae apparent, cito incrementum ad magnitudi-
nem variolarum discretarum, his tamen inter-
altiores fiunt, et racematim hic cohaerent, de
interstitiis magnis vacuis relictis. Semper in ab-
dominis latere tantum observantur, ne-
vñquam lineae albae spinaeque dorsi fines in-
gredi solent. Aegrotus, cuius Viennae Auctor
curam habuit, haec exanthemata non in abdomi-
ne, sed in altero faciei latere fuit perpeffus. Cum
purare soleant haec pustulae, adstringentibus
saturninis eae non sunt exsiccaendae, praestat, scilicet
et emollientibus vnguentis has fovere, de quo
quo antiphlogistica curatio reliquis praeferrī debet.
Pertinent huc quoque maculae rubrae vnum
digitos latae et supra cutis superficiem exten-
in iis observatae, quibus a variis causis ingru-
nascitur sanguinis putredo. Hae intra paucos dies
mortem praenuntiant.

Septima diuifio febres ftationarias et intercur. P. 117.
rentes comprehendit, de quibus optime SYDENHAM
et НУХНАМ egerunt. Febres ftationariae et epi-
demicae fynonyma funt, itaque plures fimul vno
tempore vna eademque regione inuadunt homines,
quae vero tunc temporis nonnullos modo adoriun-
tur, intercurrentes vocantur. Harum curatio non
ex fua indole, fed ex natura febris ftationariae eft
inftituenda. Rem illuftrat exemplum ex SYDEN-
HAMIO allatum. Anno 1675 ftationaria febris
erat continua, quae vix vnam alteramque venae-
fectionem permitteret; inter morbos intercurrentes
obferuabatur pleuritis; haec ex eius natura repeti-
tam requirere videbatur venae fectionem. Sed
peffime cum iis aegrotis agebatur, quibus aliquo-
ties vena tunde batur, in morbo quippe ftationario
venae fectione repetita non conducebat, ideoque
etiam non in morbo intercurrente. Hanc regulam
fuae regularum therapiae generalis exceptionem,
quae limatum expofcit iudicium, veram quidem
efle, nihilominus tamen interdum admittere nouam
exceptionem, ex conftitutione epidemica Hagana,
1747, edoctus afferit Auctor. Saeuiebat febris
anomala ac vere maligna. Hac febre decumben-
tibus optimo erant auxilio decoctum totius altheae
et enemata emollientia. Intercurrebant his febri-
bus dysenteria, fcarlatina, angina contagiofa. In
hac dysenteria nec emetica, nec rhabarbarum, nec
myrobalani, nec adftringentia ne cortex quidem
fimaroubae, quidquam valebant. Sola demulcentia,
inuoluentia, et ori et ano immiffa (remedia, quae
morbo ftationario conueniebant) omnem abfolue-
bant curam. Ab hac itaque parte legis fupra latae
apparet veritas. Reliqui vero intercurrentes morbi,
fcarlatina et angina, his remediis valde exaceraban-
tur, vsque dum Auctor didiciffet, his purgationem

aluinam optime prodesse. En exceptionis factae
therapia generali nouam exceptionem!

Omnes febres continuas putridas, continuas
remittentes, etiam inflammatorias in malignas et
benignas diuidi et quare ita dispescantur, in octaua
diuisione docet Auctor.

p. 129. Obseruantur quoque interdum febres intermit-
tentes, quae ab harum natura, quam longissime
recedere videntur, re ipsa tamen genuinae sunt et
vt tales tractandae. De harum periculo, quod in-
signe est, monet Ill. Auctor summopere in noua
diuisione. Mentiuntur hae febres apoplexias,
pleuritides, colicas et omnes morbos inflammato-
rios. Inuadunt aegrotos vehementioribus quidem
symptomatibus, quae vero statim euanescent, tertio
die redeunt abeuntque, tertio vel quarto autem
paroxysmo aegrotos enecant. Omne auxilium in
his a cortice peruuiiano est repetendum, quem
quam citissime propinare conuenit.

In *decima* diuisione exponit Auctor febrim sine
febre, siue febrim topicam, cuius exemplum quod-
dam in nosocomio Viennensi habuit.

In *undecimam* diuisionem tandem illas colligit
febres, quas ad certam speciem referre, et idoneo
nomine appellare nequiuit.

XII.

Historia medica morbi epidemici siue febris petechialis, quae ab anno 1757 fere finiente vsque ad annum 1759 Viennae grassata est. Cui adiecta notabilium obseruationum anatomicarum decas. Auctore IOANN. GEORG. HASENOEHRL, nosocomii Hispanici medico. Vindobonae, typis Ioan. Thom. Trattner. 1760. 8. plag. 5½.

Morbum petechialem, cuius Ill. DE HAEN in tractatu suo praecedenti inter ceteras febres breuibus tantum, aliud quippe exponens argumentum, meminit, nunc illius discipulus hoc in libello copiosius persequitur omnemque illius historiam exhibet, quam eo maiori cum voluptate perlegimus, quo plures morbi istius truculenti descriptiones vt promulgarentur et in nostrum commodum optamus. Cum etenim idem morbus et nostris regionibus eodem tempore fatalis fuerit, magnasque inter nostros ediderit strages, iam dudum consilium cepimus, descriptionem morbi illius, quam ex collectis nostris plurimorumque amicorum obseruationibus concinnauius, cum orbe erudito communicandi. Studiose itaque omnia scripta colligere atque peruoluere solemus, quae morbi istius mentionem faciunt, eo quidem consilio, vt inde edoceamur, vtrum morbus in nostris regionibus grassatus ab iis, qui in aliis saevierunt, abluserit, nec ne, et quanta inter hos fuerit discrepantia.

De morborum epidemiorum endemiorumque definitione, causa et differentia facta breui in *capite primo* introductione, morbum ipsum in *capite secundo* enarrat Cl. Auctor. Incipiebat morbus ille mense nouembri et decembri anni 1757. Impetus
G g 4 eius

eius in aliis leuior, in aliis grauior erat. In illa obseruabatur coryza, capitis dolor obtusus, alii dolores rheumatici vagi, anxietas praecordiorum, leuis nausea, vomitum, quarto, certe septimo die macularum grate rubrarum eruptio, qua facta reliqua symptomata vel mitescebant, vel euanescebant viresque aegroti refocillatae incresebant, decimo demum, vel quarto, vel sexto exanthematibus disparentibus aegrotus pristinam recuperabat sanitatem. In his vero, qui maligniorem experiebantur morbum, ab initio subita et ingens virium deiectio, artuum languor, capitis grauitas, ciborum fastidium, sitis pauca vel nulla, leues horripilationum aestuumque vicissitudines, pulsus naturali celerior. Haec symptomata per quadriduum eodem tenore perseuerabant, deinde vero incresebant accedebantque maior corporis lassitudo, tinnitus et susurrus aurium, anxietas praecordiorum, respiratio anxiosa vel tussi difficili intercepta, vel cum dolore punctorio lateris coniuncta, ab alienatio mentis interdum ad furorem aucta, subsultus tendinum, in aliis vigiliae diuturnae, in aliis somnolentia continua soporque profundus, exanthemata vel nulla, vel purpurea, liuida, nigra, interdum profunde sub cute sita, interdum parum constantia, diarrhoea, parotides, bubones, gangraena. Sanguis in his morbis e vena missus in paucis fluidus et resolutus, in plurimis spissus denique crusta inflammatoria obductus apparebat. Hinc a petechiis non semper ad sanguinem resolutum concludere licet, simulque exinde patet, quam necessaria his in morbis exanthematicis venaelectio esse possit. Ipsi Auctori, eodem hoc morbo grauius decumbenti, ter vena secta sanguisque non sine crusta phlogistica fuit. Duo cadauera hoc morbo demortuorum Auctor quidem incidit, nihil vero, quod memoratu dignum fuisset,

fuiſſet, vel ad morbi intimiorem cognitionem, quid contuliſſet, reperit; in altero omnia viſcera ſana erant, pulmo tantum atro ſpiſſo ſanguine inſarctus; in altero omentum et inteſtina flaccida et ſemiputrida ſanguisque diſſolutus fufcus; huic camphora, illi cortex Peruvianus propinatus fuerat. Curae initium in hoc morbo plerumque a venaeſectione factum fuit, habita tamen aegroti et pulſus ratione; aliis vna ſufficiebat, aliis duae tresue; tempus illius varium erat, in aliis ab initio morbi, in aliis in *axum*; interdum quoque praefentibus exanthematibus, venam ſecare licere, Cl. Auctor exemplo aegroti probat, cui decimo quarto morbi die, cute copioſiſſimis conſperſa maculis vena tuſa fuit. Licet faburra in primis viis haerere morbumque augere poſſit, et inde vomitoria et purgantia fomitem eius exturbatura videantur, in hoc tamen morbo ea rarius exhibita fuerunt, cum raro illa neceſſitas poſtulauit; data enim vomitoria vel ſponte oborta diarrhoea morbum, nec ab exanthematibus liberum, nec mitiorem, e contrario grauiorem reddiderunt, ita vt diarrhoea quouis morbi tempore paregoricis vel prorfus cohibenda vel moderanda fuerit; quod nunquam ſine aegrorum emolumento factum fuiſſe, Cl. Auctor affirmat nonnullisque exemplis probat. Plus ſolaminis auxiliique attulit copioſus potus ex decocto hordei ſaccharo vel ſyrupo edulcorato, itemque ex decoctis radicis graminis, ſcorzonerae, acetosae etc. Mirum quoque conduxit ſerum lactis vinoſum, vel aqua, mixta cum tertia parte ipſius lactis. Camphora, moſcho, radice ſerpentariae Virginianae, contrayeruae, vincetoxici et ſpiritibus acidis mineralibus non nulli quidem, qui leuius aegrotabant, ſanati fuerunt; grauiori vero morbo correptis haec non ſuffecerunt; vsque dum Ill. A B

HAEN de cortico Peruuiano prouulgauisset, som-
mae hunc esse in his morbis efficaciae atque virtu-
tis, quam Cl. Auctor ipse quoque, cum decumberet
hoc morbo expertus laudat; assumserat vero ex-
tracti illius quotidie vnciam vnam. Non nullos ex
hoc morbo, conualitos in eundem, sine praegresso
errore, relapsos fuisse narrat Cl. Auctor, quibus
tamen infusum ex ligno sassafras, melle edulcoratum,
proluit, sed nulli eorum id contigit, qui corticem
Peruuianum in morbo assumserant. Remediis in-
dicatis adiuncta fuerunt pro re nata clysmata emol-
lientia, epispastica vel vesicatoria, ad quietem et
somnum inducendum paregorica vespere potissi-
mum propinata. Praeter haec medicamenta segni-
ad vitam sustentandam vesciti sunt cibis eupeptis
iufculis vel inprimis auenaceis, hordeaceis vel et
carnium, succo citri correctis.

Coronidis loco Cl. Auctor sectiones nonnullo-
rum, aliis morbis demortuorum, subiungit, ex qui-
bus sequentes dignae nobis videntur, quas breuiter
tangamus.

Pleuritide occisus praeter inflammata pleuram,
pulmonem crusta lardeacea obductum atque cor-
hirsutum pilosum eadem crusta obuolutum exhi-
buit.

Foemina, quinquaginta septem annorum, spi-
ritus vini vsui largiori adsueta, per omnem vitam
saepius vomuerat, raroque excrementa consueto
modo deposuerat, intra anni denique spatium quo-
tidie sexies, septies, imo pluries per os reddebat,
quodcunque adsumserat. In hac mortua omnia
intestina tenuia et crassa ita coarctata reperiaban-
tur, vt vix digitum admitterent, ventriculus e con-
trario ita expansus, vt os pubis attingeret atque
viginti mensuras aquae caperet.

In foemina, quadraginta trium annorum, quae
saepius redeuntibus doloribus ventris acerbissimis
excre-

excruciabatur et post mortem horas sanguinem ex ore et naribus reddebat, ventriculus post mortem sanguine repletus, pancreas vero omnedurum scirrhum et vlcusculis cancris, quae vicinas ventriculi tunicas arrosisse videbantur, passim oblitum, repertum fuit.

XIII.

ANTONII STOERCK, Med. Viennensis et in nosocomio Pazmariano Physici Ord. annus medicus, quo sistuntur obseruationes circa morbos acutos et chronicos, adiiciunturque eorum curationes et quaedam anatomicae cadauerum sectiones. Vindobonae, typis Ioan. Th. Trattner. 1759. 8. plag. 112.

Binis praecedentibus libellis nunc tertium addimus, quem, quod illius eiusdemque morbi epidemici symptomata et curationem exponat, hunc locum optime mereri arbitramur. Cl. enim STOERCK cum videret, medicos, qui curam nosocomiorum gerunt, plerumque negligentiae et nimiae temeritatis argui, opprobrium illud optime se effugiturum esse credidit, si statim ac curam nosocomii Pazmariani suscepisset, omnia, quaecunque suo praesidio in illo peragerentur, sedulo annotaret, diligenter describeret, lucique publicae exponeret adeoque omnem litterarium orbem rerum a se actarum iudicem ac arbitrum eligeret. Ex hoc igitur valdopere laudando instituto, et, quod omnes medici imitentur, digno, ortus est libellus, cuius primaria momenta nos nunc breuiter sumus excerpturi. Cum vero morborum acutorum plurimi intra mensis spatium terminari soleant, in his describendis eum ordinem Cl. Auctor seruat, ut enarret,

enarraret, quod petechialis morbus notatu dignus
 obseruauerit, adiecta interdum, sed rarius, causa-
 rum disquisitione breui. His obseruationibus ta-
 bulam praemittit, quae indicat, quot singulo mensis
 acuta decubuerunt et ex his quot mortui sunt. In-
 cipit vero libellus a decimo mensis iulii die anni
 1758, ex quo quippe Cl. Auctor auspicatus est
 hoc munus, et eiusdem mensis secundo anni 1759
 finitur, annum comprehendens spatium, quod
 ob morbum miliarem et petechialem, qui tunc
 temporis inprimis saeuiuerunt; famam in orbe
 medico est consecutum. Quicquid vero de non-
 nullis morbis chronicis Cl. Auctori notatu dignum
 visum fuit, postea seorsim exponit, cui deinde ana-
 tomicas sectiones, quarum viginti deprehendimus,
 et denique medicamentorum formulas, quibus in
 nosocomio isto usus est, adiicit. Ne vero etiam
 ben bis coctam apponamus, ex Cl. Auctoris
 morbis his acutis conscriptis obseruationibus non-
 nullas tantum et eas quidem nullo obseruato or-
 dine repetemus, quas Auctores praecedentium
 libellorum, vel non annotarunt, vel in quibus
 Nostro recedere videntur.

- p. 7. 56. Post morbum petechialem remanens amaurosis
 et auditus grauitas vesicatorio nuchae applicato
 remedio dato purgante curata fuit; et tunc mor-
 bum superatum secutos sudores nocturnos diu
 p. 3. 15. reficiens et infusum salviae sustulit. Non nisi pe-
 sat graues causas, quae in his morbis raro adue-
 runt, Cl. Auctor induci potuit, vt venaesectio-
 permitteret, quod videret, ex vnica interdum ve-
 naesectio vires aegrotorum adeo imminutas
 fuisse, vt irritantibus medicamentis postea excita-
 dae fuerint, illique aegroti ex morbo conualescen-
 tes longius ac alii, temporis spatium in colligendis
 viribus consumserint. Venaesectionis repetenda
 rarissime obuenit necessitas. Febris moderamen-
 saepius

Maepius sine venae sectione praestiterunt apozemata
antiphlogistica. Solo sero lactis, pro ratione virium
aegroti plus minus vinoso, multi ex morbo conua-
luerunt, cuius libris quatuor, si adfuerunt signa
resolutionis sanguinis putredinosae, adiecit uncias
tres syrupi diacodii et drachm. unam spiritus sul-
phuris per campanam elicit, et omni hora uncias
tres vel quatuor assumi iussit. Absque syrupo hoc
medicamen stranguriam et diarrhoeam forte ob
combinationem spiritus sulphuris euni sero, per
vinum affusum facto, excisuit. In convulsioni-
bus paregorica sine camphora, et haec sine illis et
epispasticis nihil valuerunt. Quibus somnum adime-
bat morbus, iis unc. vna syr. diacod. illum concilia-
bat; haec dosis tamen et quaternis etiam horis
repetita non sufficebat in quodam aegro, petechiis
oborto, qui nulla grauis expertus symptomata ad
septimum usque diem leuiter aegrotare videbatur:
nec hoc die symptomata inerelescebant, nec grauiora
accedebant praeter hoc vnicum, quod aeger ab
hoc die clamare et canere vsque incipiebat. Coer-
cuit tandem hoc singularis generis delirium, quod
soli inordinato spirituum vitalium motui tribuit
Cl. Auctor, potione ex aqu. menth. unc. vna, syr.
diacod. unc. semis. laud. liq. *SYDENH.* gutt. 40
composita, quoque haustu sumta; et aeger breui
post conualuit. Qui non statim, atque ex hoc
morbo petechiali et miliari conualuerant, nosocomiis egressi fuerant, in veram scorbuticam incide-
runt (abem) ex qua eos corporis motus in aere
puriori, medicamenta antiscorbutica et omni quart-
to die datum purgans reducere. Nonnullos in-
terim, vel imprimis, qui omnem corporis exer-
citationem euitauerant, perniciose huius morbi
vis consumit.

p. 22.

Multi,

P. 26. Multi, qui mense septembri febre hac acuta decumbebant, quotidianam intermittentem simul fuerunt experti. Quia vero viribus aegroti parcendum erat, hanc febrem sine mora cortice Peruviano suppressere conducebat, iis enim confusus, metus non inanis erat, ne aegrotum subsequens paroxysmus trucidaret. Prior interim morbus, intermittente fugata, sine grauioribus symptomatibus leuiter processit. In hoc quoque mense singulis exanthematum eruptionem praecessit, hac res facta, euanuit sponte, in vnico aegro eruptioni fuit superstes.

P. 42. Miliaria exanthemata in ictERICA acute simul febriente aegra aequae alba fuerunt, ac in aliis.

P. 48. Saeviit mense ianuario 1759 morbus singularis indolis: non valida febris, non magna sitis, nec ciborum appetitus sublatus, sed solummodo virium languor, capitis grauitas ac temulentia, diarrhoea leuior, foetida tamen, obseruabatur. Haec symptomata perdurabant ad septimum diem, a quo febris augebatur, capitis grauitas abibat in dolorem acutum, quem tamen paucis horis post excipiebat sopor profundus; sequentibus diebus fugacia conspiciebantur mox in hac, mox in illa corporis parte, exanthemata vel miliaria, vel petechialia; decimo demum die subita febris remissio, pulsus intermissio extremorumque frigus mortem in propinquo esse praenuntiabant. Si morbus curationem admitteret, illam emulsiones camphoratae, infusum rad. serpentar, contray. etl. atque vesicatoria nuchae et plantis pedum statim ab initio morbi applicata praestabant.

P. 15. Mensibus augusto 1758, maio et martio 1759 adeo necessaria fuerunt in plurimis aegris vomitoria, vt ea, si ab initio morbi neglecta fuerant, praesentibus iam exanthematibus propinari debuerint, quo nimirum diarrhoea praecaueri et aegri a continua

tinua praecordiorum anxietate liberari potuerint, quod Cl. Auctor exemplo viri, vnius et sexaginta annorum comprobat. Tres herniae et summa senectus in hoc aegro, qui non solum ab initio, sed et in progressu febris putridae, continuis vomitionibus affligebatur, vomitoria interdicare videbantur, sed cum omnia in peius ruerent symptomata, anceps eligere coactus erat Cl. Auctor medicamen, ventre itaque fasciis rite ligato exhibebat vomitorium, cuius operationem cito secuta est tranquillitas et anxietatis vomitionisque remissio; et licet octiduo post eadem symptomata redirent; ea tamen mox dato iterum vomitorio fuerunt profligata et aeger, licet summa senectute confectus, integre conualuit.

In mense aprili febrim acutam, qua permulti p. 61. fuerunt correpti, quarto et decimo die abeuntem secutae sunt quotidianae et tertianae.

Cum morborum horum acutorum natura quolibet fere mense variare et alia atque alia symptomata proferre soleat, vt ex praecedentibus perspeximus, sine dubio rem gratissimam fecisset Cl. Auctor, si cuiuslibet mensis temperiem aerisque vicissitudinem addere adeoque lectores suos in causarum et symptomatum inuestigatione comparationeque inter se adiuuare voluisset.

Morbis acutis immiscuit quoque Cl. Auctor tetani historiam, quae iuuenis quindecim annorum correptus fuerat. Is aliquot dies ante morbi ingressum dolorem in omnibus artubus senserat lancinantem, qui vero, cum ille nunc totus obriguisset, euanuerat. Omnes fere muscoli, ad motus voluntarios necessarii contracti duri, artus ad longitudinem extensi et brachia ad truncum appressa erant et os ita firmiter clausum, vt vix per dentes effractus paucula fluidi copia ipsi posset ingeri. Liber tamen restitit linguae et oculorum motus,

mens

méns non alienata, respiratio libera pulsus naturalis. Cum per nosocomii rationem non liceret vniuersali adhibere balnea, aliam curationis viam ingredi coactus fuit Cl. Auctor. Vt itaque os aperiret, maxillaeque motum redderet, huic cataplasma ex stercore equino cum cereuisia cocto applicari, et potionis ex spir. sal. ammon. drachma vna cum decoctione rutae ad saturationem mixta, additis aqu. rati vnciis tribus, syr. g. an. kerm. vncia composita, omni bihorio cochlear vnum propinari; praeterea bis de die linimentum ex oleo verbasco. c. spir. ammon. spinæ dorsi affricari, illique alterno cucurbitas siccas applicari iussit, qua methodo praestitum fuit, vt die quarto aeger non solum maxillam mouere, sed cibos quoque manducare, octauo manus et brachia, paullo post et pedes extendere, vigesimo suffultientis famuli auxilio et trigésimo demum solus ambulare posset.

p. 76. Febres acutas nunc sequuntur intermittentes et reliqui morbi chronici, quorum varias species annuo hoc spatio obseruauit Cl. Auctor, ex quibus et hic nonnullas modo seligamus obseruationes, quae nostram mouerunt attentionem. Vir scilicet vel praegressa, vel secuta febre aut alio symptomate quotidie hora quarta pomeridiana subito omnia amittebat visum et plenaria afficiebatur amaurosi, quae vero binis horis post abibat, integraque reuertebatur videndi facultas. Idem hic singularis morbus per octiduum eadem hora rediit, tandem vero vncia vna corticis Peruvianæ, intra diei spatium sumpta, sublatus fuit. Cum laudano liquido SYRAPHAMI, quod Cl. BERRYAT* ad febres intermittentes fugandas

* vid. Memoires de Mathématique et de Physique présentés à l'Académie Royale de Sciences par divers Sçavans. Tome II. à Paris 1755. 4. et Commentaires riorum horum Vol. VI. p. 577 seqq.

fugandas miris extulit laudibus, periculum fecit Cl. Auctor pluriesque repetiit. Tantum vero abfuit, vt omnes febres abstulisset, vt e contrario in nonnullis aegris protraxisset paroxysmos, aluum occludisset, aegrosque stupefecisset. In duobus febres hoc medicamine quidem profligatae fuerunt, sed remanens debilitas, stupiditas, deficiens ciborum desiderium longum cardiacorum amarorumque vsum postularunt. Medicamenti interim huius vsum omnem in febribus intermittentibus non abrogari vult Cl. Auctor, sed ad nervosas tantum restringit febres. Longe infeliciori cum successu tentata quoque fuit ab Auctore febrifuga illa arsenicalis medicina a Cl. IACOBI commendata *. Febris quidem ab ea supprimebatur, sed sequebantur ardor quidam continuus in sterno, tussicula sicca, appetitus plenarie deletus, sitis ingens, virium defectus, capillorum defluuium; et febris hectica certo aegrum interfecisset, nisi Cl. Auctor illi emollientibus oleosis remediis et lactis usu succurrisset, quibus post duos demum menses conuuluit. Idem remedium, quod vero minorem arsenici copiam continebat, denuo tentatum, licet ne suppressisset quidem febrim, nihilo tamen minus funesta illa protulit symptomata, vt itaque illud ex omni medicaminum apparatu prorsus sit eiciendum.

Mensis october, nouember et december hydropicis fatales erant, quo tempore, praeter electuarium ex pulu. rad. helen. ialap. sal ammon. conferu. nasturtii, syr. de spin. ceruina compositum et vinum Austriacum cum foliis absinth. et eupatorii cannabini digestum, in anasarca et ascite auxilium

* vid. Acta Acad. Electoralis Moguntinae Scientiarum vtilium, quae Erfordiae est. Tom. I. Erf. et Goth. 1757. 8. p. 216. et Comment. nostr. Vol. VI. p. 621.

auxilium attulit, si tumidae partes decocto eupatorii cannabini calido madidis inuolutae fuerant. Sic quoque non sine salutari effectu in ascite abdomen oleo oliuarum recenti illinitum et calida manuum horam semis perfriatum fuit.

p. 90. Ictero plerumque, praeter serum lactis pro potu ordinario, sola mixtura, ex sapon. venet. vncia una semis soluta in aquae fumar. libra una, cui additae fuerunt vnciae duae syr. fumar. et rhei electi drachma una et semis, mederi solitus est Cl. Auctor. In puella quadam tamen non suffecit haec methodus, superueniebat enim ictero, quo multas iam hebdomades illa laborauerat, intermittens tertiana, cum paroxysmos augebant dolor colicus et inde oritur lipothymiae. Cortex tandem Peruvianus posuit haec non solum symptomata, sed et febrim intermittentem plenarie, icteri maximam partem, subleuit, cura demum per serum lactis finita.

p. 95. Scabiem crustosam siccam cum pulu. rad. ialap. mixto cum conferuis et syrup. fumariae et natron. salutari cum effectu tractauit, reliquos pertinet scabie affectos aegros cum mercurio sublimato, methodo Switeniana, prospere restituit.

p. 103. Omnibus, quos verminare credebat, sine discrimine praebuit linctum ex sale polytrich. pulu. rad. ialap. valerianae. s. phu distae, singulorum drachma una, oxymell. Squill. vncius quatuor atque a drachma una pro ratione aetatis ad vnciam dimidiam quater de die sumi iussit. Hoc medicamentum vermes omnis generis propulsisse, omnesque a vermibus liberasse Cl. Auctor affirmat.

De scrobuto, arthritide, erysipelate, affluente glutinosa, diarrhoea quae tradit, silentio praeterimus eo animo, vt supersit nobis spatium nonnullae sectionum addendi anatomicarum.

1) Vir quinquaginta annorum, per viginti iam annos a tussi excruciatu, nunc grauius aegrotans, curae Cl. Auctoris committitur. Huic oxymel Squilliticum primum, deinde post dimidium annum in noua morbi exacerbatione kermes minérale, cum conseruis nasturtii aquatici et cochleariae, copiosa et purulenta produxerunt sputa: aeger quidem inde admodum leuatus praeter opinionem tamen subito animo delinquens obiit. Cibos auidè semper appetierat assumptosque optime tulerat digesseratque. Nullae horripilationes, nulla febris, nullum delirium, nullaque, praeter anxiam respirationem ex materia tenaci, expectorationem impediēte, alia symptomata obseruata fuerunt. Inciso abdomine apparebat omentum dilaceratum semiputridum; intestina tenuia cuncta in peluim coacta, super his colon in globum conuolutum, ventriculus capax ad sedecim aquae libras, hepar a parte costarum compressum et prorsus cartilaginofum, lien durus fuscus prope peluim, renes plani, parui, depressi, vesica contracta; in thorace lobus pulmonum sinister totus aridus, friabilis, dexter laccidus niger atro grumosoque sanguine refertus, in corde magni polypi, in cerebro superior lobi medii pars ad semi pollicis altitudinem gangraena structa.

4) In viro, quinquaginta annos nato, per plures annos tussiculoso et de continuo dolore obtuso ponderisque sensu in latere sinistro thoracis conuulso, pulmo sinister in corpus rotundum scirrhum lapideae duritiei concretum, binis longis callosisque fistulis, quae plures in ramos diuisae prodiebantur, perrosus, dexter cordis ventriculus, qui magnum continebat polypum, aneurysmatis in modum valde expansus repertus fuit.

6) Febrim tertianam praepropere suppressam a viro triginta quatuor annorum excipiebat languor

totius corporis, ciborum fastidium, dolor ac tumor vtriusque hypochondrii, oedema scroti ac pedum, respiratio anhelosa, cordis palpitatio, frequens lipothymia et tandem mors. Abdomen incisum continebat aquae subrubellae turbidae, thorax vero limpidissimae magnam copiam, vesicula fellea liquorem albumini ouorum colore, sapore spissitudineque simillimum. Hepar scirrhosum erat, lien squamosus tenax pondere tres libras aequabat.

p. 125. 8) In foemina, paullo post, quam inebria prolapsa fuerat in frontem, mortua, cranium quidem integrum, insignis vero sanguinis cum vasa missi copia cerebellum comprimentis aperta fuit. Praeterea in abdomine intestinum coecum aere ita distentum erat, ut illud, valvula BAYHINI deleta, duodecim libris aquae capiendis suffecisset. Colon e contrario totum in terram contractum erat chordam. Vesicula fellea 250 comprehendebat calculos.

9) In foemina, quae hydropica obiit, tota vero nec ictero, nec villo alio morbo unquam infecta fuerat, hepar siccum, durum ac graue ad pugni magnitudinem accedebat; vesiculam velleam, totam exsiccatam albicans calculus, ad vesiculae figuram compactus, replebat.

p. 140. 14) Foemina ab eo tempore, quo onus temporans prona ceciderat, cordis palpitationes et dolorem in hypochondrio sinistro ad ultimam constarum verarum et primam secundamque spurias atque in opposita posteriore parte, loco tribus digitis a spina dorsi distante pulsantem sentiebat. Post anni spatium a modo descripta thoracis parte posteriore tuberculum molle cum corde synchrono motu pulsans apparuit, quod, si cessabant cordis palpitantes, longe minus molliusque erat, cum interdum increvenscens illis, ut fieri solebat, cum vehementia reuertentibus. Octo tamen diebus ante

ante mortem omnis cessauit cordis palpitatio tumorque plenarie euanuit. Huic malo accesserunt mortisque fuerunt causae tussis violenta sicca, febris hectica, insomnes noctes, sudor nocturnus copia et foetore ingratus. In pulmonibus crasso viscido obductis plures vomicae, in cordis ventriculo vtroque magni polypi, aorta a corde ascendens ad curuaturae finem vsque valde dilatata, descendens in loco supra indicato in saccum magnum polyposo sanguine repletum extensa, supra hunc duobus in locis cartilaginosa facta, costa prima spuriarum diffracta, reliquae duae cariosae repertae fuere.

16) Vir, quadraginta nouem annorum, ascite p. 146. et anasarca affectus fuerat. Vtrumque malum prima vice abstulerat vinum squilliticum; superfuit tamen in regione vmbilicali durities. Cum itaque aeger in eundem morbum relaberetur et a nullo medicamento se leuari sentiret, paracenteseos operationi se subiecit, qua octoginta librae aquae crassae rubrae emissae fuerunt, qua facta, tumor intra primum morbi ingressum et hanc operationem notabili increuisse augmento apparuit. Idem post quamlibet operationem, quam octies aeger sustinuit, obseruatum fuit. Tandem vero aeger viribus consumptis post octauam paracentesin, qua centum librae aquae prodire, obiit. Thoraci fluidi multum, abdomini nihil inerat. Hepar, ventriculus, lien sani apparebant. Omentum vero crassum tenacem saccum, magnam, praeter tumorem steatomatosum duas et viginti librarum ciuilium pondus excedentem, aquae foetidae copiam continebat.

17) Calculus, cuius pondus parum scrupulum p. 150. vnum superabat, ductui cystico impactus, causa non solum icteri, sed etiam mortis subsequens fuit. Omnis in hoc cadauere, non solum exterior ossium compages, sed interior quoque structura flauedine imbuta erat.

XIV.

Die Naturgeschichte der Thiere in systematischer Ordnung. Die Vogelgeschichte; entworfen durch IOHANN SAMVEL HALLEN. Mit Kupfern. Zweeter Band. Berlin, bey Christian Friedrich Voss. 1760. 8. Alph. I. pl. 20 tab. aen. 8.

i. e.

IOANNIS SAMVELIS HALLE historia animalium systematica, Historia auium. Tomus. II.

Antequam huius tomi epitomen exhibeamus, Lectores nostros de vero nomine Cl. Auctoris certiores esse, cupimus. Recordamur enim, nos ante duos et quod excurrit annos, primum huius historiae animalium tomum euoluentes, summam historiae animalium systematicae, ab HALLERO elaboratae, exhibuisse *. Verum, cognomen Cl. Auctoris minus recte scriptum ibi esse, iam nunc ex praefatione, alteri tomo praefixa, animaduertimus, Nostrique nomen non HALLER sed abiecta littera R. HALLE scribendum, omnemque erroris culpam in typographum coniiciendum esse, ipse Cl. Auctor notat.

Ipsum librum euoluentes generalem primae historiam de structura, more viuendi, generatione et migratione auium deprehendimus, qua absoluta ordines, genera et species auium traduntur, ita tamen, vt in efformanda dispositione methodica noui nihil Noster addat, sed b. KLEINIVM hac in re secutus ad pedum atque rostrorum formas attendit.

* vid. Comment. nostr. Vol. VII. P. I. p. 15.

attendit et characteristicas auium notas inde desumit. Verum, methodum istam naturalem omnino esse, ex eo patet, quod pro diuersitate ciborum, diuersa etiam rostrorum forma et pro diuersitate locorum, quae ceu domicilia natura auibus concessit, diuersa quoque pedum constitutio necessaria esse videtur. Ita auibus rapacibus rostrum incuruum est et validum, aliae, quae seminibus vescuntur, vt passeress, rostrum breue et validum habent, aliae, vt aquaticae aues, longo rostro, aliaeque alio instructae sunt. Eandem etiam ob causam cum rostris pedes congruunt. Ita paludosae aues longis pedibus incedunt, in aquaticis autem pedum digiti membrana coniuncti, aliarumque pedes aliter iterum constituti deprehenduntur. Qui itaque ad hos characteres bene attenderit, quamlibet proinde auem ad ordinem suum suumque genus et speciem commode referre poterit.

Aues omnes ab omnibus aliis animalibus alatis p. 1. se distinguunt in eo, quod corpus pennis instructum et duplicem maxillam corneam, ex qua rostrum componitur, habeant pedibusque duobus incedant. In plurimis auibus caput pro corporis proportionē minus, quam in quadrupedibus, et rotundius etiam est atque fornicatum. Rostrum corneum, tenax, validum et acutum est, et duplicem elongatam quasi maxillam repraesentat. Oculi auium cum quadrupedum oculis comparati planiores apparent et membrana mobili instructi sunt, quae periophthalmium seu membrana nictatoria vocatur et totum pene, si extenditur, oculum obducit eumque a variis laesionibus defendit. In aliis inferior tantum palpebra mobilis est, in aliis autem, vt in noctuis, vtraque mobilis. Aures concha p. 6. externa; seu lobis destitutae sunt, in nocturnis autem auibus opercula mobilia apposita cernuntur. Reliquarum auium aures ope pennularum, denso

agmine ad eas circumpositarum, defenduntur. Margines rostri membrana quadam instructi sunt, quae labia auis sistit, et in iunioribus tumida, flava et extrorsum reflexa inque adultioribus introrsum inflexa est; in aliis vero, vt in alaudis, ea semper tumida manet. Longitudine colli aues omnia animalia superant, ita tamen, vt in aliis breuius in aliis longius istud appareat. Alae ceu pedes aibus inferuiunt, quarum ope per aerem volitant quasque ad multos vsus impendunt. Constant alae ex tribus articulis, osse nimirum humeri vlna et carpo, in quo pennae remiges locantur, quarum octodecim vt plurimum numerantur et aliquibus minoribus p. 9. obteguntur. Pedes tribus componuntur articulis, femore nimirum crure et pede extremo, qui ex digitis constat. Plurimae aues antrorsum tribus, aliae tamen quatuor aliaeque duobus tantum digitis vnoque retrorsum exporrecto gaudent. In aquaticis aibus digiti isti membrana coniunguntur; in reliquis iidem liberi sunt. Ad vropygium glandula locata est, quae adiposam materiem continet. In posteriori parte cauda cernitur, quae ex duodecim vel viginti pennis reetricibus constat. Quaeuis penna ex calamo et pinna componitur variisque vsibus inseruit. Aliter constituta est plumula, quae abdomen vt plurimum obtegit et ad conseruandum calorem atque ad natandum quid confert. Partes genitales intra anum et glandulam vropygii reperiuntur, qua in re a quadrupedibus differunt omnino aues.

p. 15. Anatomice disquisitae aues varias partes exhibent, quibus se a quadrupedibus quoque distinguunt. Ita cerebro dissecto nec sulci, nec corpus callosum, nec fornix, nec striata corpora reperiuntur. Corticalis substantia medullarem obtegit; ventriculi superius locantur et, vbi callosum alias corpus deprehenditur, medullae oblongatae pedunculi

culi in conspectum veniunt. Striatorum corporum locum membrana striata supplet, plexusque choroideus in ventriculis lateralibus cernitur. Rostrum et sanguinea vasa et nervi intrant. Tympanum ex duabus membranulis constat; loco mallei, incudis, stapetis et ossiculi orbicularis, tenuis canalis osseus animaduertitur, cuius apici parua cartilago trifida apposita est. Labyrinthus tres canales semicirculares, in hominibus reperiundos, repraesentat et meatum auditorium fistit. Lingua in aliis lata, in aliis carnosa, in aliis fissa, longa admodum in aliis, angusta, brevis et tendinosa est. Epiglottis in auiibus deest. Trachea ex pluribus inter se coniunctis circulis constat et in aliis cartilaginea, in aliis fere ossea est. In auiibus aquaticis trachea primo in pectus descendit, tum rursus ascendit iterumque flexa in duos ramos diuiditur. Pulmo ex vesiculis spongiosis constat et dorso tam p. 19. pertinaciter adhaeret, vt vix extendi queat. Loco diaphragmatis nonnullae vesiculae membranosae, poris instructae, in conspectum veniunt, quae, aere repletae, eundem ad ventris longitudinem deducunt. Quivis lobus duplici foramine instructus est, per quod aer in cavitatem abdominis intrat. Oesophagus supra sinistrum ventriculi orificium in bursam rugosam, pluribus tuberculis instructam, ampliatur et ingluviens dicitur. Haec in auiibus, breviori collo instructis, medium pectoris occupat, in aliis autem ad latus colli flectitur. Quae ingluvie destituuntur, in iis infima pars oesophagi copiosis glandulis obsita est. Ventriculus in aliis admodum carnosus et crassus, in aliis amplius admodum et tenuis et quasi faccus membranofus est vel ex vtrisque constat. Colon in omnibus deficit, coecum vero in quibusdam duplex est. Vasa lactea desunt; renes, ad dorsum vtrinque siti, ex contextu ramorum inaequalium constant humo-

remque suum in intestinum rectum effundunt. Testes ad dorsum sub hepate deprehenduntur, quo in loco etiam ouaria in foeminis sunt, quae ex substantia membranosa et fibrosa constant, cui vesiculae racematim adhaerent. Sternum leue quoddam intus concavum extus convexum os est, cuius medium septo diuiditur. Ductus biliarii a ventriculo valde distant, quorum singuli absque coniunctione in intestina se aperiunt. Sedimentum urinae fluida parte copiosius est et cum excrementis ceu alba substantia eiicitur et ad formandam testam forte impenditur.

p. 27. Quod ad naturam auium pertinet, eae breviori temporis spatio perfectiores fiunt, quam viuipara animalia, ad quam rem calor incubationis, dies noctesque communicatus, et cura parentum in cibando multum facere videtur. Masculinum genus formositate vocisque suauitate sequiorem sexum superat. Vorum varietates insignes sunt, ita ut aliae breues, longiores aliae instituunt cantus.

Plurimae aues non nisi post annum pubescunt, licet etiam sint, quae citius statum istum attingant. Masculinum genus dorsum foeminae ascendit sicque rem veneream exercet et brevi admodum tempore se expedit. Aliae vnam tantum aliae plures foeminas eligunt, ita tamen, ut primam haud prius dimittant, quam incubare ista inceperit. Coitu absoluto nidos construunt, in quibus mira varietas tum ratione structurae, tum respectu materiae obseruatur, quo versus vespeream constructo altero die ouum iam in eo reperitur, certoque demum numero deposito incubare incipiunt.

p. 48. Quorum partes sequentes reperies: putamen exterius ouum inuestit, cui interius membranae adhaerent, sub quibus albumen tenuius crassiusque
atque

atque vitellus continentur. A vitello ad obtusum non solum sed ad acutum quoque oui angulum duo corpuscula, paululum solidiora, producuntur, quae ex fibroso contextu conflata chalaquej vocantur et humores in situ conseruant. In vitello cicatricula conspicitur, quae prima pulli stamina continet. Albumen, dum pullus adhuc includitur, ei nutrimento est, vitellus autem, pullo excluso, intra intestina pulli reconditur, primisque post exclusionem diebus nutrimentum suppeditat.

Aues maiores, plus temporis quam minores in p. 54. ouis incubandis consumunt. Omnes aues aquaticae atque eae etiam, quae maiores sunt, oculis apertis, reliquae oclusis, excluduntur. Ex masculino auium genere nonnullae incubationis officium in se suscipiunt et, dum nidum ob famem sitimque ad tempus relinquere coguntur foeminae, oua fouent. Aliae ex illo genere non quidem incubant, foeminis tamen alimenta praebent: aliae autem, vt anseres, nihil prorsus in hac re praestant. Verum non omnes ad incubationem aptae sunt aues, ideoque solis calori exponunt oua.

Pulli propria vi claustra rumpunt, pedes exten- p. 62. dunt sicque collo resistantiam pariunt, qua mediant rima in testa oritur. Testae aliquibus particulis segregatis pullus magis ac magis se circumuoluit sicque intra horam excluditur. Primo die nullo alimento iste opus habet, altero autem parentes alimentum primo tenuius posthac solidius adferunt, vnumque tantum alterumue quauis vice saturare queunt; hinc eas, quae plures pullos fouent, saepius reuolare iisque, quae adhuc esuriunt, alimentum adferre coguntur. Neque sic tamen vllum praetereunt eosque probe discernunt, qui alimento indigent: forte fames singularem vocis mutationem inducit, qua quiuus pullorum esurientium ab altero, iam cibato, discernitur.

Parentes

Parentes praeterea pullos ita disponunt, vt, podice ad nidi-marginem erecto, excrementa facilius ex eo remoueantur sicque nidus purus semper seruetur. Quando demum pulli volare incipiunt, isti quidem a parentibus non statim deferuntur, sed in viuendi modo paululum quasi instruuntur, donec tandem quisque sibi ipse consulere valeat vel in alterum sexum propensio eum a parentum amore auocet.

p. 65. Non omnes aues, quas in regionibus nostris videre licet, in iisdem semper manent, sed aliae earum hyeme appropinquante ob defectum victus oculos nostros effugiunt, aliae vero, frigus famenque magis tolerantes nobiscum degunt. Licet autem varias auium species in regionibus nostris deprehendamus, eas tamen omnes pro indigenis non habendas esse, statuendum est. Quae itaque in terris nostris pullos excludunt pennasque deponunt, pro indigenis, eas vero, hoc charactere non donatas, vt turdos, autumnio tantum ad nos accedentes, pro peregrinis habendas esse Cl. Auctor intumat. Quod ad hirundinum hybernacula pertinet, Noster a b. KLEINIO, quem in pluribus aliis secutus est, discedit, aliamque sententiam fouet. Statuit nimirum b. ille vir, hirundines, inprimis riparias, autumnio accedente, ad arundineta se conferre et, arundinibus adhaerentes cum iisdem in aquam demergi, vere autem adeunte rursus prodire; ad quam rem confirmandam varia documenta et testimonia, coram magistratibus proposita, apposuit sicque in saluo istam rem esse putauit. Haecce quidem testimonia Noster non negat, exinde vero, quod arundinibus adhaeserint hirundines, hybernacula earum non probari posse, putat. Experimentum enim instituit filumque, gummi gutta tinctum pedi hirundinis domesticae circumuoluit, quod anno sequenti non mutatum secum iterum attulit; inde Noster colligit, hirundinem

dinem aquae demersam non fuisse. Colorem enim, dummodo minimo tempusculo sub aqua pes haesisset, certo euauuisse, putat. Accedit et hoc, quod omnes aues reuertentes pingues pennisque nitidissimis ad nos iterum accedant; quod non obseruaremus, si vicin destitutae semino sepultae fuissent.

Indigenas praeterea aues in erraticas et migratorias Noster diuidit, qua in re a b. KLEINIO iterum discessum facere videtur. Ab hoc enim erraticae dicuntur, quae quotannis vere et aestate ob oculos nostros sunt et, hyeme accedente, regiones nostras deferunt, migratoriae vero vocantur, quae vel aliunde ad nos veniunt; autumnno vltius migrantes, vel aestate nobis familiares autumnno auolant aut elementum mutant. Nostro autem indigenae aues vel erraticae vel migratoriae sunt; illae vocantur, quae ad vicina tantum loca migrant, hae vero, quae simul multas regiones transuolant et ad calidiores se conferunt. Quae vero Cel. KLEINIO migratoriae sunt, Nostro peregrinae vocantur, qua in re nec a veritate multum recedere videtur.

Vernationem auium a siccitate pennarum pro-uenire huiusque causam in aeris calidi frigidique vicissitudine quaerendam esse, Noster asserit, insimulque vitalem auium calorem summum caloris animalis gradum esse autumat, idque ex eo, quod subito coeant volentque et semina durissima facile concoquant aeremque summum frigidissimumque perferant, probare studet: naturae vero instinctum ab auis cuiuscunque structura deducit indeque declarat. Ita pica glandes, quercinas colligit inque fruticetis abscondit; rapaces aues vario modo inuadunt; ciconia tectum, quod inhabitauit, hirundo nidum suum adhuc cognitum habet etc.

Quod

- p. 79. Quod ad vsum tandem spectat, quem ex aui-
bus capit homo, iste multifarius est, auesque vel nos
tantum delectant, vel etiam multa nobis sup-
peditant, quae vel indigentiam tollunt vel vitae
nostrae rationem commodiorem reddunt. Gene-
p. 85. rali auium consideratione absoluta ad specialem
earundem historiam Noster accedit easque secun-
dum characteres generales et speciales considerat.
In generali quidem dispositione b. KLEINIVM, ut
monuimus, Noster secutus aues secundum pedum
rostriue structuram considerat, in coordinandis vero
generibus et speciebus aliter paulo Nostrum pre-
cessisse, animaduertimus. Ita secundum KLEI-
NIVM septem constituuntur auium familiae, quo-
rum quaelibet sua genera suasque species habet.
Noster autem duas tantum familias constituere
videtur auesque in eas, quae digitis liberis gaudent,
rursusque in eas, quae digitos, membrana con-
iunctos habent, diuidit, utrasque dein in ordines,
classes, genera, species aliosque minores ordines
distribuit. Quod vero ad speciales auium char-
acteres atque ad historias, quas de aui-
bus quibusdam hinc inde Noster exhibuit, pertinet, nihil no-
bis, cum breuibus ibi se expediat, excerpere
licuit.

XV.

Medical Facts and Experiments. By FRANCIS HOME, M. D. Fellow of the Royal College of Physicians in Edinburgh. London, printed for A. Millar in the Strand, and A. Kincaid and I. Bell, at Edinburgh. MDCCLIX. 8 mai. pl. 18 $\frac{1}{2}$.

i. e.

Facta et experimenta medica Auctore FRANCISCO HOME.

In tres partes omnem hunc librum dispescuit Cl. p. I. Auctor, quarum *prima*, quosdam *epidemicos*, 121. describit morbos, qui in ultimo bello Anglos inter et Gallos ab anno huius seculi quadragesimo secundo ad octauum vsque gesto, Anglorum deuastauerant exercitum et quos obseruandi ille habuit opportunitatem, quum medici castrensis nomine ipsum Anglorum castra sequutum fuisse ex ipso libro intelligamus. Illos iam quidem a Cl. PRINGLE in egregio ipsius libro, *observations on the diseases of the army*, expositos legimus: ex omnibus tamen illis morbis eos tantum selectos se nunc tradere modestè omnino affirmat *Noster*, quos vel omiserit, vel certe non separatim pertractauerit Cl. PRINGLE. In nouem igitur *sectionibus* totidem quoque a se diuersos morbos belli tempore obseruatos proponit, nimirum: *febrim* Anglis *lentam* vel quoque *neruofam* dici solitam: aliam porro *continuum remittentem* annorum 1743 et 1748: *lumbaginem*: *gangraenae* singulare quoddam genus: *variolas*: *febrem miliarem*: dirum istud *coryzae malignae* vel *nae* potius *offium carici* genus, equis adeo

adeo funestum, *the glanders* ab Anglis, *la morve* a Gallis appellatum: *vulnera* tandem *sclopeto* idata.

p. 121-

217.

Altera libri pars septemdecim sectionibus absoluitur, quarum singulae insignem de morbis observationum, in suas classes secundum singulos titulos redactarum, copiam continent, quippe quae sunt *de pulsu*; *arthritide*; *variis tumoribus*; *dropicis*; *febre remittente*; *dysenteria* et *tussi periodicis*; *asthmate humido*, *hepatis abscessu* et *erysipelas*; *calculo* in vtretere haerente; *renum abscessu*; *pulmonum ulcere cum spasms hysterisis*; *tabe*; *hectica febre*; *testiculorum inflammatione*; *gravi in caput lapsu*; *calci fractura*; *cerebri inflammatione* et tandem *de fure lenta vel nervosa*. Harum quidem observationum plurimae breues, clare tamen atque distincte factae et ita exaratae sunt, vt fere dubitemus, num Auctoris singularem, nec vbiuis obuium, candorem potius, an rerum medicarum cognitionem, laudare debeamus. Morborum enim historiam exactam non solum descripsit; sed tales inprimis, quos enarraret, casus selegit, qui funestum habuerant euentum. Quod eas nimirum ob causas a se factum esse bene monet in praefamine operi promisso, quoniam ipsius morbi inde perfectior idea atque cognitio; maior quoque ab illis expectari possit utilitas, ac illi casus suppedient, qui felicem habuerint exitum, quum discamus inde, quam fallax esse possit iudicium in applicandis regulis quae nimis forte paucis innitantur observationibus, quoniam porro nos doceant, qui satis cauti sumus in facienda prognosi neque nimium de bono morbi euentu speremus vel aegris promittamus; et qui tandem Auctori plus concilient fidei, ac si opus quaeuis de suis curationibus enarrauerit.

p. 217.

288.

Tertia denique libri pars quatuor sectionibus non nulla continet *experimenta* de variis rebus medicis capta, nimirum: *de proportionata sanguinis*
velocitate

velocitate corporisque humani calore in morbis, siue de ratione, quam calor ad sanguinis habere dicatur velocitatem, eaque num vera sit? De nitro murali: De perspiratione sic dicta insensibili Edinburgi observata: De morbillorum denique insitione. Generali nunc de hoc libro tradita expositione, praecipua illi adhuc subiungere placet ex illo deprenta.

In Flandria, Gandavi imprimis, sub finem p. f. 1 septembris anno 1742 per quatuor menses insignem stragem inter copias anglicas fecit epidemica febris, a symptomatum indole *lenta* Cl. Auctori dicta. Mentis potissimum alacritatis imminutio observabatur in aegris, adeo ut admodum tarde ad quaesita respondentes, praecipuum inde morbi signum diagnosticum praeberent. Sensim sensimque subsequabatur stupor sine dolore capitis saepe per quatuordecim dies et ultra perdurans. Siccitas cutis atque linguae, respiratio citatior saepius absque pulsus aucta celeritate, vox debilis atque submissa, insignis dolor circa ventriculi regionem, atque diarrhoea, reliquis frequentiora erant symptomata. Interdum, sed rarius, breui dierum spatio iudicabatur morbus per urinam atque sudorem; saepius autem per quinque vel sex adeo septimanas persistens, lente tantum absque conspicua crisi soluebatur, lingua humidior facta; quod nimirum signum omnium erat primum, sanitatis spem faciens. Sudor, si p. 5. prolicere eum liceret, praesertim si eum in finem pediluvium cum aqua calida versus noctem quotidie adhiberetur, optimum morbo afferre videbatur levamen. In tribus hoc morbo defunctorum cadaveribus hepatis pars concava plumbei erat coloris; in vno ventriculus et intestina inflammata, in altero, in quo adhuc aegro mitior tantum capitis dolor et paulo ante mortem leues modo adfuerant convulsiones, cerebri sinus purulenta materie repleti inueniebantur. Vnum quidem mox caput inci-

- dendi habuit opportunitatem; morbi tamen causam proximam in encephalo vix non semper suam habuisse sedem putat Cl. Auctor. Omnibus causis quae ad gignendum hunc morbum aliquid conferre posse visae fuerant, inuestigatis, aerem tantum
- p. 14. humidum neque satis elasticum ceu fere unicam eius fuisse causam confirmat.
- p. 27. In alia epidemica febre continua remittente icterum in omnibus fere aegris, hepar tamen in cadaueribus isto morbo extinctorum semper sanum observauit; vnde colligit, maiorem bilis copiam quam in hepate secerni potuerit, in ipso sanguine
- p. 33. praeparatam fuisse. Ratione temporis, quo morbi castrenses a praecipuis suis causis, aere nimirum calido, vel frigido, vel humido, orti sese exerunt, haec illos praesertim intercedit differentia, quod aestum illico, humiditatem breui temporis spatio, frigus autem post vnum alterumque diem insequantur effectus morborum. Inde a vero propius esse Auctor existimare velit, in priore casu subtiles quasdam particulas a corpore forsan recipi sanguinisque inde circulum turbari; in ultimo autem quasdam in illo retineri, quae deinde per morbum
- p. 38. sensim auctae effectum suum, prodant. Quanta saepius epidemici alicuius contagii sit vis, ex historia febris alicuius remittentis anomaliae apparet, quippe quae omnium epidemiarum frequentissima et aliquam prae reliquis legionem mense iulio adeo aggressa fuit, vt triginta tantum milites ab ea liberi manerent. Continuum ab initio aemulata fuit, saepius in intermittentem, neque tamen raro ex hac iterum in illam abeuntem. Quamuis etiam haud multum periculi cum ipsa videretur esse coniunctum, ita, vt ex 140 aegris, quorum curam habebat Cl. Auctor, septem modo perirent; funesta tamen in his aegris superuenientia symptomata tam cito tamque praeter omnem opinionem ingru-

bant, ut illi vel ab ipso morbo iam per aliquot dies p. 43.
 prorsus liberi, vel certe veram paroxysmorum
 intermissionem experti, subito inciderent in sen-
 suum aliquem stuporem, ingemiscerent absque
 vocis usu, deglutiendi facultatem fere amitterent,
 aluum deponerent inscii tandemque frigidis sudo-
 ribus diffusi expirarent. Quum in non nullis aegris p. 53.
 ad delirium usque ascenderet calor febrilis saepius-
 que accederet diarrhoea; in capite atque intestinis
 sedem suam habere morbum Cl. Auctor existima-
 bat: quum vero cadauer alicuius aegrae aperiret,
 quae iam per quinque dies a morbo liberata sine
 remanente aliquo symptomate, praeter diarrhoeam,
 subito tamen in statum iam iam descriptum illap-
 sa et, eodem adhuc die extincta fuerat: ne minima
 quidem inflammationis signa vel in capite, vel in
 primis viis inueniebat; ex quo colligit, in fluidis
 tantum morbi mortisque causam haesisse. Ex
 aëris tamen humiditate et hunc morbum suam p. 63.
 cepisse originem, inde liquet, quod cum aëre hu-
 mido facto non solum illico ingressus, sed pro
 augmento etiam vel decremento illius simul vel
 auctus, vel imminutus fuerit.

Sub initium anni 1743 lumbago rheumatica p. 76.
 dicta propter sui frequentiam inter epidemicos mor-
 bos referenda fuit. Causam istius proximam vel
 in inflammatione, vel rheumatica obstructione liga-
 mentorum spinæ dorsi vel musculi transversalis
 dorsi quaerendam esse Cl. Auctor arbitratur. Quam
 maxime contra hunc morbum commendat is ali-
 quod linimentum ex pulueris seminis cymini et
 chamomeli drachmis duobus, sale cornu cerui
 drachma semis, camphorae in duabus drachmis
 spiritus terebinthinae solutae scrupulum vnum,
 vnguenti sambucini vnciis tribus et saponis nigri
 communis vncia vna compositum.

p. 81. Militum haud paucos, per continuam febrem remittentem viribus exhaustos, singulari isto gangraenae genere affici obseruauit Cl. Auctor, quod alias aetate confectis solet esse familiare. Pedes horumque digiti ab initio fiebant rigidi sensusque expertes, deinque oedematis in modum intumescere incipiebant, ipsa quidem cute sana permansit uisa, colore eius tantum mutato, ac si acubus esse puncta, tandem vero in liuidum conuerso. Ea vero si incideretur, subiacens membrana saepe deprehendebatur prorsus fiderata. Lente quoque procedebat malum, adeo ut digiti pedesque per duas tresue iam septimanas gangraena essent afflicti ante, quam ulterius serperet; saepius quoque acrius, atque ad cellulosum usque contextum, usque penetrabat.

p. 89. Quam vehementer noceant in vitae regimine commissi errores tum temporis potissimum, quando quis morbi alicuius contagio corripiatur, memoratis digno exemplo Cl. Auctor illustrat. Ab aegro variolis benignis decumbente morbi huius contagium suscepisse videbatur miles quidam, usque sanus. Ab itinere, quod facere cogeretur, non solum valde defatigatus, sed ab humida quoque tempestate madidus, perspiratione inde oppressa, redibat in statiuam, multum spirituosum potum in se ingurgitans. Paulo post in febrem variolosam incidens, adeo grauiter decumbebat, ut, licet variolosae maculae tertio iam die prodire coepissent, tamen eodem die expiraret, oculis faucibusque inflammatis, lingua atra facta, sanguine per tracheam copiose reiecto, aliisque symptomatis, sanguinem in putridam diathesin conuersum denotantibus.

p. 97. Miliaris febris anno 1744 medio hiemis tempore saeuens, valde exitiosa fuit Gandauim. Eius quibus venae secta fuerat, ne vnus quidem curatus.

Vti in omnibus aliis morbis exanthematicis, sic et in hocce morbo, sudores, praesertim si medicamentis excitati fuerint, non iuasse, sed nocuisse, sua quoque experientia confirmat Cl. Auctor.

Nec equos attentione sua indignos esse *Noster* p. 99. iudicans, in dirissimum, cui illi saepius solent esse obnoxii, inuestigauit morbum, quem Angli *the glanders* appellant. Anno iam 1744 in istum inquirens, detexit idem, quod multis annis post celebris ille Gallorum hippiatrus, *LE FOSSE*, inuenit et publici vsus fecit. In carie enim superioris narium ossis earumque membranae internae vlcere et caussam et sedem mali, originem vero in eiusdem membranae inflammatione quaerit. Morbum autem facilius praeuerti, quam curari posse monet, si nimirum inflammatio ista, quam primum per sternutationem fuerit obseruata, per venae-sectionem, remedia refrigerentia et emollientes ex aqua calida naribus admissos vapores tollatur. Quo autem modo ipsa caries auferri forte posse existimat, insimul exponit.

Inter alia, quae de vulneribus sclopetorum vi p. 109. illatis habet, obseruata, consilium, quod olim dederat *LE DRAN*, per experientiam quoque confirmari. *Noster* monet, ex quo nimirum ad auer-tendam maiorem inflammationem statim orbam vul-nerum, simul ac prima iam vice deligentur, scari-fare, vel ea ipsa, si grauis metuenda sit inflammatio, ampliare debet chirurgus. Satis breuem casus p. 111. alicuius memoratu quidem dignissimi visi men-tionem iniectam hic loci legimus, cuius vero am-pliorem omnino desideramus expositionem. Aliquis scilicet miles ita laesus fuisse dicitur, vt lien extra abdomen propenderit, quem insuper propter in-sequentis noctis frigidam temperiem corripuerit inflammatio, aduersus quam etiam applicandi fots nulla adfuerit opportunitas. Insequenti igitur die,

ad praecauendum sphacelum, a medentibus illud captum fuisse, *Noster* ait consilium, vt praescinderent illud viscus. Qua operatione a chirurgo dexterrimo, WILSON, feliciter praestita, vulneratum pristinae sanitati ita restitutum fuisse asserit, vt ipsum post aliquod tempus sanum viderit, neque maiorem in eo erga femininum sexum obseruari propensionem.

P. 145. Singularis porro alicuius tussis periodicae et in modum febris tertianae duplicatae redeuntis exemplum hic loci enarratum legimus. Febris enim paroxysmum ab initio aegrum inuadentem, bidui vero spatio sublatum, sequebatur pertinax tussis, quae singulis noctibus statim tempore reuertebatur et per horam cum dimidia perdurabat, alternis vero diebus sibi respondentibus semper grauior, omnibus aliis remediis, praeter tincturam corticis peruiani, qua tandem oppugnata fuerat, obedire nescia.

P. 178. Ex historia quadam cranii, per infelicem casum equo in lapidem modicae quantitatis fissi, illud potissimum annotari debere videtur, quod non solum plures atque valde longae cranii fissurae, post mortem in suscepta inuestigatione anatomica tantum repertae, nullo studio nullaue arte a chirurgis vel etiam dexterrimis inueniri potuerint in aegro, sed etiam, id, quod fidem fere superare videtur, quod linteo, sinistrae auri, multum sanguinis effundenti, a chirurgo statim intruso et post aliquot horas extracto, satis insignis cerebri particula cum sanguine grumoso inhaeserit. Quum itaque post mortem nono die insecutam, accuratius in laesum cranium inquirerent medentes, praeter alias fissuras plures singularem aliquam detegebant in osse temporali, ita, vt, diffracto osse petroso atque processu mastoideo, libera cerebro pateret via in meatum auditorium externum, tympani membranae parua mole
parte

parte remanente, auditus vero officulis plane nullis repertis.

Ex nonnullis, quos enarrat, casibus febris lentae p. 213. vel neruosaë dictae veri simillimum esse Cl. Auctor colligit et; prouti supra iam dictum fuit, vltcrius confirmat, ipsius morbi causam proximam in glandulosa, quam appellat, cerebri parte suam habere sedem indeque pulsum debilem morbo isti familiarum oriri; a vero insuper propius esse, album illud vrinae sedimentum in non nullis aegris obuim et salutare, a leui quadam cerebri suppuratione, materie ista purulenta ad vias vrinarias delata, prouenire. Contra euacuantium remediorum vir non omnium vsum recte, ni fallimur, disputat Cl. Auctor, vesicatoria tantum et vinum cum aliis ana-lepticis commendans.

Vt inuestigaret, quam in ratione calor febrilis p. 217. sit ad pulsus auctam celeritatem, varia ideo fecit tentamina in aegris tum intermittentibus tum remittentibus febribus laborantibus, morbis quippe talibus, in quibus et maxima et magis subitanea in pulsu obseruari potest mutatio. Postquam enim thermometrum ad scalam Fahrenheitianam accurate confectum, per quindecim aut viginti horae minutias sub axilla aegri tenuerat, gradum caloris in corpore aegroto aequae, ac illius atmosphaerici in camera obuim, et pulsus ictuum in horae minutia obseruatorum numerum, pro diuersis morbi temporibus, simul annotauit; ex quibus nunc ex-
perimentis omnibus infert, inter pulsus ictuum p. 217. frequentiam vel auctam vel imminutam atque calorem insequutum certam aliquam haud dari proportionem, ideoque calorem a sola pulsus frequentia non dependere; aegrum porro de nullo fere symptomate conqueri, quin potius, quod bene satis sese habeat, sibi persuadere, febre tamen satis graui decumbere et ab ipsa morte propiorem esse posse,
li 4 prout

prout obseruare liceat in febribus nervosis, eadem insuper peruuiantum calorem naturalem regere pulsumque reddere fortiozem; per frigoris denique tempus in febris intermittentis paroxysmo calorem insigniter augeri; licet *Schwankti* in *haematologia* sua contrarium asserat, quippe qui experimenta in paroxysmo tantum incipiente instituisse videatur.

p. 228. Nonnulla etiam experimenta *Noster* cepit a nitro murali dicto, siue salino aliquo concreto ex muris, quibus tectorium aliquod opus indutum erat, aedificii, in quo lutum colligebatur, depremta. Illa tamen aequae ac sequentia, de *insensibili perspiratione* in *Scotia* obseruata quantitate, quo etiam repetemus, ampla nimis sunt: interim illud tantum adducimus, quod veri nitri nomine illud concretum insigniri nequeat, sed alcali fossile cum pauco sale volatili alcalico remixtum dici possit.

p. 253. In vltima tandem sectione partis libri tertius nouam Cl. Auctor proponit methodum, qua morbillos, variolarum in modum, inseri fuisseque ideo ipsorum symptomata praecaueri posse putat.

p. 268. Altero itaque ab eorum eruptione die partem cutis quam occupabant morbillorum plurimi in superficie ipsius tantum incidebant et exstillantem sanguinem gossypii particula excipiebat, quam deinde in aliud vulnusculum vtrique brachio illius hominis inflicto, cui inserere volebat morbillorum miasma, immittebat, postquam antea sanguinem ex nouo hoc vulnusculo profluere fuerat, ne hoc nimirum applicatus morbillofus sanguis elueretur, gossypii deinde particula per tres dies ipso vulnere relicta. Ex pluribus igitur tentaminibus sequentia annotauit. Sanguinem scilicet aegro morbillis decumbente iam descripto depremtum, sufficiens continere vim efficiens morbillos, eam vero cito amittere, si vel liber-

p. 285. bus sequentia annotauit. Sanguinem scilicet aegro morbillis decumbente iam descripto depremtum, sufficiens continere vim efficiens morbillos, eam vero cito amittere, si vel liber-

aëri expositus, vel in vase licet bene occluso per aliquot septimanas asseruatus fuerit: inoculato in aegro circa sextum ab operatione diem vt plurimum euolutum esse miasma morbumque ordiri, inoculatorum porro morbillorum, vti variolarum insitarum, morbum multo mitiorem esse ratione febris omniumque symptomatum, ac naturalium pathognomica morbillorum imminentium signa, oculorum nimirum illacrymationem et frequentiorern sternutationem in vtroque morbo, et naturali et artificioso, apparere simili modo; eam forte ob rationem, quod morbillosum miasma acris salinae cuiusdam naturae sit, ideoque potius cum harum partium, quam aliarum, humoribus eo adductis ibique secretis, coire: tussim vero potissimum aliis naturali via aegrotantibus adeo familiarem sapiusque fatalem, in artificialibus aegris fere prorsus abesse; cuius phaenomeni causam hanc esse *Noster* existimat, quod naturales morbilli per miasma in aëre volitans a pulmonibus exceptum oriantur ideoque in cadaueribus ab hoc morbo extinctis pulmones morbillis vel certe maculis inflammatoriis obsessi inueniri soleant: inoculatos insuper morbillos sapius per diarrhoeam iudicari: artificiales quoque morbillos alium morbum exanthematicum per tres iam menses persistentem vna sustulisse: vulnuscula tandem cuti hunc in finem incisa, sub initium febris eruptivae dictae non eo modo, ac in variolis inoculatis, demuo inflammari ac in suppurationem abire. In duodecim infantibus diuersae aetatis, tamen non vltra tredecim annos natis, non nullis quoque infra secundum aetatis annum, cepit experimenta Cl. Auctor, ex quibus nouem experti fuisse morbum videntur per viam artis, vnus morbum passus quidem, sed post aliquod tempus in eundem relapsus ex materia, vti Cl. Auctor arbitratur, nondum satis euoluta, alius morbo quidem correptus, sed naturali potius modo iam ante infectionem

infectus creditus, duo autem prorsus a morbo liberi manserunt, quorum tamen vnum iam olim naturaliter superasse morbum, deinde *Noster* percepit. Quamuis interim haec a Cl. Auctore tentata et enarrata experimenta felicem habuerint euentum, vltiori tamen experientiae noui huius inuenti dignitas atque vtilitas relinquenda esse videtur.

XVI.

A Treatise on the three different Digestions and Discharges of the Human Body. And the Diseases of their principal organs. By EDWARD BARRY M. D. F. R. S. Professor of Physic in the Vniuersity of Dublin, and Physician General to his Majesty's Army in Ireland. London 1759. printed for A. Millar. 8 mai. Alph. 1 pl. 5.

h. e.

Tractatus de tribus diuersis digestionibus et excretionibus corporis humani et morbis praecipuorum, huc spectantium, organorum Auctore EDVARDO BARRY.

An te triginta, et quod excurrit, annos Cl. Auctor tractatum de phthisi pulmonali ediderat, et in illo de nutritione, nec non de fabrica et vitiis pulmonum disseruerat *, in praesenti igitur tractatione varia ibidem proposita partim repetiit, partim

* Editio secunda et auctior, quam conferre potuimus, Londini 1727 in 8 mai. prodiit. A Treatise on a Consumption of the Lungs with a previous Account of Nutrition and of the Structure and Use of the Lungs by EDWARD BARRY, M. D.

correxit et, inspersis variorum scriptorum recentiorum assertis, nonnulla therapiae capita ex praemissis physiologico - pathologicis illustrare annisus est. Tres primarias digestiones humorum corporis animalis praecipue considerat, primam nimirum, quae in primis viis absoluitur, secundam, quae in pulmonibus et sanguinis circulo fit, tertiam, quae in feri et lymphae ulteriori praeparatione consistit. Vti vero primae digestionis excretionem foecum aluinarum iungit, sic cum secunda urinae et cum tertia perspirationis et sudoris excretionem connectit, ex quibus ratio tituli, huic libro praefixi, patet. Nos, pleniorē ideam operis exhibitori, summam capitum breuiter indicabimus, inspersis passim nonnullis annotationibus.

Prima digestio in *capite primo* consideratur et p. 1. actio ventriculi et intestinorum in alimenta et potulenta masticata et deglutita succincte explicatur, Calori, per varias causas excitato alii, alii dissol. p. 20. venti cuidam fermento, alii mechanicae actioni digestionem in ventriculo adscribunt; Noster omnes has causas coniunctas, sed suo modo limitatas assumit, et ostendit nec fermento actiuo acri, nec vi musculari digestionem ciborum in ventriculo adscribi posse, cum vera solidi dissolutio non semper locum habeat, sed tantum attenuatio et extractio. Hac data occasione monet, quantum fallantur mechanici, si in viribus ventriculi et cordis etiam mensurandis inter vim absolutam, quam exercere possunt, et inter vim, quam actu exercent, et quae pro ratione resistantiarum varia est, non satis distinguunt.

Venas meseraicas quoque humores ex intestinis p. 29. resorbere cum multis aliis assumit, et aquas chalybeatas et succos lacteos amaros plantarum quarundam resoluentium in corrigenda hepatis obstructione sine hac resorptione assumpta, non adeo efficaces

- efficaces fore, ostendit, cum particulae per chyli
p. 31. vias maxime mutantur. Non suctione tantum, sed pressione intestinorum etiam resorptionem chyli praestari asserit, et huic pressioni quoque adscribit, quod homines robusti ad alui siccitatem proclives sint, cum nimirum chylum copiosius in absorbentia vasa premant, addit etiam in his resorberi tenuissimam foecum aluinarum partem, quae ut volatilis spiritus ad vigorem machinae totius multum confert, et monet simul imbecilles homines, purgantibus medicamentis debilitatos, ex hac analogia assumpta assa foetida et volatilibus medicamentis resciri.
- p. 35.** In sectione huic capiti adiuncta de appetitu et digestionem deprauatis agitur. Causae famis, et eidem oppositi defectus appetitus, succincte indicantur et remedia subiunguntur: v. c. in viscidis copia, ubi roborantia et aromatica medicamenta non conueniunt, praeter amara et aloetica, purgantia, etiam emetica conducunt, his enim non solum euacuatio viscidis et stimulus fibrarum reuertarum praestatur, sed etiam secretio bilis adiuuatur. Emetica autem ieiuno ventriculo dari iubet exhibita ad operationem promouendam larga copia infusi chamomillae, magis tamen commendat infusi calidi armoraciae moderatos haustus, quod viscidum attenuat, illudque quasi in aquam resoluit, et ventriculum volatili suo sale stimulat et roborat.
- p. 53.** In capite secundo de secunda digestionem agitur, quae non tantum mutationem chyli in sanguinem, per pulmones praecipue praestitam, sed et sanguinis in tenuiorem humorem, quem ille serum dicit, inuoluit. Tempore igitur, et ratione huius digestionis definita, in sectione addita de tenacitate sanguinis agit. Minime vero de cruore, sed de serosa sanguinis parte, per calorem in inflammatoriis nimirum febribus coagulata disserit; dissipat itaque inter hoc coagulum et inter lentorem sanguinis

sanguinis a languida circulatione oriundum, et alkalina volatilia medicamenta, quae in hoc casu forte utilis esse possent, in illo maxime noxia iudicantur, cum motum solidorum et ita calorem quoque intendunt. Serum tandem in putrida dissolutione non coagulari monet.

Caput tertium de vrina et morbis secundae excretionis agit. Cruda nimirum est vrina, quae ante primam digestionem, ut decet, absolutam emittitur, hac vero et secunda finita, bene cocta apparet; acrior redditur, si serum non recentius elaboratum, sed diuturna circulatione acius redditum, ad vrinae vias ducitur, et inde signa ex vrina in variis morbis deduci posse declarat. p. 67.

In sectionibus additis varios morbos, qui vrinam concernunt, subiungit. In prima nimirum de genesi calculi agit et ostendit, eos, qui obstructionibus aluiinis laborant, ad genesin calculi magis dispositos esse, cum, priori excretionem non succedente, secunda multas particulas noxias non subigendas suscipiat. Cruda quidem vrina, quae magis aquosa est, genesin calculi vix efficit, serum tamen non rite praeparatum in vitae sedentariae deditis et ex viscido laborantibus particulas terrestres copiosas obtinet, quae oleosis iunctae calculos albos vix duos, sed friabiles efficiunt, in his oleosae partes leuiiores sunt, densius vero et subtile redditum oleum in corporibus robustis exercitatis duriores reddit calculosas concretiones, ex qua differentia quoque medicamentorum calculum soluentium efficacia diiudicanda est. p. 71.

In secunda sectione vrinam in excretionem suam, inprimis per calculos, impeditam considerat, in tertia vero de diabete differentiis differit. EL. Auctor. Primam huius mali speciem cum diarrhoea comparat, et chylum nondum satis subactum per relaxatos tubulos, renales transferri ostendit; secundam ab

ab augmento renum per calculos obstructum deducit, vbi nimirum tubuli non compressi vitium largius secernunt; tertiam a vitio bilis non rite et excretæ et nimiam sanguinis dissolutionem et vrinam largiorem efficiente declarat; quartam nervosam seu spasticam dicit, quæ vrinam albam copiosam et inspidam sistit, auxilia his vitis tollendi idonea simul exposita inveniuntur.

p. 91. Antequam ad digestionem tertiam et mutationem inde declarandam progreditur Noster, de natura animalium et vegetabilium in *capite quarto* differit. Vegetabilem victum hominibus conuovere ex intestinorum fabrica concludit, cum animalia graminuora longum, varie conuolutum et pluribus rugis instructum canalem intestinorum habeant; carniuora breuiorem, minus circumuolutum et per cioribus rugis instructum. Procliuas humorum animalium, qui per se nec alcalinae, nec acidae indolis sunt, in putredinem victum vegetabilem quoque exposcit. Hac occasione de varia putredinis evolutione in hominibus et ea per alimenta, potenta et condimenta praecauenda proponuntur, quæ ad diætam in vario vitæ genere et in morbis acutis et chronicis imperandam applicari possunt.

p. 114. *Caput quintum* tertiam digestionem describit, quæ in continua elaboratione seri in humorem lymphaticum subtiliorem per vteriores progressum in seriebus vasorum tenuiorum praestita consistit, et quam mutationem per obseruata nutritionis pulli in ovo illustrat, et in duabus sectionibus et nutritionis rationem et fluidi neruei indolem et morbos declarat.

p. 127. In nutritione praestanda canales et elongantur et distenduntur et corpus eo vsque incrementa capio quousque cordis vis moderata ratione resistit in minimis superat. Adulti in aequilibrio nutritionis consistunt; senes vero decrescunt, cum resistentia

stentia vasorum maior sit, quam vis cordis et ita successiua quasi quies vsque ad mortem naturalem inducitur. Terrea basis recipit glutinosum coniungens et fluidum tenuissimum, quod per solidas quoque partes transit, easque suo modo humectat, et robur conferuat; nisi enim hoc esset, senilis fibra exsiccata minus resisteret, quam infantis. Nutritio autem non tantum in varia corporis constitutione, aetate et vitae genere, sed et in diuersis partibus corporis illius eiusdemque variat, cum humores non vbique aequali celeritate moueantur, nec ideo simili modo elaborentur; hinc etiam declaratur, quantum somnus nutritioni faueat. In fluidi neruei consideratione Cl. Auctor eius existens p. 152. tiam probat et contra illos defendit, qui vibrationes neruorum assumunt, tandemque praecipuos quosdam huius fluidi effectus in actionibus corporis recenset.

Caput sextum perspirationem et morbos tertiae p. 167.
digestionis et excretionis considerat. Perspiratio enim insensibilis post vltiorem humorum elaborationem perficitur, et ratione quantitatis et qualitatis indolem humorum reliquorum in corpore definit; hi enim si boni sunt et augentur, plethoram sistunt, si imminuuntur, atrophiam inducunt, si qualitate peccant, cachexiae causae sunt. Si nunc, secunda digestionem finita, tertia, vt decet, succedit, perspiratio libera est, et corpus leue et ad actiones aptum deprehenditur. Tertia digestionem imperfecta, perspiratio et cruda et parca est, si rite absoluitur, bene coctam perspirationem sistit; haec tamen si subito reprimatur, peiores effectus sequuntur, in priori statu lentae tantum congectiones, in altero inflammationes excitantur; illae largiore vrinae excretionem, hae sensibili magis perspiratione corriguntur; ex qua re crises et in sano statu et in morbis variis euenien-

euenientes diiudicari possunt. Ex his etiam Noddy externam et internam perspirationem comparat exanthematum in cute oriundorum rationem deducit, et dignitatem perspirationis a SANCTO accuratus expositae et ad reliquas corporis actiones et excretiones accommodatae declarat.

p. 182. In sectione huic capiti annexa de arthritide fufius agit. Cum haud raro defectus vltimae digestionis et excretionis indigestos humores ad articulos deponat, causas et differentias morbi, non mutationes et metastases varie obseruans egregie explicat et medendi rationem ex morbi natura et humorum deprauatione deducit, aptaque remedia proponit, quam succinctam tractationem et alia, quae Cl. Auctor erudite exponit, recensere breui vix assequi possumus.

p. 208. *Caput septimum* de atrophia exponit et Noddy tanta morbi varietate tres potissimum species enarrat. Primam marasimum seu atrophiam nervosam dicit, et omnes causas, quae vim corporis et animi infringunt, allegat; huic itaque obnoxii sunt qui excretionibus continuis inprimis spermatis debilitantur, qui suppressas excretiones patiuntur, qui in febribus imperfectas crises experiantur, qui animi vires nimis intendunt, in his enim omnes actiones ad nutritionem vltimam et fluidi neruei secretionem tendentes sensim paulatimque debilitantur et tristis nutritionis defectus inducitur. Secunda species a relaxatis vasis hepaticis pulmonalibus pendet, et elaboratio humorum deprauata diffuso sudore et vrina, lateritio sedimento conspicua, se praebeat; huic obnoxii sunt imbecilles, vitae otiosae dediti, qui tenui et fluido magis, quam sicciore victu nutrantur, nec non illi, qui nimio usu medicamentorum mercurialium agitati fuerunt. Tertia species purulenta vel saniosa est, in qua nimirum agrius absorpetur

absorptas particulas acres in febrim lentam coniiciuntur, quoinde omnis vis nutritionis destruitur. His speciebus aptam medendi methodum accommodat Cl. Auctor et vbique ad elaborationes et excretionem humorum suo modo adiuuandas, nec non ad robur vasis reddendum respicit. Subiungamus pauca ex hoc capite sparsim excerpta.

In nervosa atrophia amara, stimulantia, aloë-p. 214. tica et rhabbarina purgantia conueniunt, et corpus his ad alterantia medicamenta assumenda disponitur. Purgantium autem doses fortiores non sint, ne debilitatem augeant, et perspirationem iam deficientem infringant, si igitur operatio horum remediorum minus sufficiens est, matutino tempore, aliquot haustus aquae, in comitatu Eboracensi ad oppidum Scarborough * scaturientis, in qua semina cardamomi minoris coquantur, superbibantur, quo blanda euacuatio adiuuatur. His etiam iuscula carniū tenuia, minime vero meraciōra, conueniunt, et cum ambulatio nimis debilitet, motus in equitatione et unctione in rheda iis suadeatur.

In doloribus capitis ex nervosa atrophia pedilu-p. 222. uia conueniunt, sed magis conducit si incrementum pilorum ad aliquot pollices permittitur et pectinatio crebra instituitur, caput autem non tonditur. Si pili, vt in senio, ex defectu caloris et humiditatis in hoc morbo cadunt, ille sanari nequit. In genere monet Noster capillos cerebrum optime defendere, non quod calorem foueant, sed quod superfluos humores perspiratione aucta excernant. In iunioribus et robustis hominibus, vbi aliae excretionēs liberae sunt, tonsura capitis et innoxia et

* Haec aqua sal amarum, terram calcaream et parum martis continet, et duae drachmae salis in aqua solutae aluum leniter mouent.

et nonnunquam utilis est, sed in frigida et languentibus hominibus caput non melius, quam capillis contegi potest; experientia enim edoctus fuit Noster, capitis dolores et decubitus serosos ad oculos praecipue nullo alio modo corrigendos, mitiores redditos fuisse, si capillis incrementum concessum fuerit.

P. 232. In *capite octavo* de structura et usu pulmonum differitur. Motus sanguinis per cor et pulmones et ideo effectus huius motus in sanguificatione breviter declarantur. Cum itaque pulmones princeps organum secundae digestionis sint, et hac non rite peracta, tertia digestio vario modo laedatur, morbos pulmonum imprimis chronicos *capite nono* et ultimo disquirendos sibi sumit Cl. Auctor, et in quinque sectionibus, 1. de catharrhis et congestionibus ad pulmones, 2. de asthmate, 3. de obstructionibus in pulmonibus natis, 4. de haemoptoe, 5. de abscessibus et ulceribus pulmonum differit et traditioni pathologicae monita therapeutica subiungit.

P. 280. Abundantia feri, a perspiratione suppressa possumus oriunda, ad caput et pectus praecipue delinquitur, nec semper pulmones ipsos, sed praeter nares et fauces laryngis et tracheae glandulas occupat, et excretionem pituitae ex his partibus, nec decet, succedente pulmones ipsos a seroso decubitu liberos reddit. Subita tamen harum excretionum cessatio pulmonibus saepe noxia est et phthisin inducit. Ex hac generali consideratione indicationem curatoriam deriuat Noster, et ostendit, quousque regimen diaphoreticum vasa cutanea libera reddenda, quousque pituita, ad pulmones et caput decubitu ibi coqui et reuici debeat, quousque venaesectio et purgantia admitti possint, et quod purgantia mitiora imprimis salina eligi debeant, quippe quae perspirationem haud turbent. Ad HIPPOCRATIS dicta attentus monet, eum non de suppuratione

vera, sed de cocta saepius pituita loqui, quando re-
iectionem puris in his morbis vtilem esse iudicat.
Tandem monet frigidas congestiones ab humida et
frigida aeris constitutione oriundas, a calidis et cum
inflammatoria sanguinis tenacitate coniunctis se-
dulo distinguendas esse.

Obstructiones pulmonum vel in vasis pulmo- p. 309.
nalibus vel bronchialibus eueniunt. Perspirationem
pulmonum ex vasis minimis systematis arteriae
pulmonalis deducit Cl. Auctor, glandularum vero
mucum ex arteriis bronchialibus tantum procedere
asserit, cum lenta haec secretio ex rapidissimo ar-
teriarum pulmonalium flumine deduci nequeat,
hinc minus difficiles iudicat vasorum bronchialium
obstructiones, easque excretionem viscidae materiae
dissipari posse monet, et porro ostendit sensum
irritationis in larynge et trachea omnino ab irrita-
tione in ipsis pulmonibus facta distingui debere, in
illo casu excretio pituitae acris facilius, in altero
difficilius succedit. Obstructiones tamen vasorum
bronchialium interdum habituales factae et systema
vasorum pulmonalium ad difficilem obstructionem
disponere possunt, inprimis si spasmi accedunt.
Obstructio ex tenacitate sanguinis inflammatoria
deriuanda in veram et celerem, ex viscido acri in
lentam magis suppurationem transit; visciditas
autem sine dolore et irritante acrimonia congesta
tubercula facit cum tussi sicca coniuncta; si tandem
humores stagnantes visciidi terrestribus particulis
abundant, verus pulmonum scirrhus generatur.
Ex his varia medendi methodus in obstructionibus
pulmonum ex indicationibus praemissis breuiter
indicatur.

Excretio sanguinis in haemoptoicis aut ex pul- p. 360.
monalibus aut ex bronchialibus vasis euenit, se-
quentia autem signa hanc differentiam indicare
videntur. Haemoptoe ex arteriis pulmonalibus
Kk 2 magnam

magnam sanguinis tenuis et floridi copiam sistit, sine sensu doloris, et excretio interdum plenarie cessat; haemoptoe ex arteriis bronchialibus exiguum sanguinis copiam exhibet, sed excretio longius procedit, et color obscurior sanguinis densioris cum pituita remixti apparet, cum hac dolor in pectore obseruatur. Signis reliquis, quae differentiam haemoptoes declarant, recensitis et indicatione curatoria exposita, venae sectionem eamque repetitam ut praestantissimum auxilium commendat, vasa enim euacuata, aut collapsa, aut, ut in reliquis vulneribus; leni suppuratione contracta, ita mutantur, ut sanguinem non amplius emittant. Infusa ex plantis, quae leniter adstringunt et aestum et acrimoniam corrigunt, postea adhibenda sunt. Specifica itaque medicamenta reiecit Noster et ostendit, tum ea, quae sanguinem incrassant, cum quae vasa minima stringunt, haemoptoes curam haud praestare, sed potius peripneumoniam inducere posse. Idem etiam de sic dictis medicamentis balsamicis, quibus vulneribus externis medemur, asserit. In accuratissimo igitur regimine diaetetico veram curationis viam positam esse monet Noster et curam hactenus

p. 377. praecipue commendat. Si obstructio in pulmonibus nata est, vel ruptura vasorum in haemoptoe ex vehementioribus causis inducta neglecto regimine pessima symptomata inducit; tandem abscessus oritur, cuius causas et genesin, nec non signa currentia Cl. Auctor recenset et inde prognosin

p. 386. variam format. Haereditaria phthisis cum haemoptoe coniuncta ut plurimum tristem exitum habet, haemoptoe tamen ex violenta causa inducta facilius curatur, imprimis si solidae et fluidae corporis partes bene constitutae sint; phthisis fluxui menstruo vel haemorrhoidibus suppressis succedens vix sanatur; phthisis ex obstructione et inflammatione pulmonum nata sanationem admittit, si febris et

et respiratio moderatae sunt, et abscessus optimum pus per expectorationem dimittit, minime autem si febris periodica sit, et pus malae notae excernitur. Phthisis cum tensione hypochondriorum coniuncta periculosa est, vitium enim in chyli praeparatione subesse declarat. De auxiliis in abscessu aperiendo et depurando, quo consolidatio fiat, longius nunc differitur, et ostenditur sub quibus conditionibus curatio abscessuum fieri possit.

De abscessu latente ad pleuram formato, eoque p. 408. aperiendo, quo pus educatur, nunc agit Cl. Auctor et hanc operationem ratione et experientia confirmat. Si pleura pulmonum inflammatur, crassior illa redditur, et ad pleuram thoracis accrescit, quam rem cadauerum dissectiones comprobant; signa collecti puris a tumore externo, ut in aliis partibus desumi nequeunt, nec internae curationes sufficiunt, cum abscessus fistulosi fiant, ibi itaque ubi priores dolores in inflammatione mota fixi erant, ibi incisio instituenda est, veteres etiam abscessum per cauteria aperiabant. Incisio autem periculum inferre nequit, et eo tutius a chirurgo instituitur, quando is post integumenta incisa duritiem resistentem a pleura callosa factam sentit. Haec etiam operatio feliciori cum successu instituitur, quam in eo casu, ubi abscessus ruptus empyema format; pus enim per operationem in loco inferiori thoracis, verae operationi empyematis destinato, non tam apte euacuari potest, imprimis cum in longiori mora pus acre et rodens fiat, et facilius resorptum febrim lentam efficiat et augeat. Variis igitur exemplis adductis hanc medendi viam Cl. Auctor illustrat et commendat.

XVII.

Orazione eccitatoria all' introduzione dell' in-
nesto de Vajolo del Sig. Dottore PIETRO
FRANCESCO PIZZORNO Lettore di
Teoria-Medica nelle Scuole del venerabile
Ospitale di Pammatone con l'aggiunta de'
motivi che devono obbligare li Medici ad
abbracciare la pratica di esso del Dottore
CARLO GANDINI. In Lucca per Filippo
M. Benedini 1759. 8 mai. pl. 8.

h. e.

D. PETRI FRANCISCI PIZZORNO Oratio
adhortatoria ad introducendam insitionem
variolarum, additis argumentis, quae medi-
cis hanc medendi viam inire persuadent
Auctore D. CAROLO GANDINI.

Et in Italia de inoculatione variolarum diffensus
medicorum est. Cl. GANDINI igitur cum eam
defenderet et Illust. LOMMELINO nosodochii
Pammatonenfis Directori rationes exponere fuscipe-
ret, orationem Cl. PIZZORNO super hoc argumento
praemisit, ipse vero nonnullas cogitationes addit,
quae ad diiudicandam insitionem variolarum faciunt,
et decem, quae contra hanc medendi viam, mouen-
tur obiectiones proponit easque resoluit.

Oratio Cl. PIZZORNO, quae sub initium an-
ni 1759 in Lycaeο Genuensi in studiorum auspiciis
habita fuit, succincte recenset, quomodo inoculatio
variolarum in Asia a Cireetiae incolis primum suscep-
ta, inde ad Byzantinos et per EMANUELEM TIMONI-
VM Medicum Graecum ad Londinenses deducta fue-
rit, et postea omnium praestantissimorum medi-
corum

corum assensum promeruerit; operatione deinde breviter descripta, ea, quae prae naturalibus artificiales commoda habent, declarat, quod nimirum in dispositis ad morbum suscipiendum apto anni tempore in sanis de reliquo corporibus operatio instituitur, quod porro ex naturalibus vel decimus, ex artificialibus vix ullus moriatur, quod in his pulchritudo faciei conseruetur, et quod tandem ii, qui hac ratione variolas passi sunt, non amplius a crudeli et ingrato morbo afficiantur. Nihil itaque esse, ostendit Orator, quod homines a felici hac medendi via detinere possit, quam potius et inter Genuenses introducendam esse docet.

Praemittit nunc Cl. GANDINI cogitationes p. 3. medico - practicas super variolis, quae ad diuindicandam earundem insitionem ducunt. Licet miasmatis variolosi indoles nondum nota sit, de illa tamen per effectus iudicare possumus. Alii in aere eius contagium continuatum posuerunt, alii in corporibus fomitem variolosum haerere perhibent, nunc cum causa proxima variolarum sit miasma et praedisponens quaedam in corpore, et occasionalis in aere assumi poterit, neque tamen vel vna, vel altera morbum producit, nisi ambae concurrant. Si itaque vna ex his remotis causis leuior est, altera grauior, in benigna epidemia malignae et confluentes, in maligna autem benignae variolae intercurrere possunt, minime tamen negandum est, hac in re et alias et peregrinas causas concurrere. Genus p. 6. autem nervosum primo attingitur, nam in accessu et euolutione variolosi miasmatis haud raro horripilatio, rigor, nausea, vomitus, inquietudo, dolor, stupor et conuulsio accedunt, et observatio docet miasmata quoque alia in primis recedentia v. c. purpurae vel scabiei similes effectus inducere. Licet autem multi sanguinem miasmate infici contendunt, his tamen non assentitur Noster, sed assumit

particulas morbosas, ex aere oriundas, particulas corporis dispositas afficere et primos variolarum motus praestare, quam rem ex concursu particularum, natura contrariarum, in mixtionibus chemicis declarare annitur, et porro diuersam vim per particulas neruis applicatas in gustu vario et aliis phaenomenis simili ratione explicat.

- p. 13. In causam variorum symptomatum, quae ante eruptionem variolarum accidunt, Cl. Auctor inquit, et effectus, quos in sanguine et toto corpore producant, praeter eos, qui miasmati varioloso proprii sunt, inde declarat. Ad conuulsionem vnice respicit, et citatis aliorum de fluido nerueo eiusque motu sententiis substantiam medullarem cerebri, quae quasi inter solidam et fluidam media videtur, aggregatum minimarum cellularum inter se communicantium appellat, quarum cauitates se extendere et contrahere possunt, fluidum nerueum seu spiritus animales aetherem corporis animalis dicit, qui, vti reliqua corpora elastica, comprimari et extendi potest, sic sine canalibus assumtis, in quibus fluidum progreditur et regreditur, varii motus per fluidum nerueum praestandos optime explicari posse Cl. Auctoris sententia est. Ex hac motus idea facilis etiam mutatio systematis neruosi a quolibet irritatione deducitur, et porro declaratur quomodo et elaboratio et secretio humorum iisdem motibus dirigatur et in statu morbozo perturbetur. Sic ex phaenomenis, quae puncturam neruorum
- p. 21. sequuntur, mutationis varia vis declaratur, et febrium natura earumque diuersitas diiudicatur, indeque Noster deducit conuulsionem, quae in variolis oritur, varios motus producere, quae non sequerentur, si nulla cum variolis conuulsio excitaretur. Licet enim varietatem symptomatum in vna eademque epidemia a dispositione fluidarum et solidarum partium in eo, qui variolis afficitur, depen-

dependere concedamus, tamen nondum videmus, quomodo irritatio et inde nata conuulsio ab ipso miasmate varioloso semper et in omnibus subiectis separata assumi possit; id tamen praecipue vrget Noster, conuulsionem a vi miasmatis variolosi esse distinctum effectum et hoc, si sine illa incedit, morbum exitialem inducere non posse.

Febres, quae in desquamatione variolarum interdum eueniunt et letales sunt, inflammatoriae p. 28. dici merentur et gangraenosae, nec a materia variolosa deduci possunt, sed partim a perspiratione suppressa, partim a saburra in intestinis retenta et mota oriuntur, et sanguini destructoriam qualitatem inducunt. Cum autem Noster de primo tantum et ultimo variolarum stadio differat, monet conuulsionem, quae in primo stadio accedit, solam causam esse symptomatum in secundo et tertio stadio variolarum noxiarum, si itaque ex eius sententia conuulsio a vera vi miasmatis variolosi non dependet, huic non nisi vis depuratoria humorum, quae corpori adeo utilis est, adscribi poterit. Con p. 31. uulsionem autem primum symptoma esse, ad quod in variolarum consideratione respiciendum est, ex eo quoque euincere studet, quod remedia antispasmodica, opium, cortex peruianus et alia ab omnibus medicis commendantur et exhibentur, qui etiam in theoria morbi inter se dissentiunt.

His expositis ad artificiales variolas consideran- p. 38. das se conuertit Cl. Auctor, et cum a quibusdam vulnusculis cuti infligendis nulla incommoda oriri queant, in eo tantum est, vt ostendat effectus alios applicationem miasmatis sequentes non ex timescendos esse. Inprimis vrget lentam euolutionem, quae valida symptomata nunquam excitat, qualia ex vehementi applicatione miasmatis oriri possent, nec confluentes fieri variolas, quarum crustae

superficiem corporis in perspiratione cutanea impediunt. Porro monet praeparationem aptam praemitti posse, et tandem commendationem a praestantissimis medicis factam subiungit.

P. 48. Addamus nunc pauca; quae passim in obiectionibus notata inuenimus; prima nimirum obiectio vrget, medicum non excitare morbos, sed eos potius suppressere debere: sed respondet Noster, esse officium medici excitare motus, quibus materia morbosa agitur et medicamenta cuncta inter alimenta et venena medium locum tenere, ipsa etiam therapia per vlcera et erosiones cutaneas praestita, medelam in morbis valido auxilio assequendam declarare. Secunda obiectio a simili contagio morbozo desumitur: miles nempe cane rabido morsus per aliquot dies febre affectus, ab ea largo sudore liberatus fuit, post aliquod temporis intervallum nova febris excitata hydrophobiae et mortis causa exstitit; sic etiam febris post insitionem miasmatis variolosi mota, forte non omnem morbum tollit, sed iterum nouo impetu mouetur; monet vero Noster, nullam inter venenum animalis rabidi et miasma variolosum esse relationem, cum per observationem constantem probetur, sufficientem, et cum veris variolis comparandam, esse depurationem sanguinis et humorum in variolis infectis. Simili ferme ratione ad sequentes obiectiones respondetur et ostenditur, variolas artificiales nunquam grauius malum esse, quam naturales; illis, qui per viam naturalem a variolis liberi mansissent, nunquam variolas per viam insitionis induci. Facile etiam refelluntur obiectiones, quibus vrgetur, non imitandam esse medendi viam, quam barbari populi introduxerunt; nec assertis clarissimorum virorum in re, quae sanitatem et vitam hominum concernit, fidendum esse; theologorum consensum esse acquirendum, antequam inoculationem suscipiamus.

piamus. Obiectio octaua vrget, miasma variolo-p. 64.
sum alia mala et molesta et exitiosa excitare posse,
ea tamen constanti obseruatione prosperi euentus
inoculationis refellitur.

Duae vltimae obiectiones Genuenses concer-p. 67.
nunt; dissentientes enim asserunt variolas naturales
Genuensibus non adeo exitiosas esse, et Noster qui-
dem benignitatem climatis et viuendi rationem
laudat, inde tamen non perspexit epidemiam vario-
losam mitiorem esse; confirmat potius experientia
reiterata, infantibus bonae indolis variolas lethiferas
vel pessimis symptomatibus molestas euenisse, quod
ex systemate nervoso facile irritando declarat. Ge-
nuenses quidem ad res nouas suscipiendas non facile
adigi posse concedit Noster, attamen si exemplo
familiarum illustrium, vt in aliis regnis infectio
commendaretur, hanc medendi viam melius suc-
cessuram esse confidit.

Sub finem tractationis varia contra dissertatio-p. 74.
nes quasdam, quae inoculationem dissuadent, pro-
ponuntur, quae vero ex iis, quae hactenus adduxi-
mus, intelliguntur.

Fränckische Sammlungen von Anmerckungen aus der Naturlehre, Arzneygelahrtheit, Oekonomie und den damit verwandten Wissenschaften. Vierter Band. Nürnberg, bey George Peter Monath. 1759. 8. Alph. I. pl. II. tab. aen. 5.

h. e.

Franconica collectio obseruationum, ex physica, medicina, re oeconomica et reliquis, affinitate quadam cum his connexis, scientiis depromtarum. Volumen. IV etc.

Varias quidem diuersi argumenti hic deprehendimus obseruationes, ex quibus autem eas tantum, quae nostram in primis rem pertractant, commemorare libet.

p. 36. Part. XIX. no. 5. *De saccharo ex acere obseruationem communicat Cl. GRVNER. Arbor haec, cum qua experimentum instituerunt, ea aceris species est, quae a C. BAVHINO in Pinace Acer montanum candidum et ab Ill. LINNAEO Acer foliis quinquelobis inaequaliter serratis floribus racemosis vocatur. Initio mensis martii truncum dictae arboris ad duorum pedum distantiam, a radice computatam, ad profunditatem duorum pollicum cum dimidio perforarunt sicque intra quatuordecim dies sufficientem quantitatem aquae inodorae limpidae et dulcis obtinuerunt. Aqua haec in aheni cupreo, stanno intus obducto, forti ebullitione ad quartae partis remanentiam cocta perque filtrum traiecta, denuo igni admota et ad syrupi spissioris*

spissioris consistentiam redacta fuit. Ab igne dein remotam continuo Noster agitavit, donec ea refrigerit, sicque magma, colore et sapore saccharo sic dicto Thomaeo simile obtinuit. Pari etiam ratione ex aqua nucis arboris saccharum, sed minus dulce, obtineri posse, huiusque aquae ex hac non solum, sed et ex illa arbore tempore frigidiori quantitatem maiorem quam calido colligi, Noster perhibet. Cum autem illa aceris species, cuius mentio hic facta est, rarius in regionibus nostris occurrat, Noster proinde cum ea aceris specie, quae communior est et *acer campestre et minus* C. B. P. et *acer foliis lobatis obtusis marginatis* LINN. vocatur, experimentum instituere, suadet. Praeterea arborem, quae sic tractatur, dummodo semel in anno perforetur, nec medulla eius laedatur, detrimentum nullum accipere perque multos annos hisce vsibus inferuire posse, legimus.

No. 8. *Observationes microscopicas* inferuerunt p. 47.
L et L. A. I. 1) Vinum microscopio subiectum innumeros acaros exhibuit. Vermiculos hos, in caseo alias reperiundos, incuria oenopolae, puritatem vasorum ligneorum negligentis, eo deuenisse Cl. Auctor arbitratur, caseosque inprimis hollandicos ex vinosis cellis relegandos esse, suadet. 2) Guttula ex naso foeminae, coryza laborantis, stilans et microscopio disquisita innumeros vermiculos ouales exhibuit. 3) In vetusto bibliopegorum glutine atque pistorum fermento, microscopio disquisitis, anguillulae in conspectum venerunt, quae, erucarum more, motu reptili progressae sunt, et nouem pedes totidemque circulos habuerunt. Circa os forceps quasi apparuit; caput antennis duabus et vtrinque oculis fuscis instructum fuit; cutis innumeris globulis obsita pedesque, verrucis similes fuerunt. Per totum corpus duae striae,

striae, pro intestinis forte habendae, apparuerunt. Cutis praeterea pellucida et alba, caput linea nigra notatum annulique vltimi extremitati duae verrucae fuscae cum aliquot vncis appositae fuerunt. Caeterum gluten et fermentum, quo vetustiora sint, quoque plus acidie euoluti habeant, eo aptius ad hanc rem esse, deprehendimus.

p. 54. No. 9. *Vermium niualium* descriptionem inseruit Cl. DELIVS. Reperti fuerunt nimirum die decimo quinto mensis Ianuarii anno 1758 in superficie niuis vermes nigricantes pollicemque longi, quorum caput antennis instructum, venter vero ex annulis duodecim compositus pedibus sex donatus fuit. Tardo isti inceserunt gressu nec sextum diem superuixerunt. Vermes hos ex terra in niuis superficiem deuenisse, Noster, cum ROESSELIO eandem sententiam fouens, ostendit. Duodecimo enim dicti mensis die frigus insigne fuit, quod vero altero die ita decreuit, vt cum pluuiosa tempestate commutaretur. Tempestate hac per tres dies durante vermes in conspectum venerunt, die decimo sexto, gelu iterum ingruente, nondum amplius visi.

p. 61. No. 10. *De vermibus singularibus in corpore humano* repertis duas obseruationes adposuit Cl. BOENNEKEN. Sen. A foemina, cui asam foetidam exhibuit Cl. Auctor, vermis viuus vomitu reiectus fuit, qui sesqui cubitalis digitumque crassus pilis longis, nigro - rubescentibus obsitus pedibusque innumeris instructus atque erucae similis fuit. Aliam etiam vermium speciem in tribus infantibus obseruauit Noster, qui vsurpatis pilulis laxantibus, quibus mercurius dulcis admixtus fuit, copiam haud exigua scarabaeorum viuorum cum faecibus eiecerunt. Hi grano hordei non maiores capite

capite atque thorace nigro, pedibus sex et duabus
 alis fuscis instructi, iis similes fuerunt, quos aestate
 interdum in rosis cernere licet.

No. II. *De subitanea viri sani interp.* 66.

rixas morte mentionem fecit Cl. HIRSCHING.
 Vir iuuenis sanus procerus post prandium
 cum focero, sene debili, staturae paruae alter-
 catur; paulo post se inuicem verberibus aggre-
 diuntur, ita tamen vt focer succumbat. Sed mo-
 mentis aliquot vix praeterlapsis alter iste iuuenis,
 sanus antea visus, subito retrorsum cadit exanimis
 et moritur. Corpore disquisito primo die nullam
 laesionem, altero autem maculas hinc inde liuidas
 prehenderunt. Dissecto posthac capite nullam
 laesionem sed omnia fere cerebri vasa, sanguine
 referta et valde distenta, ventriculisue dissectis
 cochlearia aliquot aquae tenuis, flauescantis deque
 reliquo notatu dignum nihil reppererunt. In reli-
 quis visceribus laesionem nullam, nec vllam aliam
 dispositionem, quae mortis causam suppeditare
 potuisset, animaduenterunt. Ex his itaque virum
 istum, inter rixas mortuum, non vi, sed apoplexia
 periisse, collegerunt; idque omni quidem iure,
 cum vita ante acta multum insimul lucis adfuderit.
 Saepe enim memoratus iuuenis animi deliquis et
 cephalalgia laborauit et iracundus admodum fuit,
 adeo, vt ira saepe excandescens se ipsum ignoraret.

Part. XX. no. 2. Obseruationem de virtute sa- p. 121.
lutari aquae pluuiae vel fluuiialis frigidae in curan-
da excoriatione infantum imprimis ea, quae pone
aures deprehenditur, inseruit Cl. BOENNEKEN.
 Lintea nimirum mollia dictis aquis madefacta mane
 et vesperi imponi iubet sicque intra paucos dies
 malum istud cessare, perhibet. Cerussam vero
 pulue-

pulueremque lycopodii, quae alias inspergunt, connoxia in eiusmodi casu reiecit.

p. 128. No. 3. *Tres observationes practicas* communicauit Cl. MÜLLER, quarum prima de verae phthiseos curatione agit. Foeminae, quae phthisi verae fereque consummata laborauisse dicitur, puluerem ex radice ari, aristolochiae rotundae et pimpinellae albae insimulque species ex iisdem radicibus aliisque herbis pectoralibus pro infuso exhibuit, quibus per aliquot menses usurpatis morbus euauisse pristinaeque sanitatem recuperauisse aegra perhibetur. Sed asthmati potius, quam phthisi haec medicamenta adhibita fuisse suspicamur.

p. 135. Altera observatio caecitatem, inter hydropis curationem, subortam commemorat. Abdominis tumore post usum euacuantium fortiorum aliorumque remediorum imminuto, oculi sensim sensimque vigorem amiserunt, donec plenaria caecitas oboriretur. Aegra quidem mali huius ortum remedium istis valentioribus attribuit, dum vero ob animi deliquia, quibus aliquoties vexata fuit aegra, abdomen ligaturis fortibus constringitur, visus aliquanto redit. Qua re percepta ligaturarum usus continuatur insimulque decoctum ex corticibus atque radicibus roborantibus exhibetur, quibus usurpatis visus perfecte rediit.

p. 139. Tertia observatio *dysenteriae, peculiaribus symptomatibus stipatae*, meminit. Vir quidam dysenteria corripitur, ita, ut cum diarrhoea insignis insimul tenesmus accedat. Deiectionibus aluinis sub nocte cessantibus vomitus spontaneus oritur, quo altero die adhuc durante aluius nunc plenarie obstruitur doloresque insigniter augentur. Noster itaque aegro emeticum offert, quod vero iste renuit, dicens, se per tres annos nausea iam, post superatum aliquem morbum, relicta laborare eamque
ita

ita se habere, vt vel minimo motu in vomitum illico degeneraret. Rhabarbarum proinde exhibetur, quod vero vomitu pariter eiicitur; quare Noster clyisma iniici iubet, quo iniecto tanta lypothymia accedit, vt per longum tempus exanimis apparuerit aegrotus. Ad se iterum rediens clysmatum vsum continuatum renuit tandemque elixirio ex chamomillae et cascarillae extracto nec non tinctura rhabarbari parato insimulque infuso chamomillae versusque vesperam diascordio FRACASTORII vsurpato conualuit.

No. 4. Obseruatio de calculo, qui ex uretere p. 143.
per abscessum inguinis sinistri exiit Auctore Cl. RYMP-
PELT. Vir quinquaginta octo annorum aliquoties aegrotans in inguine sinistro tandem tumore cum inflammatione et dolore coniuncto cruciatur, tuncque sibi ipse cataplasma ex farina herbisque emollientibus, in lacte coctis, applicat, quo facto tumor in dies increfcit molliorque fit, et dolores mitiores euadunt. Omni consilio contempto abscessus rupturam naturae committit, praeter id, quod in applicando cataplasmate omni die continuaret. Rumpitur denum abscessus sicque statim puris flauī foetidique mensurae duae et vltra effluunt. Vulnus ipse iterum pertrahat aegrotans eoque, quantum potuit, mundato emplastrum ex dischylo et meliloti emplastro composito imponit, sicque per aliquot tempus absque vulneris consolidatione continuat. Tandem accedit, vt, dum in vulneris deligatione renouanda occupatur, vna cum insigni puris copia corpus durum in terram proiciatur, quod disquisitum lapidis formam habuit et drachmas quinque cum dimidia ponderauit. Corpore hoc peregrino egresso remediisque ad consolidationem facientibus, a pharmacopola quodam adhibitis, vulnus consolidatur, et aegrotans
Tum. IX. Pars III. L1 absque

absque vlllo incommodo relicto sanitatem recuperat.

p. 177. No. 7. *Observationes de febribus catarrhalibus malignis petechizantibus in occidentalibus Franconiae prouinciis per aliquot annos grassantibus* Auctore Cl. HIRSCHING. Ex his tantum notamus, camphoram ab aliquibus in dictis febribus laudatam, noxiam fuisse, eosque fere omnes, qui eam viderunt, obiisse.

p. 226. Part. XXI. No. 4. *Litteras, microscopius quasdam observationes continentes*, ad Cl. LEDERMÜLLER dedit Cl. MAHLING. His animalcula in femine arietis et galli gallinaei reperta nec non anguillulae, in glutine bibliopegorum visae, describuntur adiectisque iconibus illustrantur.

p. 236. No. 6. *Litteras de correctio microscopio anatomico* ad Cl. DELIVM dedit Cl. LEDERMÜLLER. Correctio haec in eo consistit, vt microscopio, quod Cl. LIEBERKÜHN excogitauit, cochlea addatur, qua mediante lens sursum deorsumque dirigi reique disquirendae propius remotiusque admoueri potest. Microscopium in adiecta icone delineatur.

p. 241. No. 7. *Observationes anatomicas* addidit Cl. DELIVS. In infante octo hebdomadam labium superius atque maxilla superior ad vomerem vsque fissa apparuerunt, ita vt nasus adeo interius velumque palatinum et vuula diuisa essent sicque lupti faux quodammodo repraesentaretur. In eodem etiam infante octo costae verae in dextro latere fuerunt, siquidem cartilago primae costae spuriae sterno immediate adhaesit. Tandem etiam locus, vbi canalis arteriosus BOTALLI concreescere incipit, detectus fuit isque ille esse dicitur, vbi dictus canalis cum arteria pulmonali coniungitur.

Part. XXII. n. 3. Obseruationem de vi salutarip. 325.
vitri antimonii cerati communicauit Cl. BOENNEKEN.
Senior. Eximiam huius remedii virtutem, cuius
 praeparatio in Actis Edinburgensibus describitur,
 non solum in dysenteria, sed etiam in lenteria, fluxu
 hepatico et quocunque alui fluxu laudat et expertus
 commendat hacque occasione alius etiam remedii,
 olei nimirum momordicae meminit, quod bono
 cum successu in dysenteria infantum exhibuit.

No. 5. Descriptionem cataractae secundum metho p. 332.
dum DAVIELII instituit Cl. KEPHALIDES. In non-
 nullis aegris, quorum lens erySTALLINA opaca fuit,
 eam bono cum successu extraxit, ita vt specilli
 ope clare et distincte obiecta discernere valerent.
 Restituit etiam Noster aegrotum, gutta serena la-
 borantem. Venaesectione nimirum administrata,
 posthac emeticis repetitis, purgantibus, vesicato-
 riis in nucha tunc in brachiis et furis applicatis,
 remediisque volatilibus externe vsurpatis intra tres
 septimanas visum recuperavit.

Part. XXIII. no. 1. Illustrationes obseruationump. 371.
et experimentorum microscopiorum addidit Cl. DELIVS.
 Hic in nonnullis iconibus habitus et constitutio
 animalculorum spermaticorum atque etiam mu-
 coris, in racemo reperti subque microscopio dis-
 quisiti, illustratur et describitur. Repraesentatur
 etiam in duabus tabulis microscopium MVSCHEN-
 BROECKII, quod vero ita mutatum est, vt ceu no-
 uum considerari atque, cum ad plures vsus impendi
 possit, tanquam vniuersale haberi mereatur.

No. 2. Sectionem in duabus foeminis, quarump. 427.
abdomen in insignem molem excreuerat, instituit Cl.
 DELIVS. In priori abdominis altitudo, a sterno
 ad inguina vsque dimensa, tres pedes cum dimidio
 fuit.

fuit. Ex abdomine post mortem perfollo plus, quam centum et octoginta librae liquoris visceris et obfure rubicundi effluerunt. In posteriori autem, post mortem disquilita, abdominis diameter tres pedes tresve pollices, liquor autem tanta visciditate praeditus fuit, ut, non nisi copiosa aqua iniectione euacuari posset. Hoc euacuato et abdomine disquisito ingens saccus in conspectum venit, qui undique cum peritoneo, omento, intestinis et mesenterio, nec non cum hepatis margine eademque superficie concava atque vesicula fellea, cartilaginibus costarum spuriarum et mucrone lumbi ita concreuit, ut omnia fere viscera abdominis obtegerentur.

P. 437. No. 5. *Observationes chirurgicas* appositae a S. A. K. Prima hominis meminit, qui enteroplocele scrotali, per duodecim dies iam incurata, laboravit. Auctor noster anonymus, sectione instituta, intestini, insigniter tensi, portiones duodecim pollices longam, sacco suo adhaerentem, omentumque destructum et ex parte putrefactum reperit. Intestino separato et reposito, et omnibus ligato huiusque portione aliqua resecta, vultu reque rite tractato post quatuor septimanas convalescivit.

P. 440. Tertia observatio tumoris scirrhusi mentionem fecit, qui, in palpebra superiori oculi sinistri facta tam felici successu exsectus fuit, ut non solum praeterlapso aegra iam in integrum restituta convalesceret.

Ultima demum observatio polypum cardiacum commemorat, qui, in dextra cordis auricula resectus, in duos ramos divisus fuit, quorum maior per ventriculum dextrum in arteriam pulmonalem transiit, ubi in quadraginta ramos minores dissiliit. Alter autem, in vena caua fluctuans

ultra triginta ramulos habuit. Pondus polypi vnam cum dimidia et drachmas tres cum dimidia aequauit.

Part. XXIV. No. 3. *Casus practicos rariores* p. 462.
communicauit Cl. BOENNEKEN, Sen. Primus viri quadraginta annorum meminit, cuius comae omnesque pili, nigris antea donati, post grauem animi affectum in vna nocte niueum colorem induerunt. Sorte post annum mutata, pili etiam mutationem rursus subierunt pristinumque colorem nigrum nimirum recuperarunt.

Alter casus duorum calculorum mentionem facit p. 469. qui ex abscessu abdominis diuerso tempore exierunt. Foemina septuaginta quinque annorum tumorem in inguine dextri lateris obtinuit, quo sponte rupto materies purulenta ultra anum exiit; tandem hoc praeterlapso lapso, postque sex septimanas aliuc iterum, nucis moschatae figuram repraesentantes in conspectum venerunt. Vlcus, dum haec litteris mandata sunt, nondum consolidatum, foemina vero de reliquo sana fuit. Prior calculus scrupulos quinque ponderans, in basi planus et vndique velut ex acinis compositus fuit. Posterior vero, priori fere similis, minor plures superficies et angulos habuit scrupulosque duos cum dimidio ponderauit. Ambo calculi adiecta icone repraesentantur.

Tertius casus excrescentiam commemorat, quae p. 482. in ventre recens nati infantis in conspectum venit. Inter cordis nimirum scrobiculum et vmbilicum integumenta ita diuisa fuerunt, vt cultro quasi discissa apparerent. Ex hac fissura excrescentia rubescens sub membrana pellucida prominuit, quae magnitudine magnum pomum borsdorffianum repraesentauit. Variis auxiliis incassum tentatis infans octauo post partum die praeterlapso obiit. Corpore aperto reque accuratius disquisita Noster

Ll 3

reperit,

reperit, excrescentiam, illam portionem hepatis, peritoneo tectam, constituisse, causam vero huius rupturæ a lapsu, quem mater, onere in dorso imposito, septimo grauiditatis mense passa fuit, absque dubio suppeditatam esse, putat.

P. 487. No. 4. Variæ obseruationes medicæ leguntur, ex quibus sequentia tantum notamus. Foemina ascitica hernia vmbilicali laborat, quæ, aucto hydrope ita elongatur, vt in processum longum extendatur. Hoc sponte rupto sensim insignis copia aquæ effluit; quæ effluxa tumor abdominis et processus euanescent, ita, vt sanitati proxima nunc esse videatur.

P. 492. In dysenteria gluten commune, bonæ tamen notæ, aqua solutum insimulque rubro colore tinctum et cum citri vel aurantio malo mixtum, (sub formâ gelatinæ aëgris exhibitum, opem tulisse, legimus.

P. 493. Decoctum radice iridis nostratis coeruleæ, homini cuidam, hydrope laboranti, exhibitum, omnes aquas exturbauit, ita vt hæmorrhodibus largius post hæc fluentibus vlcereque in pede sinistro oborto, aeger morbo nunc liberatus esse videatur. Hæmo quidam, copiosa pinguedine commesa, de flatibus inde et ructibus insimulque appetitu prostrato per multum tempus conqueritur. Exigua hepatis antimonii portione casu assumpta aliquoties vomitu materiemque sebo similem reiecit, quæ reiecta ægritudine liberatur.

P. 514. No. 6. Quomodo ex brassica radice Napi panis bonæ notæ coqui possit, docet Cl. GLASER. Dicitur nimirum radices lauantur et membrana externa liberatæ atque in partes dissectæ in cribro exsiccantur, tandem arefactæ molendini ope in farinam rediguntur, cuius libræ vni vncia vna duæque drachmæ fermenti panifici additur posteaque eodem modo, vt panis, præparatur et coquitur. Panem inde ortum, sapidum, nullam molestiam corpori inducere et annonæ caritatis penis cerealis defectum supplere posse, Noster autumat.

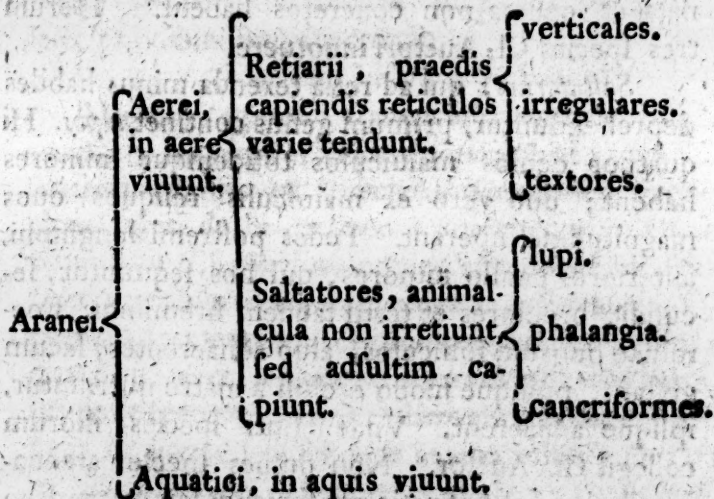
XIX.

Svenska Spindlar uti sina Hufvud - Slagter indelte samt under nagra och sextio färskilde arter beskrefne och med illuminerade Figurer uplyste på Kongl. Vetensk. Societ. i Upsala befallning utgifne af dess Ledamot CARL CLERCK: CAROLI CLERCK, Reg. Soc. Scient. Vpsl. Membr. aranei Suecici, descriptionibus et figuris aeneis illustrati, ad genera subalterna redacti, speciebus ultra LX determinati, auspiciis Regiae Societ. Scientiar. Vpsaliensis. Stockholmiae, literis Laur. Saluii. MDCCLVII, plag. 21. tab. aen. viuis coloribus pict. 6.

Ill. LINNEO dignus discipulus Cl. CLERCK exhibit hic araneorum historiam dispositionemque, qua huc vsque aptior locupletiorque nulla fuisse videtur, et licet Auctor Sueciae tantum indigenos araneos descripserit atque in ordinem redegerit, nullum tamen est dubium, quin reliqui omnes, in aliis terrarum regionibus reperiendi, ad eundem potuerint reduci; cum in construendo systemate Cl. Auctor non solum suas, sed et aliorum, qui de araneis ante ipsum scripserunt, inter quos principes nominabis ELEAZ. ALBINVM et LISTERVVM, consuluerit observationes. Tractatum hunc, in Suecica et latina lingua, vt ex supra indicato eius titulo apparet, conscriptum, actis quidem Regiae societatis scientiarum Vpsaliensis inferendum destinauerat Cl. Auctor, quod etiam dicta societas non abnuerat, sed cum integer ille nimium spatii in vno horum actorum volumine praeripuisset aliis commentationibus, et si in plura dispergi debuisset volumina, orbis eruditus iusto longius caruisset illo, quem tamen vt quam pri-

mum ille acciperet, dignum censebat societas,
 Auctori illa consuluit, vt seorsim ederet. Quare
 etiam factum fuit, vt Cl. Auctor, quod tractatum
 hunc academiae legibus accommodaret, in descrip-
 tionibus breuitati studuerit, auctoresque, quos iure
 citare potuisset, omiserit atque obseruationum plu-
 rimas, quae in systemate condendo nihil iuuant,
 ad completam vero historiam omnino pertinent,
 reticuerit. Cum plures etiam species reperirent,
 quam huc vsque cognitae fuerunt, nomina noua
 excogitare debuit, quibus si alia substituantur, sibi
 perinde fore asserit, nec minus gratum, si post
 reiteratas obseruationes plures species sub vna loca-
 tae fuerint; ex singulari enim plurium specierum
 metamorphosi, quae in diuersa aetate fieri solet, in
 determinandis speciebus magna oritur difficultas.
 Quae in posterum de iis experientia ipsum docu-
 rit, in supplemento cum litterario orbe se commu-
 nicaturum esse spondet, ideoque omnes historiae
 naturalis amatores rogat, si quae vllibi occurrant
 species in hoc libro nondum descriptae, vt illas
 ex methodo, in hoc tractatu recepta, describant,
 depingant et, adiectis araneis, ad Cl. Auctorem
 mittant, quas demum grata mente cum nomine
 Auctoris supplemento inferendas curabit. Haec
 in praefamine praemisit Cl. Auctor, tractatum vero
 ipsum in duas partes dispescuit, in quarum prior
 de *araneis in genere*; in posteriore de *araneorum dis-*
positione in distincta agmina, classes, genera et species agit.
 Partem priorem denuo diuidit in 2 sectiones et in
 priore ea exponit, *quae omnibus araneis communes*
sunt, quorum pertinet eorum modus viuendi,
 mores, victus, metamorphosis, differentia, quae
 intercedit mares et foeminas, modus coeundi, actus
 et cet.; in posteriore vero *distincta araneorum membra*
 describit, quae sunt oculi, pedes, brachia, retinacula,
 os, gula, tubercula quatuor ad retia neenda a Na-
 tura data, anus et similia. Breuiter quidem omnia,

sed ita apte et distincte in vtraque sectione proponuntur, vt nihil deesse credamus, quod ad completam horum insectorum cognitionem iure possit desiderari. Cum ex his vero pleraque ex Cl. HOMBERGII, FRISCHII et aliorum scriptis, quae in omnium manu esse solent, nota sint, iis hic repetendis superfedemus, parcentes spatio ad partem posteriorem, in qua Cl. Auctor copiosior est. Haec nouem capita continet, et systematicam horum insectorum distributionem exponit. Summum diuisionis fundamentum desumit Cl. Auctor a modo praedam capiendi et a retium, quae struere solent, loco, structura et figura. En sciagraphiam totius systematis:

Inter *retiarios* primum genus constituunt *verticales* et nomen a retibus acceperunt; quae linea pene perpendiculari ii expandunt. Habent oculos octo, vt omnes aranei: quatuor aequalis magnitudinis in media fronte in forma quadrata, binos vero in vtroque latere positos, pedes priores longissimos, reliquos successiuam longitudine decrescetes. Species huius generis quatuordecim reperit Cl. Auctor. p. 17.

- p. 48. *Irregulares*, a retibus irregularis formae constructis vocati, secundo generi retiariorum sunt adscripti. Hi inter spissos arborum suffruticumque ramos retia adeo densa extendunt, ut ne parvus quidem culex ea libere peruolare possit. Quoad oculos et pedes cum praecedentibus conueniunt. Horum duodecim repertas species describit Cl. Auctor.
- p. 73. Tertium genus complectitur *textores*, qui retia circularia, pyramidalia et variae figurae texunt. A reliquis retiariis in notis quibusdam characteristicis differunt; in praecedentibus enim longissimi pedes erant anteriores, in his vero posteriores; praeterea tubercula longiuscula ultra anum acuminata et oculos non concretos habent. Horum tres species Cl. Auctori innotuere.
- p. 85. *Saltatorum*, qui ad retia texenda minus habilesprehenduntur, primum genus continet *lupos*. Hi quatuor oculos maiusculos totidemque minores habent; duo vero ex maiusculis reliquos duos magnitudine superant. Pedes postremi longissimi, anteriores paullo minores, qui hos sequuntur, secundi, breuiores et tertii tandem breuissimi. Foeminae puorum folliculos, aluo adhaerentes, secum gestant, pullique modo exclusi a matre nutriuntur, ipsique adhaerent. Vnde viginti species illorum collegit Cl. Auctor. Non omnes species araneorum huius generis retia construendi facultate plane sunt destitutae, quod multi et ipse Auctor crediderat, sed experimento didicit, nonnullos retia, quae sacculos referunt, nere.
- p. 113. Sequuntur nunc *phalangia*, quorum oculos natura situ locauit parabolico ita, ut maximi anteriores, sequentes minores, tertii minimi, postremi demum his paullo maiores, inter secundos et tertios mediae sint magnitudinis. Pedum longitudo in hoc genere varia est. Pectora in aranei,

aranei, quod alii nequeunt, ad latera inclinare et mouere sine difficultate possunt, leui et crebro motu saliant, semperque filum post se trahunt. Sub hoc genere decem species deprehensae fuere.

Araneos, qui partim ab ambis modo descriptis p. 127. generibus ob oculorum situm, partim a textoribus differunt, ad saltatores vero ob motum referendi sunt, in tertium genus colligit Cl. Auctor et eos *cancrisiformes* appellat. Ex septem speciebus, quas accepit, nullos characteres genericos inuenire potuit; quinque quidem species in oculorum situ, qui triangularis est, inter se conueniunt, sed reliquae in eo differunt; nec ex longitudine pedum, quae in qualibet specie itidem variat, certi quid determinari licuit. Characteres itaque ex specierum descriptionibus sunt repetendi.

Alterum agmen araneorum comprehendit, p. 143. *aquaticos*, sed eorum vnica duntaxat huc vsque Cl. Auctori cognita est species. Generales itaque characteres de his nequeunt determinari. Quos obseruauit Cl. Auctor, omnes aquae sunt incolae, licet interdum aerae captandae ergo ad aquae superficiem emergant. Aluum circumdat vesicula quaedam, aere repleta et nitorem chalybis expositi de se spargens; haec aquam ab aluo arcet. Et si vero hi aranei semper fere aquam inhabitant, sub ea tamen eos fila ducere et centonem ad vasis latera attexere vidit Cl. Auctor. Hic cento aquam non transmittit, sed sub eo aranei oua parere pullosque ex iis excludere solent.

Omnibus nunc recensitis generibus id sollemne p. 1. esse, supra iam notatum fuit, quod octo oculis gaudeant; est tamen quaedam, eaque vnica species, duobus tantum oculis instructa ideoque ad nulla praecedentium genera potuit referri, sed a Cl. Auctore sub finem tractatus seorsim *sub nomine araneo-*

araneorum binocularum describitur. In his araneis nulli pectus inter et alium deprehenduntur limites, sed utrumque vnicum efficit truncum; pedum quoque structura, ab illa in reliquis observata longe recedit.

P. 133. Quo etiam methodus appareat, qua in describendis speciebus Cl. Auctor usus est, specimen loco integram speciei tertiae araneorum cancrionium, cui *aureoli* nomen tribuit, apponamus descriptionem.

Medio Iulii deprehendebantur hi in fastigiis arum, affidentes folliculis et custodientes eos intra tabulum ex filis raris contextum.

Oculi, forma triangulari positi: infimi minusculi, superiores quatuor paulo maiores.

Pedes, 2, 1. 3 et 4 breuitate se excipientes; subalbidi; rubidis utrobique articulis, multis pilis dissimiliter longis, setis et aculeis.

Pectus, ovatum, leuiter conuexum, in totum sericatum; facula medium percurrenti, alboque margine proxime pedes vix adspicuo, at proxime alium lucidiori.

Aluus, ovata, sericata; cuneo furuo fimbria luteoanum versus paulatim obscurata circumducto. Huius succedunt flammulae luteae desinentes in marginem punicum, quo superior alui pars adspicua terminatur. Aluus subter semicana; segmento cinereo ad longitudinem.

Brachia, subalbida; articulis fuliginosis, pilis, setis et aculeis nigris.

Retinacula, suffuscula, perpendicularia; tenui, alba lanugine.

Oua, circiter 40 aut 50 in qualibet massula; mediocriter magna, rotunda, noctuina, praecipue proxime ante exclusionem.

Pulli, ineuntibus diebus tunicularibus prodeuntes, in initio fuere satis tenebrosi.

Noua physico - medica.

Questiones medico-chirurgicae, quas Ill. medicorum et chirurgorum societas *Madridi* a Serenissimo Hispanorum Regio Principe *L V D O V I C O* fundata, praecedenti anno consequendis praemiis proposuerat, nuper a nobis commemoratae fuerunt *. Commentarios autem super illis argumentis conscriptos ipsique traditos expectationi suae non fecisse satis, ideoque futuro anno easdem quaestiones eruditorum studio se denuo velle oblatas, ipsam declarasse legimus.

Insuper duas alias, nouas theses exhibuit, quarum singularum optimae elaborationi praefixa praemia eodem anno merentibus decernet. Illarum vna, ut iam huc vsque vsu venit, medicinam stricte sic dictam respicit: *Num. lactis nimirum usus per viuis anni vel longius quoque spatium adhibitus, tale sit remedium, quod arthritidi leuiori et vagae, vel et inueteratae et fixae, quin et ipsi podagrae, moderi valeat? et quaenam dieta et quod vitae regimen vna obseruari debeant?* Altera thesis ad artem chirurgicam pertinet: *Quonam scilicet in casu ad aneurysma tollendum exteraorum tantum remedium usus conueniat? Quinam porro sint casus, in quibus nouiter inuenta machinamentorum genera prae aliis auxiliis adhiberi debeant? Et in quibusnam denique casibus necesse sit, ut deuinciatur arteria?* Qui in explicandis his quaestionibus elaborare velint viri docti, ut ante nouembris primum diem huius, quem agimus, anni 1761 ad Cl. Licentiatum, *ISIDORVM RODRIGVEZ*, Societatis Secretarium, suos mittant commentarios, humanissime rogantur.

Illustris

* vid. Comment. nostr. Vol. VIII. P. II. p. 351.

Illustreis porro Scientiarum Societas *Harlemensis* in ultimo, qualem singulis annis celebrare solet, conuentu, nuper die vicesimo primo mensis maii habito, declarauit, ex omnibus illis commentationibus, quas super oblata *, quaestione acceperit *de causis naturalibus, cur lues per armenta huc usque vagans, diutius iam saeuiant, ac alia vice obseruatum fuerit?* ne vnā quidem ipsius meruisse applausum, ideoque hoc argumentum his iam frustra propositum, se nunc prorsus velle sepositum.

Aliam vero, semel iam praepositam quaestionem, iterum iam futuro anno 1762 exhibet eadem Societas: *Quaenam puta in usum vocanda sint auxilia ad lac in feminis lactantibus augendum, vel imminuendum, vel quoque suppressendum? Quaenam inde mala ut plurimum oriri soleant? Et quo denique modo haec vel praecueri vel curari possint?*

Praeterea duo alia argumenta noua eruditorum examini commendat iam dicta Societas. Ad illorum primum optimus determinari debet modus in ratione vestitus, nutrimenti corporisque motus infantum, ab ipsorum natiuitate ad adolescentem usque aetatem obseruanda, ad longam vitam firmamque ipsis conciliandam sanitatem. Altera thesis concernit agros *Hollandiae*, quo optima nimirum detegantur adminicula, quibus illorum, siue alte, siue depresso fiti sint, terrae pro diuersa harum indole ita coli debeant, ut, quos modo possint, fructus suppeditent. Vir Cl. c. c. H. VAN DER AA, Illustreis huius Societatis Secretarius, accipiet commentationes, quas de singula hac materia ad ipsum velint mittere viri docti. Illae, quae super duabus prioribus quaestionibus conscribentur, ante diem martii primum anni sequentis 1762, de tertia vero exaratae, ante eundem martii diem anni 1763 tradi debent Societati, vel in belgica, vel gallica

* vid. Comment. nostr. Vol. VIII. P. I. p. 179.

gallica, vel latina lingua compositae et ita descriptae, vt legi facile possint.

Petropoli ad nos quaedam habemus relata, ad institutum nostrum pertinentia.

Vir Cl. DAVID DE GORTER, Med. D. et augustissimae Imperatricis Medicus huc vsque Ordinarius, a munere hoc suo discedendi veniam sub initium huius anni petiit atque impetrauit, in patriam hac aestate nunc rediturus.

Itidem Vir Cl. IOSEPHVS THEOPHILVS KOELREVTER, Med. D. et Historiae Naturalis Professor, in Ducatum Würtembergicum, qui ipsi patria est, hac ipsa quoque aestate reuertendi cepit consilium.

Vir porro Cl. GERARDVS FRIDERICVS MÜLLER, Historiographus Imperial. Academiae Secretarius et Historiarum Professor, a Regia Scientiarum Academia *Parisiensi* in Correspondentium, quos nunc appellare huic placuit, numerum receptus nuper fuit.

Insuper Vir Cl. FRANCISCVS VLRICVS THEODORVS AEPINVS, Physices Professor, ab Augusta Russorum Imperatrice Collegiorum dicti Consilarii honore exornatus fuit.

Praeter hunc ab AVGVSTA Collegiorum dicti Assessoris dignitate cohonestatus fuit Vir Cl. IOANNES GEORGIUS MODEL, Petropolitanae iam Academiae Scientiarum Membrum Honorarium, Imperialium pharmacopoeorum primus, cuius de arte chemica praeclara omnino merita plus simplici vice praedicandi habuimus occasionem. Annum ipsi quoque assignatum fuit stipendium mille nummorum vncialium.

Archiatri

Archiatri autem munus b. Cl. CONDOIDI obitu vacuum factum, nemini adhuc datum fuit. Eo interim funguntur Viri Cl. SINOPEVS et LER-
CHE, vterque Imperialis aulae Consiliarius.

Scientiarum denique commemoramus Acade-
miam fecisse nuper iacturam in Viro Cl. MICHA-
LE KLEINFELD, Anatomiae Adiuncto, qui nuper
die ianuarii tricesimo, vel si ad nostros recentiores
factos numerare velis, die februarii decimo, diem
suum obiit supremum.

De Viri Cl. MARTINI FROBENII LEDERMÜLLER,
causarum huc vsque patroni Norimbergensis, me-
ritis circa physicam microscopiorum ope illustran-
dam amplificandamque, aliquoties iam differendi
gaussi fuimus opportunitate. Iisdem ille suis labo-
ribus singularem iniit gratiam apud Serenissimum
Marchionem Brandenburgico Bareuthinum, FRI-
DERICVM, ita vt hoc in numerum suorum Iusti-
tiae Consiliariorum relatus ideoque Norimberga Ba-
ruthum euocatus fuerit.

Anno superiore 1760 sub initium mensis no-
uembris *Lugduni Batauorum* Vir optime meritis
ac insigne sui desiderium relinquens, obiit FRI-
DERICVS WINTER, Med. D. et in Academia
Lugduno-Bataua Professor Publicus Ordinarius,
Sereniss. Arausiom. et Nassou. Principis, GVILIEL-
MI quarti, ipsiusque Regiae viduae, ANNAE,
vtriusque summam imperii Belgii foederati tenentis,
dum viuerent, Archiater. Ortus Cliuus, anno
huius seculi trigesimo sexto Francofurti ad Viadrum
doctor medicinae creatus, *de motu muscutorum* dispu-
tans, anno seculi quadragesimo in gymnasio illustri
Herbornensi Professor Medicinae, post quatuor
annos

annos Franequerae Medicinae et Chemiae Profef-
for constitutus, paulo vero post ad idem munus in
academiam Leydensem euocatus, insignem semper
habuit applausum virosque doctissimos e scholis
suis dimisit, simulque apud aulam Nassouiensem
eximia valuit gratia, longiorem omnino vitam
promeritus: annum aetatis enim, dum ex hac vita
discessit, quadragesimum modo octauum egit.

In archiatri munere secutus ipsum fuit Vir Cl.
HIERONYMVS DAVID GAVBIUS, Med. D. eius-
que ac Chemiae et Collegii Practici in Academia
Lugduno-Bataua Prof. Publ. Ordinarius, Vir nostra
laude superior.

Eodem quoque anno iam superiore 1760 men-
se decembri *Cassellis* in Hassia praematura iatis
morte orbi litterario ereptus fuit Vir Cl. JOSE-
PHVS LVDOVICVS ROGER, Med. Doct. Regg.
Societt. Scientiarum Gottingensis et Monspeliensis
sic dictus Correspondens, qui Gallorum exercitum
hoc, quod tam diu proh dolor! saeuire pergit,
bello sequutus fuerat medicus atque spem, quam
ex merito de ipsius eruditione sibi fecerant viri docti,
illo de *perpetua fibrarum muscularum palpitacione spe-*
timine, nuper a nobis laudato *, confirmauerat.

Est omnino denique, cur doleamus mortem
Viri et doctissimi et indefesso studio clarissimi,
GEORGII LEONHARDI HVTH, Med. Doct. apud
ciuitatem Norimbergensem publice constituti sic
dicti Physici, Caes. Academiae Naturae Curioso-
rum Socii, qui nuper die februarii vicesimo quinto,
a pulmonum morbo oppressus fuit *Norimbergae*
anno aetatis quinquagesimo sexto. Omni non
solum

* vid. Comment. nostr. Vol. IX. P. II. p. 234

solum fidei, dexteritatis ac assiduitatis laude apud cives suos medicinam fecit, sed variis quoque scriptis, praesertim vero non paucorum medici et physici argumenti librorum ex anglico atque gallico idiomate in germanicum verforum translationibus, inter medicos Germaniae doctos famam atque applausum meritus fuit.

Ex nostratibus hic *Lipsiae* nuper obiit aetate confectus, ADAMVS FRIDERICVS PETZOLD Med. Doctor, Chemiae Professor Publicus Ordinarius, Imperialis Academiae Naturae Curiosorum Socius. Natus is erat anno iam superioris seculi septuagesimo nono die mensis maii vigesimo quarto Saydae, quod oppidum in extremis Saxoniae finibus illiusque tractu montano positum est. Patre vsus fuit FRIDERICO, qui senatui illius vrbs inter fuit, et matre MARIA REGINA, ex gente KONIGIA oriunda, a quibus parentibus ingenue multaque cura educatus, tam laetos in litterarum elementis progressus fecit, vt adolescens factus, illustre illud, quod Fribergae floret, gymnasium cum fructu posset ingredi. Postquam ibi vltra quatuor annos in litteras et artes, quae ab humanitate dici solent, insigni studio incubuerat, musicae simul, qua per omnem quoque vitam delectatus fuit, multum industriae impendens, versus finem superioris seculi, anno nimirum eius nonagesimo nono, in nostram vniuersitatem Lipsiensem sese contulit. Ab initio vitae suae academicae philosophum tum temporis hic loci celeberrimum, HARDTIVM, in sapientiae studio Doctorem secutus, medicorum deinde et fama et meritis illustrium frequentabat scholas, IOANNIS nimirum BOHNII, AVGVSTI QVIRINI RIVINI, CHRISTIANI LANGII et ANDREAE PETERMANNI. Quamuis nunc autem per quinque fere annos medicae artis fundamenta edoctus fuisset, prudenter

denter tamen iudicans praecipitatum esse consilium, si quis ex praeceptorum scholis modo egressus, illico ad aegrorum lectos aduolare morborumque curam in se suscipere vellet, binos medicos, medicinae feliciter faciendae laude illo tempore praeclaros, KELLNERVM et GRIMMIVM sibi elegit duces, quibus aegros curantibus adstare indeque medicarum legum applicationem discere quorumque consiliis ipse in artis exercitio uti posset. Itaque hoc modo bene praeparatus, ut artem faciendi consequeretur potestatem, anno huius seculi nono academiam Halensem petiit, quam praeter HOFFMANNVM, GEORGIVS ERNESTVS STAHLIVS illustriorem reddebat, sub cuius viri praesidio dissertationem *de curatione morborum e fundamento* publice eodem anno defendens, Doctoris Medici honores ab ordine medicorum illius academiae consecutus fuit. Lipsiam deinde reuersus, aegrorum, ipsius auxilium implorantium, curam gerere non solum perrexit, sed chemiae potissimum illecebris allectus, ipsiusque quoque singulari studio vix non omne, a vita practica reliquum, tempus tradidit. Viri inde rerum chemicarum peritissimam laudem atque famam post breue temporis spatium adeptus et, ut artis tirones hanc edoceret scientiam, ab iis rogatus, lectiones chemicas publice habuit hacque ipsa ratione ipsius artis ambitum magis magisque emensus fuit in eoque pro viribus amplificando defudauit. Neque omnino negari potest, non solum bene calluisse *Nostrum* hanc, quam prae aliis scientiis professus semper fuit, scientiam, sed varia quoque detexisse noua ad proferendos ipsius limite admodum utilia visa, quo praeter alia hoc quoque referre velimus, quod succinum, ita soluere potuerit, ut in modum KERRINGII, celebris illius medici Danici, embryones, insecta aliaque animalcula, eius ope condiendo a putredine praeseruaret. Ea

quidem cuncta, quae nouiter habuit inuenta, cum orbe quidem erudito se communicaturum esse promiserat; praeter aliquas tamen observationes chemicas atque medicas, ad Academiam Naturae Curiosorum missas, nihil eorum fecit iuris publici, quae tamen forte nunc post ipsius obitum expectari poterunt. Interim a modo dicta Academia in applausus testimonium anno seculi decimo septimo ipsius socius nuncupatus, post quinque autem annos, vigesimo nempe secundo, Chemiae Professoris Publici Ordinarii dicti munere atque honoribus a Pot. nostr. Rege colonestatus fuit. Illi etiam tam diu, quam per vitae aetatisque vires licuit, satis facere studuit; senectutis autem infirmitatibus oppressus per ultimos vitae annos otio honesto se tradere coactus fuit, donec tandem die maii decimo septimo anni huius, quem agimus, 1761 vivere desineret.

Qui haecenus per varia scripta inprimis ad historiam medicinae litterariam pertinentia inter doctos medicos innotuerat, FRIDERICVS BOERNER, Medicinae Doctor et in Academia Wittebergenſi Professor Publicus Extraordinarius, Academiae Naturae Curiosorum et Societatum Teutonicarum Goettingenſis, Ienensis et Helmſtadienſis Socius, nuperrime etiam hic Lipsiae obiit die mensis iunii trigesimo. Lipsia nostra ipsi patria fuerat. Patrem enim venerabatur magni nominis multorumque meritorum theologum, CHRISTIANVM FRIDERICVM, qui *Nostrum* ex DOROTHEA SYBILLA, nata GRAEYIA, susceperat die iunii decimo septimo anni huius seculi vigesimo tertio. Postquam priuata optimorum praeceptorum institutione fructus fuerat, medicorum deinde scholas in Academiis Lipsiensi, Halensi et Wittebergenſi frequentabat. Studiis tum academicis absolutis, Brunſuigam abi-

bat, vt medicinam ibi faceret. Paulo vero post Helmstadium petebat, ibique Doctoris Medici honores atque iura consequebatur anno huius seculi quadragesimo octauo, dissertationem inauguralem *de arte gymnastica noua* sub praesidio b. HEISTERI publice defendens. Quamuis nunc vero priuatis potissimum litterarum studiis aetatem suam tradere constituisset, ab ipsa tamen praxi medica animus non abhorrebat. Eum in finem secedebat Guelpherbytum ibique mox ea gaudebat felicitatis suae parte, vt in amicitiam b. FRANCISCI ERNESTI BRÜCKMANNI, medici illius ciuitatis celeberrimi perueniret in eoque et fautorem rerumque suarum implicatorem et socerum consequeretur. Post aliquot autem annos mutabat animum et Vittebergam se conferebat, in cuius vrbis academia munus medicinam extra ordinem publice docendi a Potent. nostro Rege ipsi demandatum fuerat, quod etiam die nouembris vigesimo nono anno seculi quinquagesimo quarto auspicabatur. Quum aduersa autem valetudine premeretur, ante duos annos ab hoc munere se abdicabat et in patriam vrbem reuertebatur, donec tandem per phthisin viribus exhaustus, nuper expiraret.

Praecipua ab eo haecenus edita scripta sunt sequentia.

Commentatio de ALEXANDRO BENEDICTO, medicinae post literas renatas restauratore. Brunsvigae, 1751. 4.

Comment. de vita, moribus, meritis et scriptis HIERONYMI MERCVRIALIS, Foroliuiensis, ibid. eod. 4.

Comment. de vita et meritis MARTINI POLLICHII MELLERSTADII, primi in Academia Wittembergensi Rectoris Magnifici et Professoris Medicinae. Wolffenbütteli, eod. 4.

Comment. de COSMA et DAMIANO, artis medicae diis olim et adhuc hinc illincque tutelaribus, ibid. 1752. 4.

Die gebährende Frau. i. e. Femina parturiens, ibid. eod. 8.

Super locum HIPPOCRATIS in iure iurando maxime vexatum meditationes. ibid. eod. 4.

Bibliothecae librorum rariorum physico-mediorum historico-criticae Specimen I. Helmstädtii. 1751. Specimen II. ibid. 1752. 4.

De AEMILIO MACRO eiusque rariore hodie opusculo de virtutibus herbarum, diatribe. Lipsiae, 1754. 4.

De vera medicinae origine, potioribus eius ad HIPPOCRATIS vsque tempora incrementis. Programma. Wittebergae, 1754. 4.

Memoriae Professorum Medicinae in Academia Wittebergensi inde a primis illius initiis renovatae, Specimen I. Wittenb. 1754. 4. Spec. II. ib. 1756.

De statu medicinae apud veteres Ebaeos; Dissertat. Resp. *Samuel. Auguf. Wagner.* ibid. 1755. 4.

Noctes Guelphicae siue opuscula argumenti medicoliterarii, reuifa et aucta; accedunt primitiae Wittebergenses. Rostochii et Vismar. 1755. 8.

Antiquitates medicinae Aegyptiacae; Dissertat. Resp. *Paul Faber.* Wittenb. 1756. 4.

Relationes de libris physico-mediceis partim antiquis, partim raris. Fasciculus Imus. ibid. eod. 8.

Institutiones medicinae legalis in usum auditorum suorum adornatae. ibid. eod. 8.

Nachrichten von den vornehmsten Lebensumständen und Schriften ietzlebender berühmter Aerzte und Naturforscher in und um Deutschland. Ersten Bandes 1. 2. 3. 4. 5. Zehend. Zweyten Bandes 1. 2. 3. 4. Zehend. Dritten Bandes, 1. 2. 3. 4. Zehend. Welfenbüttel. 1748-1756. 8.

Memoria CAROLI AVGVSTI DE BERGEN,
Medic. Doct. Path. et Therap. Profess. Publ.
Francofurti ad Viadrum. Acad. Imp. Nat.
Curios. et Reg. Scient. Berolin. Socius.

Quam profuit ad litteras accurate cognoscendas, eos annos, qui discendo destinantur, non, ut vulgo fit, arctis finibus circumscribere, sed quam longissime huius temporis spatium extendere, et ipsa res docet, et exemplum eius viri, cuius vitam cum maxime descripturi sumus. Praeterquam enim quod iuuenilis aetas, cui proprium creditur esse discere, necessario multarum rerum cognitione imbuenda est, quae nullam magnopere cum ipsa disciplina coniunctionem habent, quarumque intelligentia rerum earum, quae disciplina tractantur, cognitioni non admodum prodest, quamquam egregie adiuuat animum cum ad intelligendos libros, tum ad acuendam subtiliter cogitandi et perspicue scribendi facultatem, hoc praesertim in initiis discendis molestum est, quod plerumque nihil nisi sententiarum ordo memoria comprehenditur. Quod etsi contemni non debet: tamen non sufficit. Neque enim videri potest eruditus esse, qui alienis velut oculis videt, quod fere fit eo tempore, quo magistris operam damus, quorum fides et doctrina nos ad credendum recte impellit; sed qui cohaerentes sententias, quas edidicit, ipse sigillatim mente tractarit, qui multa earum cogitatione animum subegerit, ut et celerius arripere possit, et certius retinere, non memoriae vi, sed iudicii subtilitate fretus, qui, quomodo res ex se aptae sint, quid aut vitiosum sit in concludendo, aut parum graue in docendo et confirmando, suo ipse sensu iudicare didicerit, is demum vere poterit doctus, et sui quidem arbitrii doctus, adpellari. Haec

autem res non paucorum annorum industria effici potest; sed, quo maior erit animi facultas, quo acrior cogitandi contentio, quo ardentius denique studium, quæ omnia aetas adfert, eo erit etiam certior spes litterarum vere subtiliterque discendarum. Quod quidem beatus DE BERGEN recte iudicauit, quem paullo post narrabimus cognitis vulgari ratione initiis litterarum magnam etiam partem temporis subtiliori cognitione insumsisse, antequam ipse artem profiteri sustineret. Sed ordine vitam eius exponemus.

Ac si quodammodo ceteris felicior dici potest, cui nobilis contigit patria, certe ea, quæ vitæ rationi, quam quisque secuturus est, maxime conuenit: vel hoc nomine felicia vitæ initia habuit CAROLVS AVGVSTVS DE BERGEN, qui Francofurti ad Viadrum anno huius seculi quarto die vndecimo Augusti natus est, quo quidem vrbs et viuendi humanitate, et litterarum celebritate ei multum profuisse videtur ad tantos doctrinae laudisque progressus faciendos. Sed hoc videri possit cum multis ei commune fuisse. Verum generis nobilitas, siue illa hominum opinione, siue sua dignitate admirationem mereatur, eo maiorem huic viro adfert commendationem, quo pauciores omnis fere aetas tulit, qui cum natalium splendore laudem etiam ingenii doctrinaeque multo maiorem atque veriolem, coniungendam putarent. Refertur enim eius gens ad auctores rerum gestarum memoria satis nobilitatos. Quorum nonnulli quamquam ciuibus pace belloque profuerunt: tamen memoria eorum, si rem vere aestimemus, carior esse non debet, quam si qui ex eadem nati gente ab administranda republica ad litterarum otium se contulerunt, ne deesset huic genti, quo eius memoria omni modo conseruaretur. Patre autem vsus est IOANNE GEORGIO, celeberrimo Medicinæ Doctore et Professore in academia Francofurtana, Scholae

Scholaeque Fridericianae Scholarcha meritissimo, quem dubitamus vtrum filio, eruditionis et vitae laude conspicuo, plus delectatum dicamus, an filium eo patre sibi felicissimum visum esse, cuius discipulus esse posset. Matrem habuit CATHARI-
NAM ELISABETHAM FREMANTIAM, honesti mercatoris filiam. Etsi vero omni ratione adductus est a parentibus ad morum probitatem atque litterarum amorem: tamen ipse ingenii viribus concitatus sua sponte celeriter procurrit, atque statim ab initio optimam de se spem fecit. Fuit enim in vniuersum tanta cupiditate discendi, tamque celeres habuit ingenii motus, vt omnes de eo puero maxima quaeque expectarent. Traditus est scholae Fridericianae praeceptoribus, quos ipse saepe postea confirmavit summa fide in docendo vfos esse, et maxime adiutus est beneuolentia studioque CLAASENII et MICHAELIS, Rectorum, quorum amor deesse non potuit ei, quem ipsis et ingenii celeritas et discendi assiduitas maximopere commendarant. Ab his ad academiae patriae Professores venit, quod ipsi debuit esse longe iucundissimum, cum, quem habuerat domesticum cohortatorem, eum nunc doctorem audire posset. Patri enim dedit operam, et praeter hunc GOELICKE-
NIO, quorum vtrique postea successit, et suo exemplo ostendit, quam praeclara eorum fuisset disciplina. Hanc autem eo facilius secutus est, postquam ab HERRMANNO acceperat mathematica. Iam etsi quinque annis hoc modo peractis probabili instructus erat rerum medicarum scientia: tamen cum se nondum satis profectum intellexisset, aut sibi certe, nisi vltcrius progrediretur, intra vulgares fines subsistendum esse, cumque ingenium viri et studium hanc penuriam pati non posset: non solum plures annos discendo transmittendos statuit, sed adiungendam etiam eorum cognitionem, qui

aliis locis eruditionis fama ornamento essent. Fuit enim haec fortuna viri, quod in ea tempora incidit eius vita, quibus ad summorum virorum et amicitiam et disciplinam adplicare se potuit. **BOERHAVIUM** igitur, **ALBINUM** et **GRAVESANDIVM** qui potuit talis vir, qualis fuit **DE BERGEN**, non adire, etiam si nihil nisi eorum fama eum ad visendam academiam **Lugdunensem** incitasset? Sed noluit esse otiosus eorum admirator, verum perficere eorum beneficio cognitionem, quam domi inchoarat, praesertim anatomiae scientiam augere. Praeterea audit eosdem enarrantes physiologiam, pathologiam, chemiam, botanicen, interfuitque scholis eorum, cum experimentis confirmarent, quae in physicis iam cognorat. Sed ne sic quidem potuit incredibilis discendi cupiditas satiari, nisi eam quoque artem sibi familiarem redderet, quae in summa difficultate tamen magnam haberet vtilitatem. Quare **Parisiis** adiit, ut eo loco Chirurgiam disceret, in quo tamquam sedem fixisset ea disciplina, ibique **BOVDO**, qui eo tempore principatum chirurgorum tenebat, assidue adfuit et tradenti praecepta, et demonstranti vulnerum deligandorum rationem in eorum corporibus, qui in publicis aedificiis publico sumtu curantur. Iam cum multos in hoc genere superaret: tamen et **Argentoratum** petiit, quod ibi commoda erat anatomiae discendae occasio, atque se **SALZMANNO** et **NICOLAI** instituendum tradidit, eoque in loco ad annum seculi huius tricesimum commoratus est. In hoc igitur viro quis neget magnam fuisse doctrinam, qui et in academia patria tanto studio se discendo dicavit, et, quicumque essent apud exteras gentes maxime celebres, eorum quoque institutione usus est? **Argentorato** cum rediret, accessit ad eas Germaniae urbes, quas videre operae pretium erat, ei praesertim viro quem ipsa via ad haec loca deferret, atque sic collectis undique praestantissima-

tissimarum rerum thesauris patriae utilis esse coepit. Sed ne qua re hoc studium impediretur, accommodavit se ei consuetudini, quae introducta est in terris imperio Borussico subiectis, atque Berolini Anatomicum tractavit, quae re medicis conceditur potestas artis faciendae. Secundum haec Doctoris dignitate ornatus est Francofurti, anno 1731, ut, quem virum patria aluisset instituissetque, ei praemia tribueret, et ab eo fructum etiam caperet, qui omnis vnice ad patriam pertinebat. Huius honoris consequendi causa disputationem proposuit de *neruo intercostali* quam sine praeside defendit. Cum igitur doctrinae copia nec occultum pateretur esse hunc virum, et magnam de eo opinionem excitaret, creatus est anno 1732 Professor Extraordinarius Anatomiae in academia patria, quod munus auspicatus est habita oratione de subtilioris anatomae usu in cognoscendis et curandis morbis, et anno 1738 patre mortuo Professor Ordinarius Anatomiae et Botanices. Tandem anno 1744 successit GOELICKENIO, suo olim praecceptor, et munus docendae Pathologiae et Therapiae accepit. Quibus omnibus muneribus tanta cum fide curaue praefuit, quantam ab eo expectare iubebat vitae integritas, et tanta cum utilitate discipulorum, quantam facile promittebat multorum annorum usu comparata eruditio. Eadem fide et integritate usus est in fungendo munere Rectoris Academiae, quo honore quinquies ornatus est. Quod autem per omnem vitam habuerat propositum, ut maxime in anatomicis versaretur, id non solum ex omnihac enarratione vitae scriptorumque eius intelligitur, sed et ex amore, quo erga hanc disciplinam flagrauit, quam vel hoc modo studiosis commendare voluit, quod a rege Borussorum impetrauit, ut, quicumque in vicinia Francofurti vel supplicio interemti essent, vel in publicis aedificiis mortui, eorum corpora Francofurtum disseccanda deportarentur. Idem amor
eum

eum impulit, vt magnam exquisitissimorum librorum anatomicorum multitudinem colligeret, quem admodum omnino ipsi egregia fuit librorum eorum copia, qui ad Botanicen et historiam naturalem pertinent, adiuncto magno instrumentorum physicorum numero. Quare ei facillimum fuit, cum quotidie anatomia occuparetur, etiam sollerter inuenire, quas huic disciplinae prodesse, e quo genere illud instrumentum est, quo caput in tot partes diuidi potest, quot eius ossa sunt. Optandum igitur est, vt longior vita ei contigisset, atque plura eius generis ab eo vtiliter excogitata essent. Sed cum vita etiam academiae Francofurtensi erepta est vtilitas, quam ex scholis eius studiosi capere potuissent. Inopinato enim quodam terrore ex hostium aduentu percussus est, quem paullo post celerius refrigerium excepit, quod dysenteriae causa fuit, cuius vis cum frangi nullo modo potuisset, morbo succubuit die septimo octobris anni 1760, vita omni et laudabiliter et vtiliter acta. Cum autem eum et patria ciuem, et academia doctorem viuum habuerit carissimum, mortuum memori animo conseruet: nos quoque eundem memoriae posterorum commendandum existimauimus.

Index scriptorum a Cl. DE BERGEN editorum:

- Diff. de neruo intercostali pro gradu Doctoris. Francof. ad Viadr. 1731. 4.
- Progr. de membrana cellulosa, non membrana. ibid. 1732. 4.
- Progr. quo Anatomiae praestantia ab obtrectatoribus vindicatur. ibid. 1733. 4.
- Progr. quo ventriculorum cerebri lateralium nouam sistit tabulam. ibid. eod. 4.
- Progr. quod de structura pia matris inter alia nouam nec hactenus visam tradit obseruationem. ib. 1736. 4.

Diff.

Diff. de coactione viscerum. Resp. C. L. *Wessel*. ibid. eod. 4.

Progr. de motu cordis modoque, quo vires motrices eius ad calculum reuocantur. ibid. 1737. 4.

Diff. I et II. de perspiratione viscerum. Resp. G. R.

Runge. ibid. 1738. 4.

Progr. de nervis quibusdam cranii ad nouem paria hactenus non relatis. ibid. eod. 4.

Progr. de alchymilla incano folio fl. maiore baccisque circa radices eius reperiundis. ibid. 1739. 4.

Diff. III. de perspiratione viscerum. Resp. G. A.

Wysockinsky. ibid. eod. 4.

Diff. de pulsu. Resp. B. L. *Huckel*. ibid. 1740. 4.

Diff. de praecipuis controuersis medico-theoreticis systematis organicorum et mechanicorum cum earundem in *inceptu*. Resp. G. A. *Wysockinsky*. ib. eod. 4.

Diff. de *αιματονομια*, siue iudicio medico, ex sanguine per venae sectionem emissio. Resp. I. R.

Oerio. ibid. eod. 4.

Diff. de palpitatione cordis. Resp. L. D. *Herrmann*.

ibid. eod. 4.

De methodo cranii ossa dissuendi cum machinae hunc in finem constructae delineatione. ibid. 1741. 4.

Diff. de vitando errore in diiudicandis phaenomenis antliae pneumaticae. Resp. I. C. *Lindner*. ib. eod. 4.

Diff. de inflammatione sanguinea ex principiis anatomicis et mechanicis deducta. Resp. I. F. de *Haase*.

ibid. eod. 4.

Diff. de conceptione foecunda. Resp. T. S. *Hesse*.

ib. 1742. 4.

Progr. quod disquirat, vtri systematum, an Tournefortiano, an Linnaeano potiores partes deferendae sint? ibid. eod. 4.

Diff. de morbo spasmodico conuulsivo contagii experte. Resp. I. M. F. *Müller*. ibid. eod. 4.

Diff. de lapide lydio medicamentorum bonae notae regni mineralis. Resp. C. E. *Brumbey*. ibid. eod. 4.

Progr.

Progr. quod demonstrat partium anatomés plures esse
haëtenus descriptis et ab auctoris traditis.
ib. eod. 14.

Diff. de abusu et inefficacia terreorum. Resp. Fr.
E. *Ludeti.* ibid. 1743. 4.

Diff. de grauitate metallorum specifica statice et
hydrostatice explorata. Resp. I. G. *Rammelsberg.*
ibid. eod. 4.

Diff. sistens pentadem obseruationum anatomico-
physiologicarum. Resp. I. S. F. *Wideburg.*
ibid. eod. 4.

Catalogus stirpium indigenarum aequae ac extera-
rum, quas hortus medicus Academiae Viadrinae
complectitur, in quo praeter selecta synonyma
generum, specierum et varietatum limitationes
ad mentem recentissimorum rei herbariae scripto-
rum examinantur. ibid. 1744. 8.

Diff. de lapide lydio medicamentorum bonae notae
regni vegetabilis quoad radices, ligna, cortices
herbasque. Resp. I. A. *Wessel.* ibid. eod. 4.

Diff. de venae sectione grauidis suadenda. Resp.
C. *Krausse.* ibid. eod. 4.

Diff. de lapide lydio medicamentorum bonae notae
regni vegetabilis quoad fructus, semina, resinas,
gummi resinas et gummosa concreta. Resp. C. A.
Oehme. ibid. 1745. 4.

Tractatus de thermometris mensurae constantis.
ibid. eod. c. tab. aen. 8.

Diff. de pilorum praeternaturali generatione et pi-
lois tumoribus. Resp. C. C. *Wiel.* ibid. eod. 4.

Diff. de lapide lydio medicamentorum bonae notae
regni animalis. Resp. I. W. *Rammelsberg.* ibid.
1746. 4.

Diff. de lapide lydio medicamentorum bonae notae
regni vegetabilis quoad succos concretos, balsa-
ma et integras plantas. Resp. I. *Reddel.* ibid.
eod. 4.

Diff.

Diff. de spina ventosa. Resp. C. G. *Bruckner*. ibid. eod. 4.

Oratio de Rhinocerote, quam habuit XVI. Oct. 1746. quum tertium poneret Rectoratum Academiae. ibid. 4.

Diff. de maculis punctulis et scintillis aliisque corpusculis visui obseruantibus. Resp. I. H. *Goe-decken*. ibid. 1747. 4.

Diff. de dentibus, qui sub nomine Hippopotami in officinis veneunt pharmaceuticis. Resp. C. G. *Bruckner*. ibid. eod. 4.

Diff. de trachea. Resp. F. W. *Wachter*. ibid. 1748. 4.

Diff. de febre quartana intermittente. Resp. A. I. *Blume*. ibid. eod. 4.

Epistola de Alchymilla supina eiusque coccis ad FR. ERN. BRUCKMANNVM. ibid. eod. 4.

Diff. de fuligine. Resp. G. A. *Isaac*. ibid. 1750. 4.

Diff. qua probatur mensuram et proportionem corporis humani summam perfectionem et rigorem mathematicum non admittere. Resp. I. F. *Geda*. ibid. eod. 4.

Diff. sistens aphorismos de cognoscendis et curandis infantum morbis. Resp. I. S. *Schmid*. ibid. eod. 4.

Flora Francofurtana methodo facili elaborata. Accedunt cogitata de studio botanices methodice et quidem proprio Marte addiscendae, terminorum technicorum nomenclator et necessarii indices. ibid. eod. 8.

Diff. de animalibus hyeme sopitis. Resp. F. *Heyn*. ibid. 1751. 4.

Diff. exhibens aphorismos de cognoscendis et curandis mulierum morbis. Resp. I. A. *Richter*. ibid. eod. 4.

Diff. de rubeolis. Resp. I. F. *Beda*. ibid. 1752. 4.

Positiones physicae experimentalis in vsus academicos conscriptae ibid. eod. 8. (*Licet in titulo huius*

- huius libelli Cl. BERGEN nomen suum retinuit, illum tamen eius Auctorem esse, satis constat).*
- Diff. de lethaliitate vulnerum hepatis. Resp. R. F. Riedel. ibid. 1753. 4.
- Diff. botan. de aloide. ibid. eod. 4. c. f.
- Diff. de morbis auris externae. Resp. F. G. Schiebel. ibid. 1754. 4.
- Diff. de morbis auris internae. Resp. I. A. Dietrich. ibid. eod. 4.
- Diff. de Nyctalopia seu visu nocturno. Resp. A. M. Bach. ibid. eod. 4.
- Diff. sistens chronologiam formularum medicarum et remediorum chirurgicorum. Resp. C. St. L. Wesenfeld. ibid. eod. 4.
- Diff. cosmeticae in artis formam redactae Spec. I. Resp. M. Maxai. Spec. II. Resp. I. C. Elardi. ibid. 1755. 4.
- Diff. sistens anatomiae experimentalis partem priorem. Resp. C. St. L. Wesenfeld. Partem posteriorem. Resp. I. C. Elardi. ibid. eod. 4.
- Diff. de exercitatione corporis primo sanitatis praesidio. Resp. M. Maxai. ibid. eod. 4.
- Diff. de phrenitide. Resp. F. I. Rohntien. ib. 1756. 4.
- Comment. de thermometris mensurae constantis. Norimb. eod. 4. c. F.
- Diff. de balbutientibus. Francof. ad V. eod. 4.
- Elementa anatomiae experimentalis. ibid. 1758. 8.
- Diff. sistens quaestionem ventilatam, cur dierum criticorum in morbis hoc nostro tempore observatorum non aequae, ac olim, sit series et ratio, certo deducta tenore. ibid. eod. 4.
- Diff. de petasitide. Resp. B. C. Malsch. ibid. 1759. 4.
- Classes conchyliorum. Norimberg. 1760. 4.
- Exstant, praeter haec scripta, plures observationes, ex variis artis medicae doctrinis desumptae, partim in Commercio litterario Norimbergico, partim etiam in Nouis Actis Academiae Naturae Curiosorum.

Continuatio indicis scriptorum physico - medicorum, quae anno 1759 prodierunt.

Lettres interessantes pour les Médécins de Profession, utiles aux Ecclesiastiques, qui veulent s'appliquer a la Médécine, et curieuses pour tout le Lecteur. à Avignon, 8. Voll. 2.

Sammlung auserlesener Wahrnehmungen aus der Arzneywissenschaft, der Wundarzney und der Apothekerkunst. 3ter Band, aus dem Französischen übersetzt. Frankfurt und Leipzig, 8.

Catalogue des Pieces d'Anatomie, Instrumens, machines etc. qui composent l'Arcenal de Chirurgie formé à Paris pour le Chancellerie de Médécine de Petersbourg sous la Direction de M. MORAND. à Paris, 12.

Ausmessung des menschlichen Körpers und der Theile desselben mit Kupfersichen zum Gebrauch der Aerzte, Mahler und Bildhauer. Berlin, 8.

Kurzgefaßte Physiologie und Chirurgie. 2 Stück. Berlin, 8.

Nachricht von einem übelformirten Kinderkopfe, an welchem die Hauptbeine über einandergeschoben waren. Berlin, 8.

Leben und besondere Schicksaale eines wilden Knabens von 12 Jahren, der zu Barra, einer Schottländischen Insel von zwey Aerzten gefangen und außerzogen worden. Ulm, 8.

Description abrégée des Maladies, qui regnent les plus communement dans les Armées, avec la methode de les traiter. Vienne, 8. (Auctore Ill. van SWIETEN.)

De recondita febrium intermittentium tum remittentium natura, et de earum curatione, variis Tom. IX. Pars III. Na expe-

- experimentis et observationibus illustrata. Libri duo. Amstelodami, 8. (*Auctore* III. SENAC.)
- Dialoghi familiari scherzosi infra Chirone Chirurgo, e lo Speciale di Poggibonzi sopra la Storia Medica publicata da CARLO GANDINI sotto nome di Diceosilo l'anno 1758. Livorno. (*Auctore* IOANNE ANTONIO VANNUCCI).
- Saggio di Lettere apologetico - critiche concernenti l'Arte ragionevole di medicare. Opera utile a quei medici, che una tal arte non conoscono, ed a quegli Infermi, che sono da essi ingannati; data alla Luce da Diceosilo medico, in Lucca, 4 min. (*Auctor est* CAROLVS GANDINI).
- Traité des Tumeurs et des Ulceres, ou l'on a tâché de joindre à une Theorie solide, la Pratique la plus sûre et la mieux éprouvée; avec deux lettres sur la composition de quelques remedes, qu'on propose pour la guerison des maladies veneriennes. à Paris, 12. Voll. 2. (*A plurimis Cl. ASTRUC hic liber tribuitur*).
- Recueil de plusieurs Pieces concernant le Traité des Tumeurs et des Ulceres et l'Extrait qu'on en trouve dans le Journal de Médecine de M. VANDER MONDE. à Paris, 12.
- Lettre d'un ancien Professeur en Médecine de la Faculté de Paris, à M. VAN DER MONDE, pour servir de Réponse à la Lettre d'un Médecin de Province à un Médecin de Paris. Cette Lettre fait la troisième Piece, d'un Ecrit intitulé Recueil de plusieurs Pièces concernant le Traité des Tumeurs et Ulceres etc. à Amsterdam, 8 mai.
- La Verolette, ou petite Verole volante. à Paris.
- Di tre Specie d'Affezione isterica e ipocondriaca, Trattato Theorico Prattico; e consulti del Sign. Conte D. SILVESTRO ANTONIO PONTICELLI de Cartagnana. In Lucca. 8.

Lettera responsiva intorno ad alcune Donne da certi Professori pretese galliche, e dallo Scrittore costantemente negate. in Lucca, 8 min.

Les Abus de la Saignée démontrés par des Raïsons prises de la Nature et de la Pratique des plus celebres Médecins de tous le tems avec un Appendix sur les Moyens de perfectionner la Médecine. à Paris, 12. (*Auctore Cl. BOYER D. Monspél*).

Memoire sur la maniere la plus simple et la plus sûre de rappeler les noyés à la vie etc. à Paris, 8.

Dictionnaire Botanique et Pharmaceutique, contenant les propriétés des Minéraux, des Végétaux et des Animaux d'usage avec les préparations de Pharmacie, internes et externes, les plus usitées en Médecine et en Chirurgie: le tout tiré des meilleurs Auteurs, sur tout des modernes par * * * à Paris, 8.

Le Manuel des Officiers de Bouche, ou le Precis de tous les Apprêts quel' on peut faire des Alimens, pour servir toutes les Tables suivant l'ordre des Saisons et des Services. à Paris, 12.

Pharmacopoea pauperum in usum nosocomii regii Edinburgensis. Editio tertia. Edinburgi, 8.

Les Secrets et les Fraudes de la Chymie et de la Pharmacie modernes dévoilés par l'exposition de plusieurs pratiques nouvelles et importantes, pour tous ceux, qui ont intérêt de s'assurer de la bonté des remèdes et de pouvoir les fournir à un prix raisonnable: Ouvrage traduit de l'Anglois. à la Haye, 8.

Arzneyen. Berlin, 12.

Medicinisher Streit so über die Würckung des Ailhaudischen Pulvers in Frankreich entstanden. Aus dem Französischen übersetzt, 4.

Sammlung chirurgischer Bemerkungen aus verschiedenen Sprachen übersetzt. 2ter Theil. Altenburg, 8 m. K.

Chymische Experimente einer Gesellschaft in dem Erzgebürge 5 und 6tes Stück. Berlin, 8. Partibus omnibus nunc praefixus est communis titulus: Sammlung 857 chymischer Experimente einer Gesellschaft in dem Erzgebürge, darinnen alle die Erscheinungen, welche man bey chymischer Bearbeitung verschiedener Körper wahrgenommen, treu und auffrichtig angezeigt werden, nebst einer Vorrede begleitet von D. E. G. KVRELLA. Berlin, 8.

Institutes of experimental chemistry: being an Essay towards reducing that branch of Natural Philosophy to a regular System. By the Author of the Laboratory laid open etc. Vol. I. II. London, 8 mai.

Versuch diejenigen, welche den Stein der Weisheit zu erfinden trachten, durch Ausbrüche hermetischer Schriftsteller von Irrwegen abzuleiten. 2tes Stück. Franckfurt, 8.

Nieder - Sächsisches Kochbuch oder 710 Anweisungs-Regeln, wornach, sowohl kostbare als ordinäre Speisen präparirt, auch Gartenfrüchte getrocknet und eingemacht werden können, nebst Unterricht von Confituren. Altona, 8.

Der vollkommene Färber oder Unterricht zur Wollenfärberey und Manufacturen, wie auch zur Zubereitung der Hüte, worinn von allen Farben, und von dem Anbau und Zurichtung der Ingredienzen, die man dazu brauchet, gehandelt; aus dem Französischen übersetzt. Nebst zwey Anhängen zweyer wohlerfahner deutscher Färber. Sorau, 8.

Des in der Chymie erfahrenen Münchs DE ABATIA Verwandlung der Metalle und richtiger Wegweiser zum Licht der Natur. Frankf. und Mannheim, 8.

10. TRAUGOTT ADOLPH, Diff. inaug. de commodis ex scapularum mobilitate homini oriundis. Halae, 4.

P. V. T. AEPINVS. Tentamen theoriae electricitatis et magnetismi. Accedunt dissertationes duae, quarum prior phaenomenon quoddam electricum, altera magneticum explicat. Petropoli, 4.
 Refebeskrifning ofwer Saxen af IONAS APENBLAD. Stockholm, 8.

PETRI ARDVINI animaduerfionum botanicarum specimen. Patauii, 4. c. tab. aen. 12.

— — ARNOLD Progr. de thermometri sub campana antliae pneumaticae fufpenfi variationibus. Erlang, 4.

IOAN. ASTRVC, Quaest. med. an faccharum alimentum? Resp. *Stephan. d' Huaume*. Parisiis, 4.

SAMVEL AVRIVILLVS, Diff. de laeso motu intestinorum vermiculari. Resp. *Christoph. Gadner*. Vpsal. 4.

Dictionnaire raisonné et uniuerfel des Animaux: ou le Regne animal: consistant en Quadrupedes, Cétacées, Oiseaux, Réptiles, Poissons, Insectes, Vers, Zoophytes ou Plantes animales; leurs propriétés en Médecine; la classe, la famille ou l'ordre, le genre, l'espece avec ses variétés, ou chaque animal est rangé suivant les différentes méthodes ou nouveaux systêmes des Messieurs LINNAEVS, KLEIN et BRISSON: par M. D. L. C. D. B. Tome I. II. III. IV. à Paris, 4 mai. Voll 4.

Dictionnaire portatif de Santé, dans le quel tout le monde peut prendre une connoissance suffisante de toutes les maladies, des differens signes qui les caracterisent chacune en particulier; des moyens les plus sûrs pour s'en préserver ou

des remèdes les plus efficaces pour se guérir et enfin de toutes les instructions nécessaires pour être soi-même son propre Médecin. Le tout recueilli des Ouvrages, tant anciens, que modernes, des Médecins les plus fameux, et augmenté d'une infinité de recettes particulières et de spécifiques pour toutes sortes des maladies. Par M. L** et M. B** à Paris, 8. Vql. 2.

A Treatise on the three different Digestions, and Discharges of the Human Body. And the Diseases of their Principal Organs. By EDWARD BARRY. London, 8 mai.

IOAN. CAROLI BARSANTI Oratio inaug. de balneis. Pisis, 4.

IOBI BASTERI opuscula subsequa, observationes miscellaneas de animalculis et plantis quibusdam marinis, eorumque ouariis et seminibus continentia. Liber Imus. Harlemi, 4. c. f.

Prodiit idem liber eodem et tempore et loco Belgice versus.

Fungorum agri Ariminensis historia a IO. ANTONIO BATTARRA compilata, aeneisque tabulis quadraginta locupletata. Editio secunda nec aucta, nec imminuta. Fauentiae.

IO. WILH. BÄYMER. Diss. de mineralogia territorii Erfurtensis. Resp. Iac. Henr. Rittermann. Erford. 4.

IOH. GOTTLIEB BECKMANN'S *Anweisung zu einer pfléglichen Forstwirtschaft, zum allgemeinen Besten und als ein 2ter Theil seiner Versuche von der Holzsaat herausgegeben.* Chemnitz, 4.

GODOFR. CHRISTOPH. BEIREIS. Progr. de utilitate et necessitate historiae naturalis. Helmst. 4.

LAURENTII BELLINI opuscula physico-medica selectiora, methodo mathematica exposita. Editio quinta cum praefatione ANTONII MATANII. Pisis, 4.

CAROL. AVGVST. DE BERGEN, Diff. inaug. de petasitide. Resp. Beniam. Constant. Malsch. Francof ad. V. 4.

Traité sur la nature et sur la culture de la Vigne, sur le Vin, la façon de le faire et la manière de le bien gouverner. A l'usage des différens Vignobles du Royaume de France. Seconde editio, augmentée et corrigée par M. BIDET; et revuë par M. DU HAMEL DU MONCEAU. Tom. I. II. à Paris, 12. Voll. 2.

SIMON. PHILIP. BIEYSSE, Thes. med. de putredine. Monspelii, 4.

IO. NEPOMVC. RVDOLPH. DE BINGEN, Diff. inaug. de carnositate vesicae morbosa. Altorf. 4. Herbarium Blackwellianum emendatum et auctum. i. e. ELISAB. BLACKWELL collectio stirpium, quae in pharmacopolis ad medicum vsum asservantur etc. cum praefatione CHR. IAC. TREW; excudit figuras pinxit atque in aes incidit NIC. FRID. EISENBERGER. f. *Vermehrtes und verbessertes Blackwellisches Kräuterbuch u. s. w. von 476 bis 497 Blat illuminirt. Nürnberg, fol. mai.*

PHIL. ADOLPH. BOEHMER, Diff. inaug. de haemorrhagia suppuratoria. Resp. Ioan. Andr. Gerken. Halae, 4.

Eiusd. Diff. inaug. de vtilitate paracenteseos frequentioris in ascite singulari casu comprobata. Resp. Ioan. Buchholz, ibid. 4.

HERRMANN BOERHAAVENS *gründliche Abhandlung von Augenkrankheiten und derselben Cur, durch bewährte sichere auch auf eigne Erfahrung gegründete Mittel und beygesetzte Recepte. Zweyts vermehrte Auflage. Nürnberg, 8.*

Contenta in hac Parte.

1. Histoire et Memoires de l'Academie Royale de
Sciences de Paris, an. 1754 - - - p. 371
2. TRALLES vſus opii ſalubris et noxiuſ Sect. III. - - - p. 398
3. SCOPOLI Flora Carniolica - - - p. 415
4. IACQVIN enumeratio plantarum ex inſulis Ca-
ribaeis - - - p. 424
5. DE HAEN Quaestiones ſuper methodo inocu-
landi variolas - - - p. 426
6. TISSOT Lettre a Mr. DE HAEN en reponſe
a ſes queſtions ſur l'inoculation - - - p. 430
7. DE HAEN Refutation de l'inoculation etc. - - - p. 436
8. KESSLER Diſſ. de nonnullis ad variolarum inſi-
tionem pertinentibus - - - p. 438
9. VANDERMONDE, Journal de Medecine, Chirurgie
etc. Tom. IX et X - - - p. 440
10. DE BERGEN, Claſſes conchyliorum - - - p. 458
11. DE HAEN, Theſes ſiſtenſtes februm diuiſiones - - - p. 462
12. HASENOEHL, Hiſtoria medica morbi epidemici
1757-1759 - - - p. 471
13. STOERCK, annuſ medicuſ - - - p. 475
14. HALLEN *Naturgeſchichte der Thiere. Die Vo-
gelgeſchichte* - - - p. 486
15. HOME, Medical Facts and Experiments - - - p. 495
16. BARRY, a Treatiſe on the three different Di-
geſtions and Diſcharges of the Human Body - - - p. 506
17. PIZZORNO Orazione eccitatoria all' introdu-
zione dell' ineſto de Vajolo, con l'aggiunta de'
motivi del D. GANDINI - - - p. 518
18. *Fränckiſche Sammlungen. IVter Band* - - - p. 524
19. CLERC Svenska Spindlar. Aranei Suecici de-
ſcriptionibus et figuris aeneis illuſtrati - - - p. 535
20. Noua phyſico - medica - - - p. 541
21. Continuatio indicis ſcriptorum phyſico - medico-
rum, quae anno 1759 prodierunt - - - p. 561

3
5
4
6
5
6
8
0
8
2
1
3
6
5
6
8
4
5
1
1

